ISSN 1814—4357

Дачникам садівникам городникам

Всеукраїнський щомісячний журнал

ДІМ • САД • ГОРОД

Передплатний індекс 74142

№6 червень 2010

Перспективні сорти ремонтантної малини

Вирощуємо батат

Літні заготовки

Як захистити томати та картоплю від альтернаріозу і фітофторозу?

Фітофтороз і **альтернаріоз** вважаються найбільш небезпечними хворобами картоплі і томатів в Україні, що можуть привести до повної втрати урожаю.

При **фітофторозі** (мал. 1, мал. 2) уражаються листки, стебла і особливо сильно — плоди томатів і бульби картоплі. На листках утворюються бурі плями, розташовані переважно по краю листкової пластинки, а з нижнього боку — білуватий наліт. На стеблах і черешках з'являються темно-бурі смуги, а на плодах томатів — плями різного

Мал. 1
Мал. 2

забарвлення і форми: бурі, концентричні, у вигляді незімкнутих зелених кілець, маслянисті, темно-зелені, зморшкуваті, облямовані, розпливчасті, з нерівною поверхнею, хоча гнилизна проникає глибоко в плід. Особливо сильно гнилизна розвивається при дозріванні, перевезенні і зберіганні плодів.

Розвитку фітофторозу в полі сприяють холодні ночі і порівняно теплі дні при високій вологості повітря (часті дощі, тривалі тумани і рясні роси). У теплицях хвороба сильно розвивається при дощуванні рослин і вологості повітря понад 70%.

Джерелом інфекції фітофторозу можуть бути заражені насіння, бульби і залишки уражених рослин.

Альтернаріоз, або **суха плямистість** уражує помідори та інші пасльонові культури. На нижніх листках утворюються плями бурого кольору, які поступово збільшуються. На стеблах, як і на листках, утворюються овальні плями, що викликає суху гниль стебел. Плоди уражуються в кінці вегетації. На них, частіше біля плодоніжки, утворюються темні, вдавлені, округлі плями (мал. 3).

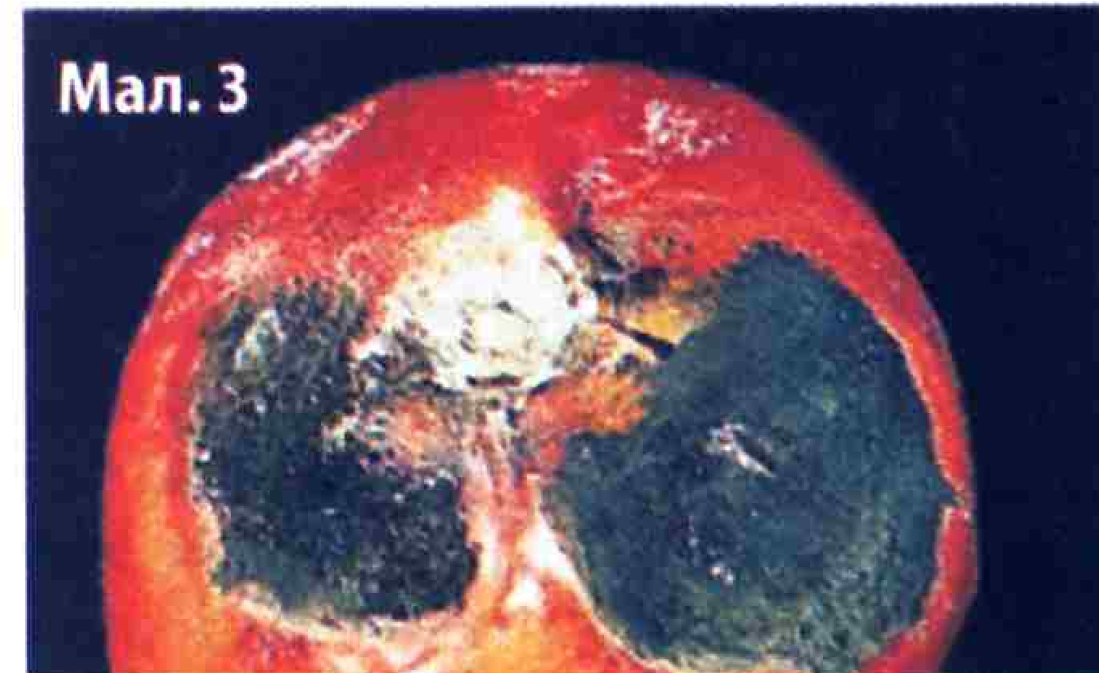
Мал. 3

Найбільш ефективним методом боротьби з цими хворобами є хімічний метод, тобто використання фунгіцидів.

ТМ «Зелений Світ» компанії «Байєр» пропонує найсучаснішу технологію надійного захисту картоплі та томатів проти фітофторозу і альтернаріозу.

Обробки проводять обов'язково чергуючи препарати. Перше обприскування слід провести профілактично контактним препаратом АНТРАКОЛ® з розрахунку 15 г на сотку. Наступну обробку — системними препаратами, які ефективні проти альтернаріозу та фітофторозу одночасно. Це перед усім препарати КОНСЕНТО® або ТАТТУ®. Обробки з фази зав'язування плодів необхідно проводити препаратом ІНФІНІТО®, який є неперевершеним в боротьбі з фітофторозом. Обробка картоплі препаратом КОНСЕНТО® наприкінці вегетації запобігає зараженню фітофторозом бульб, що дуже важливо для якісного зберігання.

КОНСЕНТО® — це новий комбінований фунгіцид системно-проникної дії, який має унікальний механізм дії на патогена, що й пояснює його надзвичайно високу ефективність в порівнянні з іншими засобами захисту рослин. Має дві діючі речовини, одна з яких абсолютно нова та захищена патентом від виробництва різних «аналогів». Норма застосування **КОНСЕНТО®** — 15-20 мл/сотка.

ТАТТУ® — фунгіцид контактно-системної дії, який поєднує профілактику і лікування альтернаріозу і фітофторозу одночасно зі стимуляцією росту і розвитку рослин. Норма застосування **ТАТТУ®** — 30 мл/сотка.

ІНФІНІТО® — препарат, який містить дві діючі речовини. Перша діюча речовина трансламінарної дії належить до нового хімічного класу і має унікальний механізм дії на фітофтороз. Вона руйнує з'єднання клітинного каркасу та клітинної стінки грибів-збудників хвороби, на що не здатний жоден з існуючих фунгіцидів, а дія поширюється на всі стадії розвитку патогену і тим самим виліковує рослину від хвороби та дає їй подальший розвиток.

Друга діюча речовина має системну дію та, крім фунгіцидної дії, є потужним стимулятором росту.

Наявність двох діючих речовин разом з новим механізмом дії запобігає виникненню стійкості збудників хвороб до препарата. Норма застосування **ІНФІНІТО®** — 15 мл/сотка.

Для використання на присадибних ділянках розроблена упаковка **КОНСЕНТО®** місткістю 100 мл, 500 мл; **ТАТТУ®** місткістю 30 мл, 60 мл і 500 мл; упаковка **ІНФІНІТО®** місткістю 15 мл, 150 мл, 500 мл. Усі ці засоби можна придбати в мережі ТКЦ «Зелений Світ» та в їх авторизованих місцях продажу без побоювання фальсифікації препарату.

Своєчасний захист томатів і картоплі дозволить Вам одержати високий урожай і якісну продукцію.

О.О. Каушан,
кандидат с.-г. наук

Буряк столовий – давня цілюща овочева культура

Походження

Буряки столові за посівними площами займають друге місце з-поміж столових коренеплодів. Усі культурні форми буряка столового походять від дикої. Дикий буряк і нині росте в Криму, Закавказзі, на Балканах, в Індії, Єгипті, на півдні Франції.

Використання буряка столового як продукту харчування відоме з глибокої давнини. Його вирощували на присадибних ділянках і в їжу вживали листя, меншою мірою – коренеплоди.

На Русі буряк отримав поширення раніше, ніж у Західній Європі. У Київську Русь він був завезений в часи раннього середньовіччя. У XVII–XVIII століттях культурна коренеплідна форма ввозиться в Західну Європу і поширюється у Франції, Німеччині та Англії. В цих місцях на момент завезення коренеплідного буряка вже вирощували його листкові форми. Почалася природна гібридизація між листковим та коренеплідним буряком.

В результаті гібридизації виникли формоутворюючі центри в Європі: у Франції – для мангольдів (листковий буряк), в Німеччині – для коренеплідних.

У другій половині XIX століття з'являється скоростиглий сорт з підвищеною ніжністю м`якуша – Єгипетський. Він отримав широке розповсюдження і дійшов до наших часів. У другій половині XIX століття і в першій половині XX отримано всю різноманітність сортів столового буряка.

Використання

У харчовому раціоні столовий буряк знаходить широке застосування. Він використовується для приготування вінегретів, борщів, маринадів і багатьох інших страв. Його вживають у їжу протягом усього року.

За калорійністю буряк перевершує всі інші соковиті овочі. У коренеплодах є вуглеводи, вітаміни С, В, РР, органічні кислоти (яблучна, лимонна, молочна), кальцій, магній, залізо. За вмістом фосфору і калію він займає одне з перших місць з-поміж овочевих рослин. До цінних якостей відноситься й те, що буряк, на відміну від інших овочів, містить надлишок лугів порівняно з кислотами.

З глибокої давнини відомі цілющі властивості буряка. У Стародавній Греції він був універсальною лікувальною рослиною. Вчені встановили, що бетанін і бетаїн, який міститься в коренеплодах, сприяє зниженню кров`яного тиску, покращенню жирового обміну, гальмує розвиток атеросклерозу і ріст злоякісних пухлин.

Хімічний склад коренеплоду буряка столового, (%):

Вода – 82,2%;

Азотисті речовини – 1,82;

Вуглеводи – 14,43;

Клітковина – 0,78;

Жир – 0,11;

Зола – 0,66.

У буряку міститься пектин – до 3,8% від сухої речовини. Хімічний склад його різний; він залежить від агротехніки вирощування, вегетаційного періоду, сорту. Хімічний склад змінюється під час зберігання і до його кінця зменшується кількість цукрів.

Короткий ботанічний опис і біологія

Всі культурні форми буряка належать до родини лободових, рід Beta, вид Beta vulgaris. З-поміж культурних форм розрізняють 4 різновиди: листковий буряк, або мангольд; столовий червоний; кормовий; цукровий.

Столовий буряк – рослина дворічна. У перший рік виростає м`ясистий коренеплід з прикореневою розеткою листків. Листки трав`янисті, по краях більшою частиною хвилясті, довгочерешкові. Колір, залежно від сорту, або повністю зелений з малиновими жилками, або варіює від слабочервоного до інтенсивно фіолетового. Величина листка (довжина й ширина) по сортах різна. Найбільших розмірів листки досягають у листкових сортів. Черешки дрібні, довгі і, як правило, інтенсивно червоні.

У буряка м`ясистий коренеплід, зовнішній колір його по сортах змінюється від червоно-фіолетового до темно-фіолетового. М`якуш червоний. Колір обумовлюється скупченням особливої фарбуючої речовини – антоціану. Форма коренеплоду різна – від плоскої до конічної і навіть циліндричної.

Коренеплід буряка, висаджений весною у ґрунт, викидає квітконосні пагони, цвіте й плодоносить. Насіннєві пагони до моменту цвітіння досягають висоти до 1 м, ут-

ворюють мітлисте суцвіття, яке складається із довгих колосків з розміщеними на них квітками. Квітки з ланцетовидними гострими оцвітинами, дрібні, зеленкуваті. Квітка складається з п`ятипелюсткового навколоплідника, п`яти тичинок.

Цвітіння починається через 50–60 днів після висаджування маточних коренеплодів. Квітуючі насінники дають величезну кількість пилку, який розноситься вітром та комахами. Ця рослина перехреснозапильна.

Насіння столового буряка ниркоподібне, зверху воно вкрите блискучою коричнево-червоною оболонкою. Основну частину насінини складає зародок.

У кожній запиленій квітці утворюється одна насінина, але через те, що квітки на квітконосному пагоні розміщуються дуже густо, при розростанні навколоплідників вони зростаються й утворюють супліддя, які отримали назву "клубочки". Залежно від числа запилених квіток, клубочки містять від одної до трьох-чотирьох насінин. Маса 1000 насінин (абсолютна) коливається від 12 до 20 грамів.

Сорти

Основне завдання в селекційній роботі з буряком столовим – забезпечення виробництва найбільш повним набором сортів для кожної зони України, які б мали, крім високої урожайності, переважно високий одно-дворостковий тип супліддя, посухостійкість, стійкість проти хвороб і шкідників, задовольняли б вимоги виробництва скоростиглістю і високою продуктивністю насінників, добрими смаковими якостями м`якоті коренеплодів, підвищеним вмістом сухої речовини, цукрів і вітамінів, низьким вмістом нітратного азоту.

Для створення нових форм одно- дворосткових буряків столових і одержання вихідного матеріалу на Сквирській дослідній станції з 1963 року розгорнута робота щодо гібридизації. Щоб одержати гібриди з потрібним комплексом господарсько-цінних ознак, було проведено в широких масштабах схрещування багаторосткових сортів буряків столових з однорослковими сортами цукрових з наступними багаторазовими індивідуальними та індивідуально-родинними відборами.

У результаті селекційної роботи створено одно- і дворосткові сорти: Сквирський однонасінний 38/36, Двонасінний 4-54, Рось, Зміна, Делікатесний, Ліко, які занесені до Реєстру сортів рослин України і є конкурентноспроможними та економічно вигідними при вирощуванні в усіх зонах України.

Сорт Зміна. Середньостиглий. Урожайність 45,0 т/га. Вегетаційний період від сходів до технічної стиглості 126 днів. Середня маса товарного коренеплоду 216 г. Смак

4,5 бала, індекс форми коренеплоду 0,9. Вміст цукру 11,6%, сухої речовини 17,4%, вітаміну С –19–20 мг%. Має однорростковий тип супліддя. Норма висіву насіння 8–10 кг/га.

Сорт Делікатесний. Середньостиглий, вегетаційний період від сходів до технічної стиглості – 115 днів. Індекс форми коренеплоду 0,9–1,0. Смак 5 балів. Урожай 51,1 т/га. Вміст цукру 9,6–11%, вітаміну С – 19,2 мг%, сухої речовини 15–17,4%. Товарність коренеплодів 93%, середня маса 314 г. Має дворостковий тип супліддя. Норма висіву насіння 12–14 кг/га.

Сорт Ліко. Середньостиглий. Вегетаційний період від сходів до технічної стиглості 110–115 днів, урожай 38 т/га. Товарність коренеплодів 93%, середня маса 260 г. Індекс форми коренеплоду 0,9–1,0. Смак 5 балів. Вміст цукру 9,6–11 %, вітаміну С –19,2 мг%, сухої речовини 15–17,4%, Дворостковий тип супліддя. Норма висіву насіння 12–14 кг/га. Добре зберігається і стійкий до гнилей.

Л.І. Колесник,
старший науковий співробітник Сквирської дослідної станції

Столовий буряк сорту Ліко.

ДІМ·САД·ГОРОД **№6 2010 р.**
Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець — КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.

Вже понад 10 років на навчально-дослідній ділянці Національного еколого-натуралістичного центру вирощується малопоширена овочева культура – батат (Ipomea batatas L.). Вихованці лабораторії рослинництва дослідили цю, порівняно нову для нас рослину та вивчили особливості її агротехніки. Як виявилося, екзотичну високоврожайну рослину можна з успіхом вирощувати в умовах Полісся та Лісостепу України.

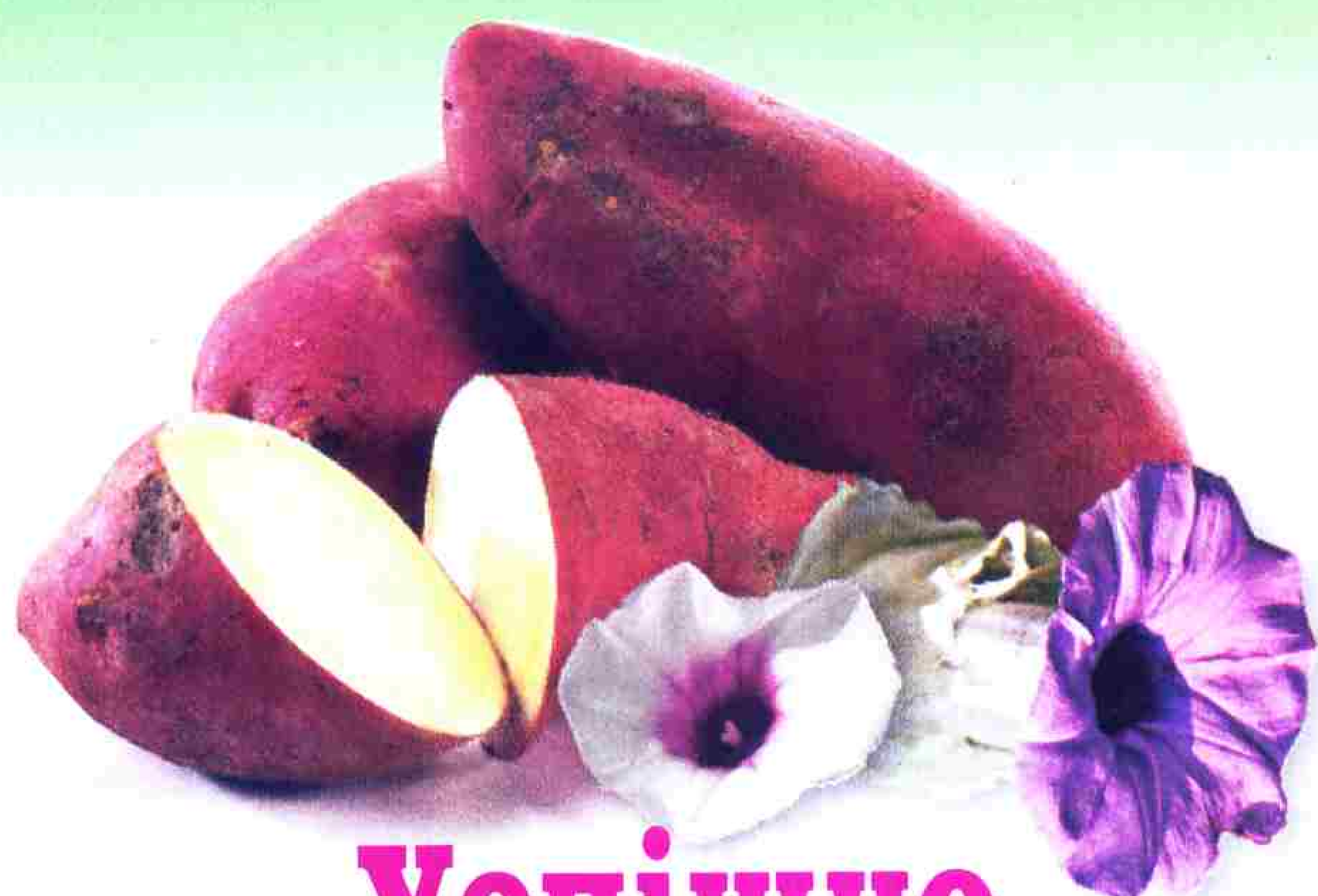

Успішно вирощуємо батат

На сьогодні батат є однією із найважливіших та найпоширеніших бульбоплідних культур у світовому землеробстві. Для багатьох тропічних країн він став замінником картоплі, оскільки це високоврожайна бульбоплідна рослина. Походить з Південної Америки, а в Європу був завезений ще Христофором Колумбом. В Україні батат називають "солодкою картоплею", хоч за своїми біологічними властивостями у цих рослин мало спільних ознак.

Батат належить до родини берізкових (*Convolvulaceae*). З-понад 400 відомих видів роду *Ipomoea* лише один *batatas*, включно з багатьма різновидами та сортами, має господарське значення. Рослина багаторічна, схожа на берізку польову, але має більші за розміром листки та утворює довгі повзучі стебла довжиною до 5 метрів. Листки прості, черешкові. Окремі сорти батату можуть квітувати. Квітки рожевого або світло-фіолетового забарвлення, схожі на іпомею (квіткову культуру).

Бульби батату – кореневого походження, тому не зеленіють на сонці, соковиті, з ніжною й тонкою шкіркою, не мають виражених вічок, як у картоплі, а паростки розвиваються із прихованих бруньок. Залежно від сорту, ґрунту та удобрення бульби бувають різні за формою (округлі, овальні. видовжені) і забарвленням (білі, жовті, рожеві та ін.).

Батат відноситься до тепло- та світлолюбних культур короткого світлового дня. Рослини добре ростуть і розвиваються при температурі не менше 20°С, а оптимальною є 25–30°С. При зниженні температури до 10°С вони припиняють ріст, а при 0°С – гинуть. Погано витримують затінення, при цьому значно зменшується урожайність. Також батат – посухостійка рослина і зовсім не витримує перезволоження.

У тропічних країнах батат вирощують як багаторічну рослину і бульби за декілька років набирають до 10 кг маси, проте в умовах помірного клімату, як свідчить наш досвід, його можна культивувати лише як однорічник, оскільки ми маємо справу з теплолюбною рослиною, що не витримує низьких температур.

Досить великі можливості вирощування батату обґрунтовуються достатньою тривалістю вегетаційного періоду, необхідного для формування бульбоплодів в умовах Лісостепу та Південного Полісся України. В урожайні роки нам вдавалося вирощувати бульби масою до 1,5 кг, а зазвичай вони виростають в середньому до 400–500 г. Урожайність становить 200–350 ц/га. Тому, незважаючи на відсутність батату в Реєстрі рекомендованих сортів рослин України, на сьогодні він є перспективною культурою для вирощування на присадибних ділянках.

На базі навчально-дослідної ділянки НЕНЦ (м. Київ, вул. Вишгородська, 19) ми проводили сортовипробування різних сортів батату. Внаслідок проведених досліджень було відібрано 3 кращі сорти, які можна успішно вирощувати в умовах Лісостепу та Полісся України.

Джорджія ред – сорт сильнорослий, кущі добре облистнені, листки серцеподібні, темно-зелені, з червоно-фіолетовим відтінком. Бульби округло-овальної форми (200–500 г), жовто-коричневі, інколи з червонуватим відтінком, м'якуш кремового кольору, з фіолетовими та оранжевими плямами. Сирі бульби на смак солодкуваті, крохмалисті.

Врожайність висока, залежить від агротехніки та погодних умов (200–400 ц/га). В урожайні роки окремі бульби сягали до 1–1,5 кг.

Хат-бей – сорт сильнорослий, добре галузиться. Подібний до Джорджії ред.

Листки серцеподібні, черешкові, зеленого кольору. Бульби білі, округло-овальної форми, масою 150–400 г. М'якуш ніжно-білого кольору з кремовим відтінком, солодкий на смак. Бульби можна вживати в сирому вигляді. Урожайність висока (150–350 ц/га).

Бетті – сорт середньорослий, кущ добре розгалужений, листки пальчасто-розсічені, темно-зелені, з червоно-фіолетовим відтінком. Бульби рожеві, овальної форми, масою 100–350 г. М'якуш оранжевий, однорідний, на смак солодкуватий, крохмалистий. Урожайність – до 300 ц/га.

Агротехніка вирощування

Більшість сортів батату втратили здатність до насіннєвого розмноження, тому його розмножують вегетативним способом, а саме кореневими бульбами та їхніми частинками, розсадою, вирощеною з укорінених пагонів, і живцями (частинами стебел). Характерною особливістю пагонів батату є здатність утворювати коріння на кожному з вузлів.

В умовах Полісся кращими способами розмноження є розсадний та пророщеними частинками бульб. При цьому найвищий коефіцієнт розмноження має розсадний спосіб (1:200).

Вирощують батат за такою агротехнікою. Викопані й відібрані для розмноження бульби зберігають у ящику в сухому, прохолодному приміщенні за температури 10–15°С. Починаючи з середини лютого їх заносять у тепле приміщення (20–25°С) на пророщування. Через 2–3 тижні, як тільки з'являться паростки, бульби висаджують у ящики, засипаючи легким ґрунтом так, щоб зверху кожної бульби знаходився шар 2–3 см. Вже через 10–14 днів на поверхні ґрунту з`являються пагони батату, які інтенсивно ростуть. Коли пагони сягають довжини 5–10 см, їх зрізують або обламують при основі та висаджують у підготовлені контейнери з ґрунтом (стакани одноразового використання, пакети, горщики тощо). Живці дуже добре вкорінюються і ростуть за температури 18–22°С. Вирощують

розсаду батату в приміщенні з добрим освітленням до початку травня. За 3–5 днів перед висаджуванням розсаду виносять на відкритий ґрунт, бажано в затінок, для загартування. Висаджують, коли мене загроза весняних заморозків, за схемою 80 х 80 см. Висаджування про657рослих бульб та їхніх частинок можна проводити до середини червня, тоді нові рослини ще дадуть добрий урожай.

Технологічно батат краще вирощувати на легких за механічним складом ґрунтах, але, як показали наші дослідження, він може давати високі врожаї і на суглинках. Кращими є ґрунти із слабокислою або нейтральною реакцією, добре забезпечені основними елементами живлення, особливо калієм та кальцієм.

Удобрення ґрунту здійснюють як органічними, так і мінеральними добривами. Батат добре реагує на внесення гною під попередник (до 6–8 кг/м^2) або перегною (4 кг/м^2) безпосередньо під основний обробіток ґрунту. Якщо ґрунт має кислу реакцію, то в такому випадку вносять попіл з розрахунку 200 г/м^2 та комплексні мінеральні добрива (кеміру, флоравіт або нітроамофоску). На бідних ґрунтах вносять мінеральні добрива у співвідношенні азот, фосфор, калій 1:1:1, на більш родючих 1:2:2. Азот вносять з розрахунку 20–80 кг/га, фосфор – 30–80 кг/га, калій – 40–120 кг/га.

Догляд за посадками полягає у проведенні неглибоких (до 5 см) розпушувань ґрунту та знищенні бур'янів. Батат дуже рідко уражується шкідниками й хворобами. До шкідників, які можуть уражувати рослини, відносяться попелиці, личинки хруща та дротяники.

Збирання врожаю батату необхідно розпочинати після перших приморозків. Викопувати бульби можна із застосуванням різних механізмів, картоплекопачів, а також вручну – лопатою або вилами. При цьому слід зазначити, що бульби батату розташовуються в ґрунті не компактно, а на різних віддалях від центру куща, тому копати треба обережно, щоб їх не пошкодити. Після збирання бульби просушують на сонці та вносять на зберігання в сухе приміщення.

У їжу батат споживають у сирому, печеному, вареному, смаженому та сушеному вигляді. Солодкі сорти батату за смаком нагадують гарбуз, каштан, диню або банан. Стиглі бульби містять багато дрібнозернистого крохмалю (до 25–30%), який більш корисний та цінний, ніж картопляний. Також містять глюкозу (3–6%), мінеральні солі, вітаміни С, А, B_6, каротин. За вмістом вуглеводів, кальцію та заліза батат значно перевершує картоплю.

Страви з батату

Запечений батат з яблуками

Помити та почистити батат (700 г), нарізати кубиками розміром приблизно 1,5 см. Помити яблука (2 шт.) і розрізати на чотири частини кожне, почистити, нарізати тонкими скибочками. Нарізані батат та яблука викласти у форму для запікання. Окремо змішати цукор (2 ст. л) та корицю (1/2 ч. л.), посипати ними батат та яблука, зверху покласти вершкове масло (20 г) і збризнути апельсиновим соком (5 ст. л.). Запікати в духовій шафі до готовності за температури 180°С.

Батат смажений

Помити й почистити батат, нарізати тонкими скибочками (0,5 см), приправити сіллю та спеціями за смаком і смажити на рослинній олії до готовності. Після охолодження змастити майонезом та посипати зеленню.

М.О. Пінчук,
завідувач лабораторії рослинництва НЕНЦ

На сьогодні надходить дуже багато пропозицій від різних фірм, які пропонують міні-техніку нам, селянам. Багато друкується інформації про таку техніку, а саме мотоблоки, культиватори, бензопили, кущорізи, косарки. Всі виробники говорять про переваги тої чи іншої міні-машини.

Я хотів би зупинитися на культиваторах і мотоблоках. У свій час (у нас більше гектара землі на двох) постало питання про вибір міні-техніки для нашого земельного наділу. Ми – не фермери, а просто ведемо індивідуальне сільське господарство. Прочитали багато інформації. Також була надрукована інформація в журналі "Дім, сад, город". Як з`ясувалося потім, вона виявилася найправдивішою, але недостатньо повною, оскільки вибір зробити дуже важко. Уся характеристика зводиться до потужності двигуна і величини площ та культури, яка буде оброблятися. На жаль, ніде я не знайшов характеристик залежності від типів ґрунтів. А це важливо.

Фото 1.

Мотоблок полегшує працю

Наш вибір припав на мотобок "Євро-5" (фото 1), який за всіма характеристиками був універсальним і міг виконувати будь-які роботи. Так, дійсно, комплект навісного обладнання дає змогу виконувати розширений спектр робіт. Але на практиці все виявилося не так просто. Роботи щодо садіння, підгортання і викопування картоплі неможливі без додаткових зусиль (постійно доводиться штовхати, бо без цього машина не зрушує з місця). За фахом я інженер-механік, тому з впевненістю можу сказати, що такий вид робіт – не для цієї машини: занадто мала маса (лише 55 кг) при високій потужності двигуна 5,5 к.с. і занадто швидким одношвидкісним редуктором.

Звісно, це – не лопатою садити й копати картоплю, мотоблок дуже економить фізичну працю. Я задоволений ним, бо моя комплекція та здоров`я дозволяють викинути лопату, а от людям фізично слабким цю машину на даному виді робіт використати не вдасться. Вона ідеальна на культивації, прополюванні площ. Машина прополює бур`яни висотою півметра без особливих зусиль (потрібно додати – на важких ґрунтах). А там, де переважає пісок, мотоблок просто тоне під вагою 55 кг при ширині захвату 70 см, а при меншій це робиться миттєво.

У моїх знайомих є мотоблоки різних характеристик. Наприклад, дизельна "Зірка", вона без особливих зусиль копає картоплю. Але, щоб реалізувати її повні можливості і не втомлювати оператора, потрібні довгі гони: чим довші, тим краще. І для прополювання ця машина підходить слабо, мінімальний захват – 80 см. Таке міжряддя може бути на гарбузах, огірках. Ми ж займаємося переважно суницею, тому така машина для нас мало придатна.

Також маємо "Мотильок" (фото 2) – електричний, ми його називаємо "електро-сапа". Машина чудова на піщаних землях. На важких можливе тільки перше прополювання після весняної оранки. Потім земля стає спресованою і сапа просто підскакує. Можна було б притиснути її, але для цього двигун занадто слабенький.

Фото 2.

Отож у мене виникло одне припущення: немає універсальних мотоблоків. Вони призначені для якогось певного типу ґрунту, саме це потрібно насамперед враховувати при виборі таких машин. Те саме і з рослинами: не ми вибираємо, що садити, а саме земля вибере те, що ростиме на ній найкраще. А тому немає поганих чи хороших мотоблоків. Всі вони у 10–20 разів полегшують роботу на землі, тільки потрібно правильно їх вибирати для свого наділу. А про універсальність слід забути. На закінчення бажаю всім читачам успіхів і високих врожаїв.

О.А. Крохмаль,
с. Соснівка, Кіровоградська обл.

(Закінчення.
Початок у № 5 за 2010 р.)

Технологія вермикультури

Термін "вермикультура" походить від слова "vermes" (черв'як) і означає технологію вирощування черв'яків. Способів розведення черв'яків і виробництва біогумусу може бути багато, залежно від індивідуальних можливостей господарів. Важливо витримати основні вимоги, щоб забезпечити оптимальні умови життєдіяльності і захистити від несприятливих. Кожен конкретно підбирає свій варіант, творчо експериментуючи. Вермикультура під силу всім.

Коли я заводив черв'яків, місцевий агроном пропонував: "Давай запустимо їх у скирту соломи, нехай їдять!" Заманлива перспектива, особливо якщо врахувати, що в ті часи скирти рясно стояли на полях господарств. Але солома в скирті – це ще не їжа. Тому спочатку черв'яків я розмістив на території парникового господарства, де вирощували розсаду овочів. Просто на землі сформував бурт із використаного біопалива (гній ВРХ, який закладався під парникові рами і 2–3 місяці перегоряв), запустив туди черв'яків. Періодично (1–2 рази на тиждень) поливав бурт водопровідною водою із садової лійки. Вода була відстояна й прогріта на сонці у великому металевому бачку. Під час дощу бурт зволожувався опадами, зайва волога стікала в ґрунт. Все було чудово, навіть незважаючи на те, що я не дуже регулярно відвідував черв'яків.

Сюрприз чекав з іншого боку: коли популяція черв'яків масово розмножилася, до них внадилися гризуни – миші і пацюки; бурт був зовсім не захищений. Довелося рятувати своїх підопічних, знову закладати їх у звичайні дерев'яні ящики із субстратом. Коли похолодало, ящики перенесли у підвал навчального корпусу. Тут для них був ідеальний клімат – тепло і сиро, а в закутку, де ми їх примостили, ще й темно. Основний догляд полягав у своєчасному підживленні та зволоженні. Проблеми виникали з кормом: у буртах біля ферми гній замерз, доступний був той, який ще не зовсім перегорів, не змерзся, але ж він мав ще й запах. І що цікаво – як тільки черв'яки заселяли такий гній, неприємний запах зникав відразу. Це ще один позитивний момент вермикультури, який дає можливість окремим аматорам тримати ящики з черв'яками безпосередньо в житловому приміщенні і скидати туди всі кухонні відходи.

У підвалі корпусу через деякий час знову повторилася історія з гризунами. Пацюки легко прогризли тоненькі дощечки ящиків. Довелося збити два стаціонарних короби з ДСП (добре, що в підвалі було достатньо викинутих шаф), а зверху накривати склом. Уявіть собі перекинуту на спину шафу, що лежить на бетонній підлозі, заповнену субстратом на 2/3 висоти, а згори накриту склом. Повітряний прошарок забезпечував аерацію, бетонна підлога знизу і поліровані плити з боків унеможливлювали доступ гризунів.

Паралельно для демонстрування учбовій аудиторії я зробив ящик з тоненьких дощок, поставив його під невеликим нахилом біля батареї опалення, підставивши знизу металевий лоток. Без лотка зайва волога, стікаючи з ящика, забруднює підлогу. А це вже не просто волога, а надзвичайно цінна рідка фракція біогумусу, яку у виробництві називають "Гумісол". Плівку підмощувати на дно ящика не можна, щоб маса не перезволожувалася. В ящику легко розпушувати субстрат, проводити підживлення, зволоження і спостерігати за черв'яками.

Працюють черв'яки, поступово переміщуючись з нижніх шарів субстрату вгору. В міру їхнього просування необхідно періодично додавати порції корму. В наших умовах найкращим кормом може бути кролячий гній. Щоб менш випаровувалася волога, ящик зверху накривають склом або на субстрат насипають шар мульчі (тирса чи просто зволожені газети в кілька рядів). Моя лаборантка відвезла порцію черв'яків у село до своїх батьків. Помістили їх у глибоку яму, яка залишилася від старого погреба. Туди періодично скидали різне бадилля, листя, пташиний послід, кухонні відходи та різне сміття. З її слів, там аж кишіло від черв'яків, особливо після дощу. Ота яма з напівдикими черв'яками існувала кілька років. Фактично це був біореактор з переробки органічних відходів господарства і джерело білкового корму для курей. На жаль, найціннішому кінцевому продукту цього процесу старенькі батьки не придавали значення і не використовували його. Я не знаю нинішню ситуацію на ринку, а колись вартість 1 кг біогумусу на Заході становила 5–6 доларів. Навіть для багатих "буржуїв" це солідна ціна. Там даремно грошей не викидатимуть.

Один з цікавих методів використання черв'яків, який може знадобитися садівникам, полягає в тому, що перед закладанням кущів ягідників попередньо по трасі, де будуть розміщені ряди саджанців, прокопується траншея. На дно траншеї накидають різні відходи й сміття (органічні рештки, картон з коробок, листя), заселяють черв'яками і трохи прикидають ґрунтом. Після часткової ферментації черв'яки будуть освоювати їжу. Якщо таку траншею закласти весною, то восени можна висаджувати кущі. Крім поживних речовин, черв'яки забезпечать і здоровий санітарний клімат.

В Івано-Франківській асоціації "Біоконверсія" технологія вермикультури була такою. На землі рядами розстеляли густу сітку для захисту від кротів. Бокові стінки (30–40 см) робили з дощок. Ложе заповнювалося субстратом. Між рядами вільно проїжджав тракторець, щоб вносити нові порції субстрату. Поливали зі шланга. Всі процеси були максимально механізовані.

Базуючись на власному й чужому досвіді, хочу зауважити, що найбільш раціональний спосіб вермикультури – в лотках. Є таке поняття: ложе. Це майданчик розміром 1 х 2 м (2 м^2), висотою до 1 м. Ложе зручне тим, що за сезон його продуктивність – 1 т субстрату, з якого після пе-

реробки виходить 600 кг біогумусу і до 100 кг живої маси черв'яків. Оптимальна заселеність ложа – 50–100 тис. особин. Це доволі умовний показник, бо сюди входять і дорослі особини, і молодняк, і кокони черв'яків.

У домашніх умовах лоток можна зробити з підручних матеріалів. Обов'язкова умова – дно має бути захищене від проникнення кротів, а лоток мати схил 2–3° для стікання зайвої вологи. Лоток можна розмістити під стіною господарської будівлі, в кутку саду, так, аби було зручно з ним працювати.

На дно свого ложа я поклав лист старого покрівельного заліза, попередньо спланувавши невеликий схил. По периметру закопав міцні стовпчики, що слугують опорою для бокових стінок. Бокові стінки вертикальні чи з невеликим відхиленням, можуть бути дерев'яні, з плоского шиферу чи навіть звичайного... Для зручності передня торцева стінка повинна легко зніматися.

Навесні ложе заповнюю субстратом висотою 20–30 см. Черв'яків поміщаю безпосередньо на субстрат, не загортаючи. Потрібно спостерігати: ховаючись від згубного світла, вони почнуть зариватися в субстрат, і за кілька хвилин їх уже не буде. Якщо ж черв'яки не хочуть ховатися в субстрат, це означає, що він непридатний для вермикультивування. Причинами цього можуть бути: засолення, неповна ферментація, наявність вільного аміаку або висока кислотність. Після заселення ложе зволожують і далі це роблять періодично, не даючи субстрату пересихати. Нову порцію корму не слід давати 25–30 днів. За необхідності субстрат розпушують, зверху мульчують шаром свіжого бур'яну, тирси чи солом'яної січки.

Приблизно через місяць черв'яки повністю засвоюють корм і згори їм додають нову порцію шаром 15–20 см. Надалі слідкують і через кожні два тижні повторюють підгодовування. Поливати краще з садової лійки або зі шланга з розпилювачем 1–2 рази на тиждень. Якщо сподіватися лише на атмосферні опади, то популяція черв'яків розвиватиметься нерівномірно. Черв'яки не загинуть, але їхня продуктивність буде нижчою, вони чекатимуть кращих умов.

Перед похолоданням можна провести "збір урожаю". Щоб відділити черв'яків від субстрату, їх кілька днів тримають на голодному пайку. Потім зверху накладають шар корму 5–7 см, і через добу–дві основна маса популяції опиниться в ньому. Поряд із ложем розстеляють шар свіжого субстрату і туди перекладають зібрану з ложа популяцію. Зверху вкривають новим субстратом (60–70 см). Соломою

накривати не варто, щоб не заводилися гризуни. У цьому бурту черв'яки й перезимують. А в самому лотку залишився продукт їхньої діяльності – так званий сирий біогумус. Його можна відсортувати, просіявши через сітку від ліжка. Ложе можна звільнити й навесні, а, щоб черв'яки в ньому перезимували, накрити його шаром свіжого субстрату.

Субстрат (їжа)

Як корм для черв'яків використовують різні органічні рештки, що попередньо пройшли ферментацію, тобто "перегоріли" в результаті самозігрівання. Під час ферментації виділяється аміак, дуже отруйний для живих організмів газ. Ідеальним кормом можна вважати кролячий гній, який допускається використовувати відразу ж, без ферментації. Подібний до нього овечий гній, а кінський потребує часткової ферментації. Найбільш поширеним є гній великої рогатої худоби і свинячий. У пташиний послід додають до 20% соломи, а потім закладають у бурти для ферментації.

Крім відходів тваринництва, використовують різноманітні рослинні рештки, які спочатку компостують: тирса, солома, бадилля, гнилі овочі та фрукти, жом після віджимання соку, мерзла картопля. Черв'яки з жадібністю поїдають кавову гущу, використану заварку з чаю. В хід піде целюлоза: зволожена макулатура, картон. Деревна тирса не повинна містити багато смолистих порід (соснові), а також слід уникати використання деревини рожевого кольору, котра містить таніни (дуб, бук), бо черв'як гине від дубильних кислот.

Основна вимога до субстрату – вологість 70–80%. Це легко визначити, якщо набрати його у жменю і стиснути кулак: між пальцями має проступити волога. Реакція субстрату повинна бути нейтральною (pH 6,8–7,2), а субстрат – достатньо подрібненим, оскільки найбільші часточки, які може проковтнути черв'як, мають розмір до 1 мм. Небажаний субстрат, багатий на білок.

Ферментація субстрату відбувається у відкритих буртах (купах) 1,5–2 місяці. Значно прискорює ферментацію та поліпшує якість субстрату використання корисної мікрофлори. Нині широко рекламують препарати типу "Байкал". Але подібну мікрофлору можна отримати й самому. Для цього треба мати металеву діжку літрів на двісті. На 1/5 об'єму її заповнюють свіжим бур'яном, додають трохи прілого сіна, компосту, піввідра попелу, 0,5 кг нітрофоски, відро гнилих фруктів чи овочів, 0,5 кг цукру, 1 л збродженого варення, 30 г дріжджів, 1 л кислого молока чи сироватки, заповнюють доверху водою й нещільно закривають. Через 2 тижні суміш готова. Рецептура довільна, кожен може підбирати власні інгредієнти.

Готову суміш можна використовувати для позакореневого і кореневого підживлення овочів, попередньо розбавивши (1,5 л суспензії на відро води). Урожай підвищується на 30–200% ! Цією сумішшю можна поливати компостну купу, заселяючи її корисною мікрофлорою. Але використання буде ефективним лише за умови достатнього зволоження. До речі, це стосується і препаратів типу "Байкал".

Не можна використовувати для субстрату гній, що пролежав більше двох років, бо в ньому вже немає поживних речовин. У субстрат не повинні потрапляти мінеральні добрива, пестициди, миючі засоби. Я біля свого лотка із черв'яками закладаю у бурт свіжий гній, планую-

чи через місяць – другий давати його на підкорм. Але черв'яки часто самостійно заселяють цей бурт, особливо при похолоданні, а гній ще не "догорів" і теплий.

Спостерігаючи за своїми черв'яками протягом майже 20 років, я дійшов висновку, що це вже не ніжні каліфорнійці, а адаптована до наших кліматичних умов, загартована популяція.

Зимова вермикультура

За наявності теплих приміщень черв'яків можна культивувати протягом усього року – в підвалах, тваринницьких фермах чи інших будівлях. Але можна займатися вермикультурою й на відкритому повітрі. Звичайно, продуктивність не така, як у теплу пору року, але процес триватиме. За відкритого утримання великою турботою є надійна зимівля. Розмір зимового ложа відрізняється від літнього тільки за своєю висотою, оскільки внизу накладається шар свіжого гною товщиною 25–30 см, в процесі дозрівання якого утворюється кількість тепла, достатня для зимування черв'яків у шарі субстрату товщиною 25 см, що знаходиться вище. При утриманні вермикультури взимку на відкритому повітрі ложе зволожувати не слід. Для підтримання температури його вкривають соломою, шаром гною і плівкою.

Ложе висотою 50–60 см вкривають шаром 8–10 см подрібненої соломи або листям і сіном. Не можна вкривати хвоєю чи листям дуба і бука.

Ложе висотою 40–50 см накривають шаром 20–30 см свіжого гною з соломою. У зв'язку з тим, що свіжий гній починає переороблятися (ферментація, розігрів), він дає стільки тепла, яке потрібно спрямувати в ложе, для чого його накривають тонким шаром соломи.

Над ложем висотою 50 см встановлюють плівковий тунель на висоті пояса. Ложе вкривають соломою, відстань між шаром соломи та плівкою 10–15 см (повітряна подушка). Темну плівку використовувати не можна. Біла дає температуру, вищу на 4–5°С, в той же час прозора плівка дає можливість використовувати сонячну енергію в ясні дні й накопичувати більше тепла.

Ложе висотою 60–65 см безпосередньо накривають плівкою, фіксуючи краї, щоб вітер її не зніс. Потрібно бути уважним, бо при підвищенні температури іззовні понад +5°С в ложі стає парко і температура може сягати 40–50°С.

Верхній шар ложа може утворювати мерзлу кірку товщиною 5 см, але це не заважає, бо вона є теплоізолятором. Не слід забувати, що черв'яки в процесі переробки гумусу для свого існування виробляють тепло. Цей процес залежить також від кількості особин. Під час внесення корму необхідно вносити в ложе свіжий шар товщиною 10–15 см кожні 10–15 днів. Черв'яки будуть поїдати лише 5-сантиметровий шар, розміщений внизу, оскільки верхній шар з поверхні має низьку температуру. Коли через 10–15 днів буде внесений новий шар, черв'яки з'їдають залишок попереднього.

Найдоцільнішою органічною речовиною для живлення черв`яків і приготування зимового ложа є гній з високим вмістом соломи, якому відповідає широко вживаний з цією метою кінський гній. Можна застосовувати гній інших тварин, якщо його подрібнити та змішати з соломою в кількості не менше 20% об'єму.

Г.В. Плутенко,
с. Малий Вистороп, Сумська обл., Лебединський р-н.

Редиска – найближча родичка редьки. Але з'явилася вона значно пізніше за неї – лише в епоху Середньовіччя в результаті селекції редьки. Однак, на відміну від останньої, редиску можна вирощувати протягом усього року. Тим більше, що це чудовий постачальник корисних для організму біологічно активних речовин, особливо в той період, коли організм людини ослаблений після довгої зими й найбільше потребує вітамінів та мікроелементів.

Редиска:
запобігає раку і дарує вітаміни

Назва редиски походить від латинського "radix" (корінь). І, по суті, редиска – це і є міні-корень, який "під зав'язку" насичений високоцінними біологічно активними речовинами, що призупиняють розвиток або навіть лікують певні хвороби.

Рання редиска становить особливий інтерес як перше джерело натуральної аскорбінової кислоти. Пучок редиски за вмістом вітаміну С цілком замінить половинку лимона, три помідори або десяток слив.

Встановлено, що редиска стимулює захисні сили організму. Як і всі овочі, що належать до родини хрестоцвітих, вона здатна запобігати виникненню раку, особливо раку грудей і товстої кишки. Редиска поліпшує обмін речовин, апетит, травлення, сприяє перистальтиці й випорожненню кишківника, поліпшенню функціонування багатьох органів і систем організму, стимулює ріст і розвиток кісток у дітей, корисна за виснажливої розумової праці.

Корисне й молоде бадилля редиски, яке використовують у лікувальному харчуванні за весняного авітамінозу, адже вітаміну С в ньому не менше, ніж в апельсинах.

Лікуємося редискою

◈ **При застуді** слід змішати порівну сік редиски, ріпчастої цибулі та мед. Пити по 1–2 столові ложки 2–3 рази на день за 15–20 хвилин до їди протягом кількох днів.

◈ **За гострих респіраторних захворювань** змішати сік редиски, моркви та селери у співвідношенні 3:8:5. Приймати суміш по 0,5 склянки 2–3 рази на день.

◈ **Від коклюшу** 1 чайну ложку свіжого соку редиски змішати з 1 чайною ложкою меду й додати трохи солі. Пити тричі на день.

◈ **При синуситах** змішати порівну сік редиски, огірка й зеленого перцю. Приймати по 0,5 склянки двічі на день за 10–15 хвилин до їди.

◈ **При радикулітах, невралгії** (болетамувальний засіб) потерти коренеплоди редиски й кашку з них накладати на хворі місця у вигляді компресу.

◈ **За сечокам'яної хвороби та каменів у жовчному міхурі** пити суміш, приготовлену з 100 г червоного вина й двох ретельно подрібнених редисок (змішати в міксері).

◈ **При жовчнокам'яній хворобі** використовують суміш соків редиски й буряків, а при холециститі – сік редиски з чорносливом, черешнею й селерою.

◈ **За гастриту зі зниженою кислотністю, хронічного бронхіту, недокрів'я, набряків** слід приймати сік редиски у вигляді 5–10%-ного розчину, починаючи з 1 столової ложки на день і доводячи поступово до 100 мл 1–2 рази на день за 15–20 хвилин до їди.

◈ **Від закрепів** молоді листки редиски подрібнити, 1,5–2 столові ложки сировини залити склянкою окропу, настояти, добре укутавши, 3–4 години, процідити. Пити по чверті склянки 3–5 разів на день до їди.

◈ **Для поліпшення апетиту та стимуляції виділення шлункового соку** 5–6 редисок змішати міксером з 200 г холодного молока й 1 чайною ложкою кукурудзяного крохмалю. Повільно випити. За необхідності через 4 години можна повторити прийом.

Протипоказання

Під час лікування редискою слід враховувати, що вона протипоказана за гіперацидного гастриту, виразкової хвороби шлунка й дванадцятипалої кишки, дуоденіту, панкреатиту, ентероколіту, захворювань печінки та нирок, обмінних порушень (подагра).

Цей овоч не вживають при хворобах серця – інфарктах, серцевій недостатності, ревмокардитах, міокардитах і ендокардитах, а також при вегетодистонії та інсульті, бо він сприяє утворенню тромбів, закупорюванню судин.

При лікуванні остеохондрозу з харчового раціону краще виключити або різко обмежити редиску (а також смажене м'ясо, нирки, мозок, концентровані бульйони, щавель, шпинат тощо).

Важливо також і те, що сік редиски, отриманий із коренеплодів та зелені, ніколи не слід пити окремо, в чистому вигляді, бо він має високу біологічну активність і може спричинити дуже сильну реакцію організму. Краще вживати його з морквяним соком, що допомагає відновити тонус слизових оболонок.

Редиска знижує вироблення гормонів щитоподібної залози й небажана при гіпотіреозі. Окрім того, навіть здоровій людині не варто вживати цей овоч на ніч, бо мо-

же "забурлити" кишківник, а відтак сон буде неспокійним, із тривожними й неприємними сновидіннями.

Хочете бути красивими?

Як **лосьйон** для очищення сухої та нормальної шкіри обличчя, після якого вона добре зволожується й набуває еластичності, застосовують сік, вичавлений з редиски. Маски з редиски – також чудовий засіб для поліпшення стану шкіри. Однак слід зазначити, що всі домашні рецепти косметики з редиски застосовуються здебільшого за більш сухої шкіри обличчя.

Маски з редиски

◈ **Найпростіша маска,** яку можна застосовувати, щоб шкіра обличчя стала помітно свіжішою, ніжною й м'якою, наситилася поживними речовинами: нанести на обличчя редиску, потерту на тертушці (бажано, щоб утворився сік), не змішуючи її більше ні з чим. Через 10–15 хвилин зняти суміш вологою серветкою.

◈ **За сухої шкіри обличчя** змішати 1 столову ложку тертої редиски з такою самою кількістю сметани, жирних вершків або майонезу. До речі, під час приготування маски з редиски можна також змішувати її з яєчним жовтком і молоком. Отриману суміш нанести на обличчя. Через 10–15 хвилин умитися теплою водою.

◈ **За сухої шкіри обличчя** ретельно помити редиску й натерти її на дрібній тертушці. До 1 столової ложки тертої маси додати 1 столову ложку маслинової або іншої олії. Отриману суміш нанести на обличчя. Через 10–15 хвилин умитися теплою водою.

◈ **Поживна маска** з невеликим відбілюючим ефектом (за сухої та нормальної шкіри, а також для зволоження й живлення сухих ділянок на комбінованій шкірі): редиску, натерту на тертушці, перемішати в рівних пропорціях із тертою масою зі свіжого огірка. До 1,5 столової ложки отриманої суміші додати 1 столову ложку сметани. Можна ще додати трохи подрібненої зелені петрушки. Ретельно все перемішати й накласти на обличчя рясним шаром на 15 хвилин. Після цього умитися водою кімнатної температури.

◈ **Для пом'якшення сухої шкіри** можна застосувати такий засіб: 1 столову ложку тертого м'якуша редиски розмішати з 2 столовими ложками розтопленого вершкового масла або маргарину. Накласти отриману масу на обличчя, а через 15–20 хвилин змити теплою кип'яченою водою.

Страви з редиски

Пропонуємо кілька рецептів дієтичних страв із редиски до вашого столу.

Салат із редиски та ревеню

Для приготування потрібно: 1–2 середні пучки редиски, 100 г ревеню, 2 яйця, 0,5 склянки сметани, зелена цибуля, сіль, цукор та мелений перець – за смаком.

Редиску нарізати кружечками, додати подрібнений ревінь, підсолити, поперчити й посипати цукром за смаком. Заправити сметаною й викласти гіркою на блюдо. Зверху посипати порізаною зеленою цибулею й прикрасити часточками круто зварених яєць.

Салат "Вітамінний"

Для приготування потрібно: 2 картоплини, 2 невеликих огірки, 10 редисок, 30 г салату, 1/3 склянки горошку, 30 г зеленої цибулі, сметана або майонез, сіль і перець – за смаком.

Відварену в "мундирах" й обчищену картоплю, свіжі огірки, редиску, салат і цибулю тонко порізати й змішати з консервованим горошком, посолити й поперчити. Заправити сметаною або майонезом.

Салат-коктейль із ковбасою

Для приготування потрібно: 40 г ковбаси, 1 яйце, 40 г редиски, 10 г лимонного соку, 10 г олії, 20 г соусу "Кетчуп", часник, зелень, сіль і чорний мелений перець – за смаком.

Ковбасу порізати соломкою, а редиску – кружечками. Круто зварене яйце натерти на великій тертушці. Викласти все шарами у вазочку. Посипати подрібненою зеленню й залити маринадом із лимонного соку, соусу "Кетчуп", олії, солі, чорного меленого перцю й розтертого часнику.

Сирні "котлети" із зеленою цибулею

Для приготування потрібно: 180 г домашнього сиру, 75 г сметани, 30 г зеленої цибулі, 30 г зеленого салату (листки), 15 г редиски.

Домашній сир розтерти із сметаною, посолити, додати подрібнену зелену цибулю (маса має бути досить густою). Сформувати з неї невеликі "котлети" й викласти їх на листки салату. Прикрасити страву скибочками редиски.

На замітку господиням

А чи відомо вам, шановні читачі, що бадилля редиски корисніше, ніж вона сама? Адже в її листках набагато більше вітамінів та інших цінних речовин. З них можна зварити зелений борщ (плоди редиски, як відомо, мало придатні для гарячих страв), приготувати різні салати або просто як зеленню посипати перші й другі страви. Сік з листків редиски чудово активізує травлення, поліпшує обмін речовин, що особливо корисно при ожирінні, подагрі, закрепах. Тож, коли додаватимете редиску до різних страв або готуватимете з неї салати, не гребуйте й листками. Від цього страва стане, щонайменше, вдвічі кориснішою.

Щиро зичимо вам здоров'я!

О. Кисленко, Р. Овсієнко

Від редакції:

Шановні читачі! Нагадуємо, що ви можете надсилати до редакції статті з простими й доступними рецептами з народної медицини. Найцікавіші з них ми обов'язково надрукуємо у рубриці "Допоможи собі сам", започаткований у журналі "Дім, сад, город".

Обрізування плодових дерев у дачних і присадибних садах

(Закінчення. Початок у №№ 10, 11, 12, 2009 р., №№ 1, 2, 3, 4, 5, 2010 р.)

Формування і обрізування плодових дерев на слаборослих клонових підщепах

Колоноподібна крона (пілар, вертикальний кордон)

За останні десятиріччя створений ажіотаж навколо колоноподібних яблунь. Багато дачників і селян, повіривши рекламі, ринковим торговцям, начебто такі яблуні не потребують ні догляду, ні обрізування, – понакуповували, понасаджували... і, залишивши без догляду, почали чекати щедрих урожаїв... Але так і не дочекалися. Детально зупинятися на причинах такого стану не буду. Хочу лише підкреслити: щоб реалізувати потенційні можливості колон, недостатньо лише висадити їх... і "скласти руки". Спеціально підготовлений у розсаднику саджанець із спеціально створених сортів (слабкорослих і спурових) – це лише фундамент у створенні колоноподібної крони. А її ще потрібно "побудувати" і зі знанням справи підтримувати ретельним обрізуванням.

Що ж собою являє колоноподібна крона? Таку назву вона одержала за здатність відповідних сортів яблунь рости майже в один стовбур. А бокове гілкування пригнічене. У багатьох таких сортів на стовбурі знаходяться лише плодові гілочки – кільчатки, списики, прутики. В інших сортів є ще й обростаючі. Але навіть напівскелетні гілки відсутні.

Найкращі з-поміж них – карликові. Багато з них спурові (у них пробуджуються майже всі бруньки, до того ж головним чином у вигляді кільчаток).

Ще 30 років тому (в Голландії і Бельгії) зрозуміли, що колона – найпродуктивніший тип крони для яблуні та груші. Це розуміння докотилося й до нас. За даними М.В. Качалкіна, вже перший врожай колоноподібного саду величиною 450–560 ц/га окуповує вкладені в нього кошти. Середній врожай за перші три роки різних сортів становить від 1000 до 2000 ц/га. А в Англії ще 15 років тому практикою доведена можливість одержання врожаїв з такого саду – 4000 ц/га.

Річ утім, що крона пілар дуже компактна, і це дає змогу садити дерева в саду через 0,5 м з міжряддями 2,5–3 м та розміщувати 8000 дерев на 1 га. На підставі нових досліджень вчені рекомендують у дачних і присадибних садах висаджувати дерева в саду через 0,4 м з міжряддями 0,9 м (200 дерев на одній сотці). А в товарних садах – смугами по 6 рядів з такими ж відстанями в рядах і між ними, і 2,5–3-метровими проходами для машин між смугами. На 1 га розміщується 20–22 тис. колон. Звідси й такі врожаї. Але вирішальну роль відіграє не тільки велика щільність насаджень, але й максимально сприятливий світловий режим (ключова роль), та високий рівень агротехніки.

Проте строк служби колоноподібного саду (в його класичній формі) – 5–6 років. Якщо він довший, багато сортів переростають і стають вищими 2,5 м, що затруднює збирання врожаю, роботи по догляду за кронами, провокує відмирання плодових гілочок знизу крони.

Кращі колоноподібні сорти:

Літні – Діалог, Ікша, Президент, Баргузін, Малюха, Васюган.

Осінні – Червонець, Валюта, Останкіно, Важак, Х-2.

Зимові – Еліта, КВ22, Х-3, Вертикаль, Телемон, Спарта, Танцівниця.

Дерева пілар краще щепити на карликових підщепах, а найслабкоросліші спурові можна на напівкарликових.

Будова колоноподібної крони: штамбик 25–30 см, стрижень крони – центральний провідник. Безпосередньо від нього відходять короткі плодові та обростаючі гілочки, не довші 30 см. Головну їх частину складають кільчатки, списики, прутики. Висота деревця 2–2,2 м. (Див. фото 36).

Формування крони. Найпридатніші для крони пілар спеціально підготовлені у розсаднику одно- або дворічки з передчасними боковими короткими гілочками. Після садіння їх не вкорочують, щоб не стимулювати ростових процесів, не гальмувати закладання плодових бруньок. Якщо ж у саджанця бокових гілочок мало або вони зовсім відсутні, то рано навесні у центрального провідника зрізують лише верхівку з 2–3 бруньками. Це стимулює його обростання слабкими гілочками. За необхідності їх проріджують: видаляють конкуренти, наближені до вертикалі, сильні (більше 40 см), звисаючі, всі, що в зоні штамба (якщо з`являються). Таке проріджування виконують в усі роки.

Більшість колоноподібних сортів не дають сильних пагонів. Але коли врожай малий (за несприятливих умов) або пошкоджена верхівка (хворобами, шкідниками, зламана, обморожена) – це призводить до гілкування, особливо у верхній частині крони (і не тільки). А в перші 2–3 роки у деревців запізнюються ростові процеси – верхівки не встигають визріти, тому підмерзають. Тим більше за сильних морозів. Іноді це трапляється і з вини садівника, коли він сам провокує підмерзання надмірними дозами азотних добрив або поливами у другій половині літа та першій половині осені.

Фото 36. Загальний вигляд і невеликий ріст колоноподібних дерев.

Переважна більшість колоноподібних сортів починають плодоносити з другого року. Окремі – пізніше. Але є сорти, які вступають у плодоношення з першого року після садіння: Малюха, Телемон, Ікша, Баргузін, Х-3, Валюта.

Починаючи з другої весни, ростові гілочки вкорочують на сучки з двома бруньками – це початок короткого циклічного обрізування.

Якщо ж на гілочках закладені плодові бруньки, їх не чіпають. На відміну від грузбека, вільноростучого веретена в кроні пілар плодові ланки закладаються лише на центральному провідникові. При відстанях між плодовими ланками 10 см їх можна розмістити на ньому не більше 20 штук (за класичного формування).

Завершують формування крони пілар на третю–четверту весну переведенням центрального провідника на слабку плодову гілочку, наближену до горизонтального положення на висоті 2–2,2 м. Така висота не тільки зручна для догляду, але ще й перешкоджає відмиранню плодових гілочок внизу крони.

Колоноподібні крони зазвичай утворюють в ряду замкнуту стіну. Звідси ще одна назва – вертикальний кордон (див. фото 37). Хоча коротке циклічне обрізування продовжує продуктивне життя дерева, але, хоч і пізніше, воно все-таки старіє: слабкішає життєздатність тканин, згасають функції провідних систем, зменшуються до мінімуму прирости, здрібнюються й обсипаються плоди тощо. Омолоджувальне обрізування слід підсилити, інакше дерево засохне. Деякі вчені (В.І. Сенін, А.Ф. Ковальова, 1984) запропонували радикальний спосіб: спиляти дерево на пеньок, з порослі, що виросте, вибрати сильний пагін і з нього (як із саджанця) заново сформувати крону. Однак згадаємо: у дерев на слаборослій підщепі великі рани погано заростають і дають початок відмиранню тих частин, що залишилися. Тому рану слід ретельно зачистити, продезінфікувати, добре просушити й замазати садовим варом. Але це лише півсправи: крім основного пагона, залишають ще пару пагонів, розміщених якнайближче до зрізу і рівномірно навколо пенька. Вони потрібні для підтягування поживних речовин до зрізу та стимулювання його заростання. Щоб ці допоміжні пагони не конкурували з основним, допоміжні при досягненні 20–30 см прищипують (верхівки) три рази через кожні два–три тижні. А наступної весни ще й вкорочують до 25 см (див. рис. 22, 23). І знову прищипують так само. Лише тоді, коли рана майже заросте, їх вирізують, а з основного пагона заново формують крону.

Слід враховувати, що колоноподібний сад має дуже високу собівартість, особливо його закладання (20 тис. саджанців на 1 га). А нормально функціонує такий сад лише 5–6 років (без спеціальних заходів). Тому вчені вивчають способи продовження продуктивного життя такого саду шляхом кронування колоноподібних саджанців: після садіння навесні верхівку саджанця зрізують на висоті 60 см (окремі вчені рекомендують робити це на другу весну). Після цього у травні, відразу після розпускання бруньок, їх обшморгують на стовбурі від землі доверху, залишаючи лише 4–5 самих верхніх (здорових). З них виростають сильні пагони (див. фото 38). Наступного року на них закладають квіткові бруньки, а на третій рік вони квітують і плодоносять.

Тому строк вступу в плодоношення у швидкоплідних сортів відтягується на 1 рік, а в решти – на 2 роки. Це, звичайно, мінус (див. фото 39). Але він багаторазово перекривається великими перевагами: по-перше, на 4–5-стовбурних деревах плодоношення у кілька разів більше, ніж на одній колоні. По-друге, вони не переростають оптимальної висоти 2,5 м, а строк продуктивного життя багатостовбурних колон збільшується до 10–12 років. Це – головне. Позаяк у таких колон 4–5 гілок, їх можна са-

Фото 37. Вертикальний кордон (перспектива праворуч).

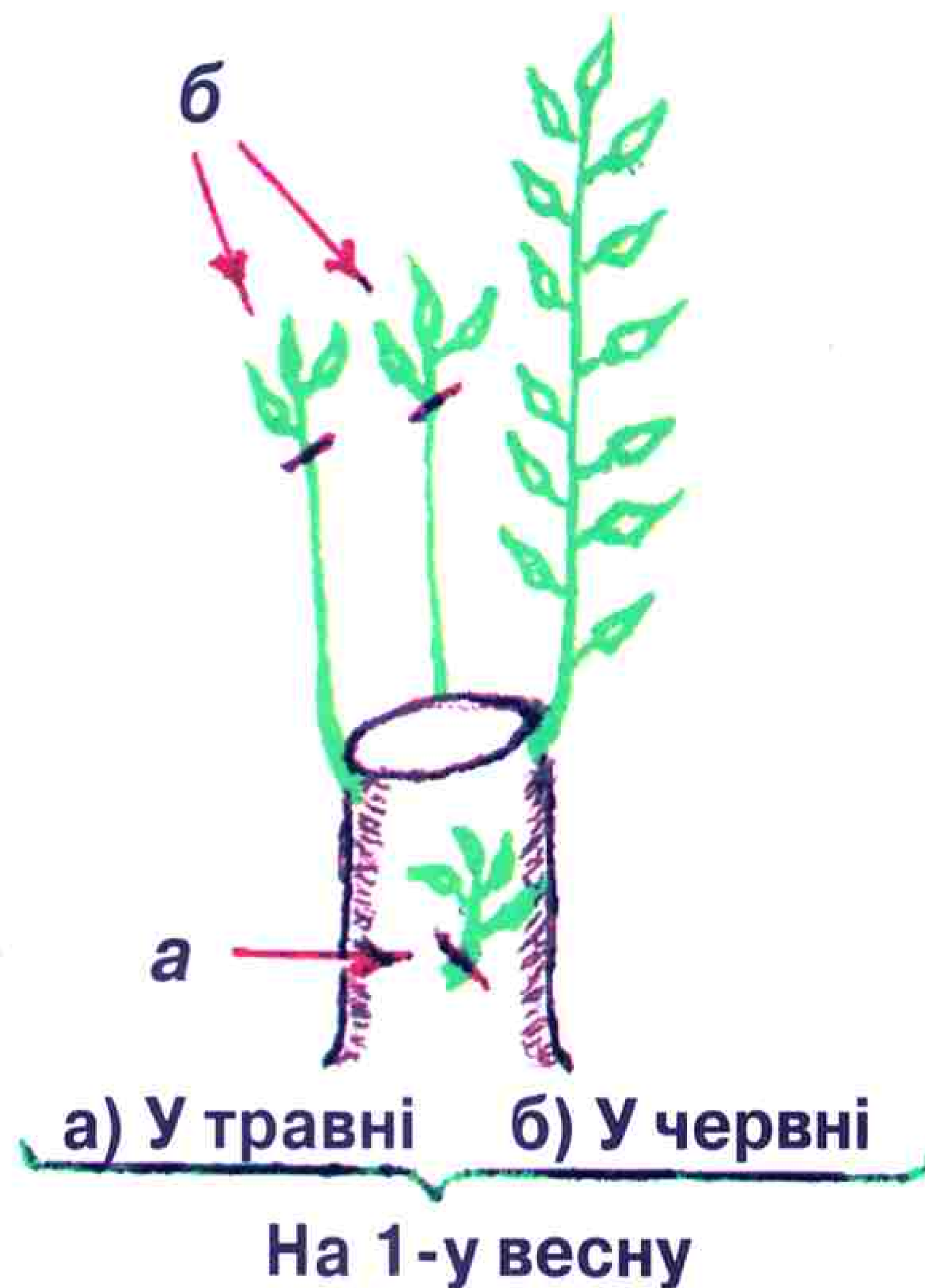

Рис. 22. Третій етап омолодження колоноподібних дерев. У першу весну на початку березня деревце зрізують на пеньок. Із пагонів, що виросли ближче до зрізу, найсильніший залишають для формування заново молодого дерева і ще два ближчих до рани – для її заживлення, а зайві видаляють ще у травні, коли вони мають 2–3 см (а). У червні, коли залишені пагони доростуть до 20–25 см, їх пінцирують (б), а потім ще два рази через кожні 2–3 тижні. Основний пагін не зачіпають.

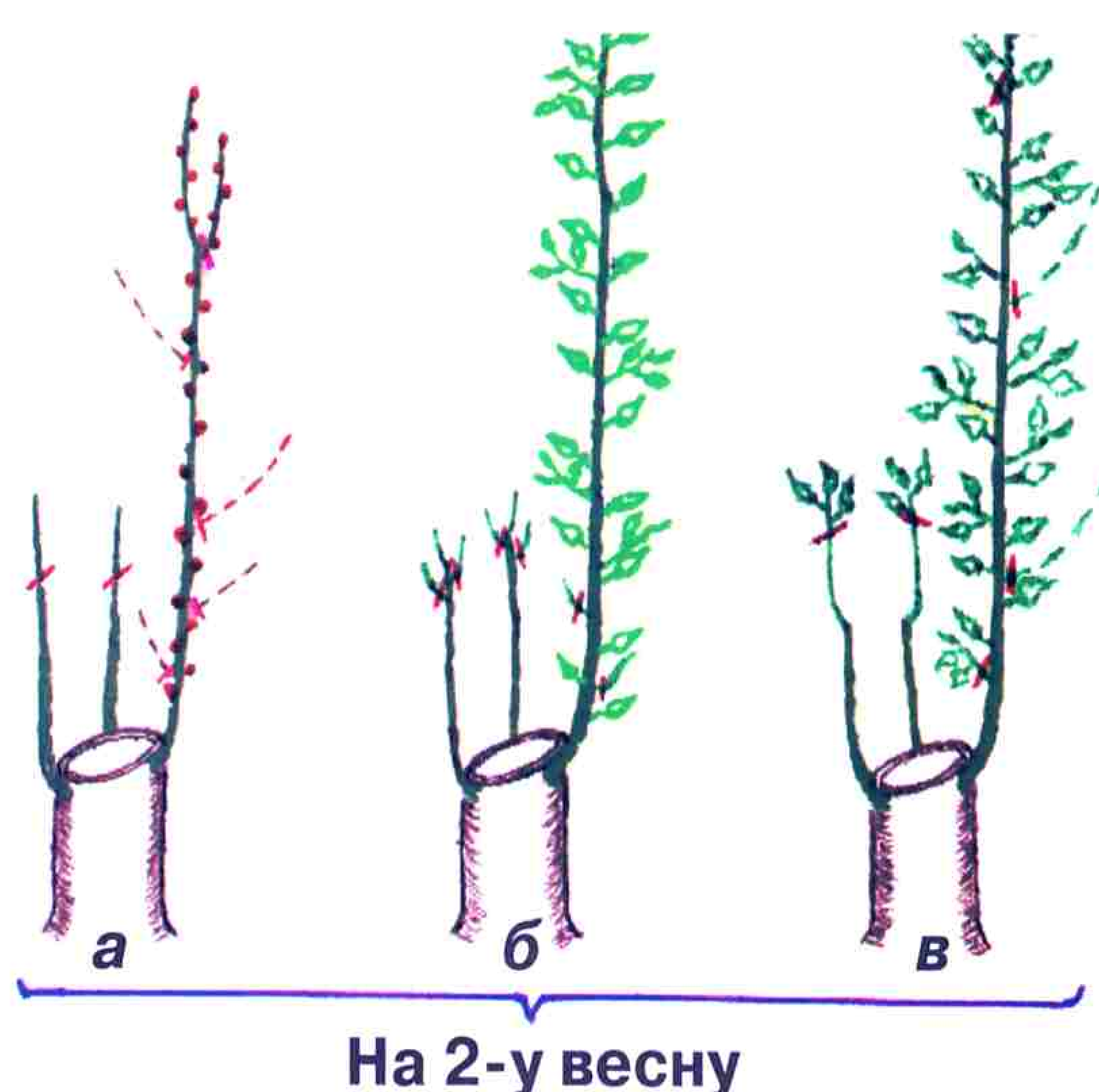

Рис. 23. На другу весну: а – у березні основний пагін не чіпають, він росте вільно. Лише видаляють конкуренти центрального провідника, сильні в кроні і будь-які в зоні штамба (до висоти 25–30 см). Допоміжні (які залишені для заживлення рани) вкорочують на висоті 20–25 см; б – у травні на допоміжних пагонах залишають по одному зеленому пагінцю (коли вони мають висоту 2–3 см), решту виламують. Виламують також зелені пагони й на штамбі; в – у червні знову прищипують зелені пагони на допоміжних пагонах. Після цього їх пінцирують ще 2 рази через кожні 2–3 тижні. Так роблять і в наступні роки (до заживлення рани). Виламують зелені пагони на штамбі, сильні в кроні і конкуренти.

Фото 38. У 2008 р. в Мліївському НДІ помології посаджено новий сад багатостовбурних колоноподібних дерев за новою схемою 0,7х3,5 м.

Фото 39. Багатостовбурні колони квітують.

дити з відстанню 1–1,5 м в рядах і між рядами. І те, й інше у кілька разів здешевлює собівартість такого саду, особливо затрати на його закладання.

І останнє, досить важливе: колоноподібні дерева, як і за типом грузбек, вільноростуче веретено, на карликовій підщепі потребують опори. Інакше їх часто нахиляє вітер, а то й вивертає з корінням. Для опор споруджують шпалери на залізобетонних стовпах з трьома рядами дроту через 60–80 см. До неї прив`язують дерева (див. фото 40). А це дорого і дуже трудоємко.

Можливий інший варіант: кілки до кожного дерева (див. фото 41). Без опор можуть обходитися дерева на напівкарликових підщепах, але їхня висота – 3 м і більше. До того ж у більшості слаборослих підщеп (серії М, ММ) – слабка морозостійкість коренів: вони потребують ще й надійного утеплення. Інакше вимерзають, особливо за безсніжної зими. А це додаткові затрати коштів і праці, до того ж чималі.

Що вдіяти? Можна щеплювати сорти на високоморозостійких підщепах (усі названі у попередній статті (крім М9, ММ106) – високоморозостійкі. Але повної гарантії це не дає, бо їхні корені дуже близько до поверхні, тому за екстремальної безсніжної зими багато з них вимерзають. З нашого досвіду: на М9 за такої зими загинули майже всі, і до першого ж літа засохли. А на підщепі 62–396 загинуло менше половини. Тому наукою розроблені методи вирішення цих проблем.

1. Щепити дерева на високоморозостійких підщепах (наприклад, КД4, 62-396) завищено – не менше 20 см вище від кореневої шийки. Це дає змогу заглибити коріння під час садіння на ті самі 20 см, що підсилює якірність та значно зменшує небезпеку вимерзання коренів. Хоч повної гарантії цей метод все-таки не дає.

2. Рекомендують і метод інтеркаляра – проміжної вставки (20 см) між основною високоморозостійкою підщепою і сортом). Наприклад, на високоморозостійкій напівкарликовій підщепі 54-118 щеплять високоморозостійку карликову підщепу 62-396 (або ультракарликову КД5). А в серпні або

Фото 40. Шпалери на залізобетонних опорах для саду на карликовій підщепі. (Дорого і дуже трудоємко).

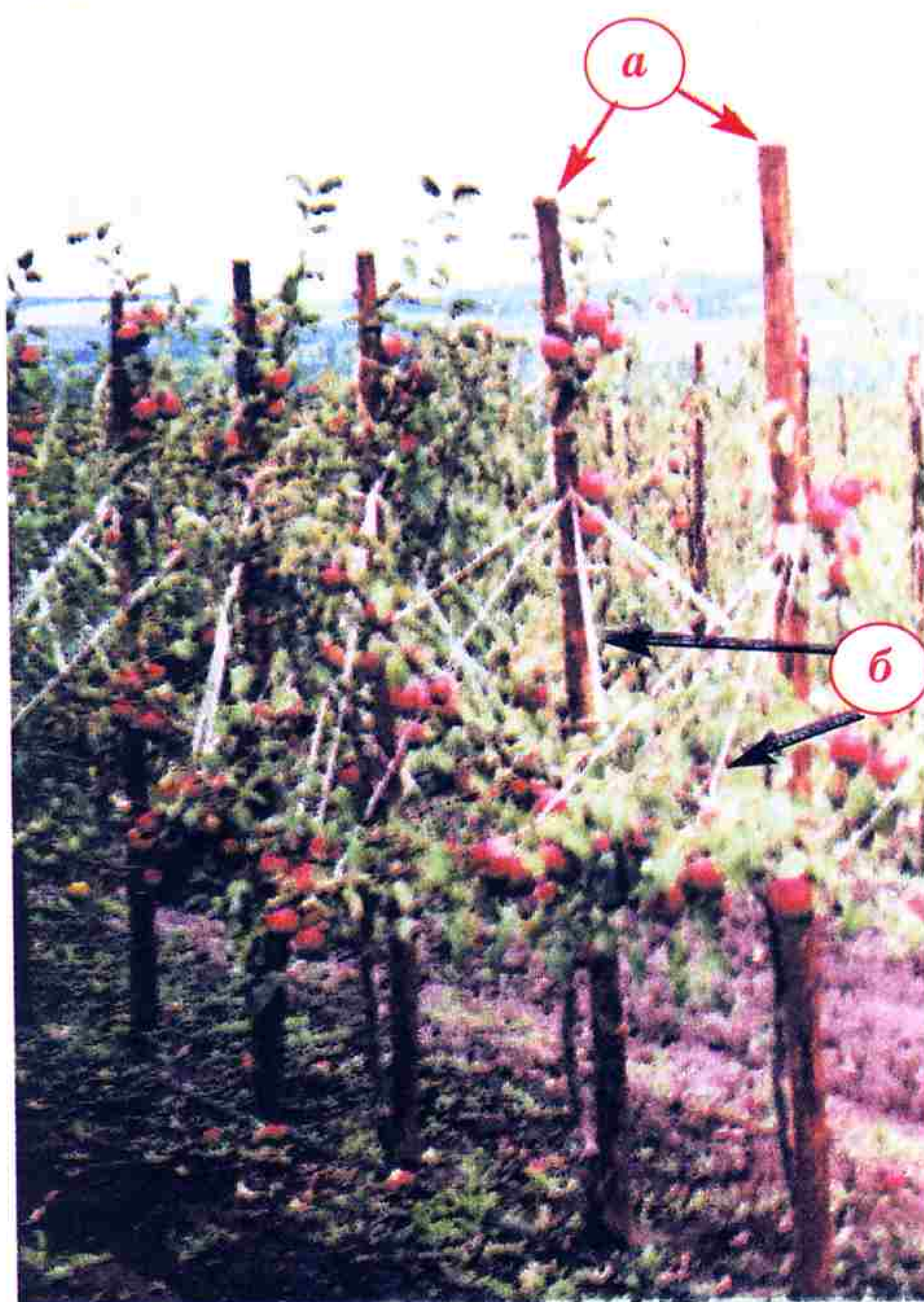

Фото 41. Опори для кожного дерева: а – кілки; б – підв`язування, що запобігає відламуванню гілок та нахиленню їх аж до землі.

наступної весни на 62-396 (чи КД5) на 20 см вище минулорічного щеплення щеплять сорт яблуні (зрозуміло, високої якості, інакше затрати будуть марними). Що це дає? 54-118 гарантує добру якірність – можна обходитися без опор. А інтеркаляр 62-396 (або КД5) у 20 см – карликовий ріст дерева.

3. Проте існує ще одна проблема: збереженість штамба, яка актуальна для більшості сортів. Їхні штамби часто сильно потерпають від обморожень, сонячних опіків, що завдає великої шкоди здоров`ю дерева, його продуктивності, пригнічує його і часто призводить до загибелі. Згадані вище два методи цієї біди не ліквідовують. Щоб підвищити стійкість дерева проти такої небезпеки, вчені пропонують методи штамбоутворювача: щеплення сортом високоморозостійкої підщепи робити не в кореневу шийку, а на верхньому кінці штамба, де мають починати розходитися нижні гілки крони.

(Закінчення на стор. 33)

БЕЗКОШТОВНИЙ ДОДАТОК ДО ЖУРНАЛУ "ДІМ, САД, ГОРОД"

ГОСПОДАР

ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ

Ваш талісман – це ваші розум і енергія

(Продовження. Поч. у "ДСГ" №№ 12, 2009 р.; 1,2, 3, 4, 5, 2010 р.)

ОСОБИСТІСТЬ ПІДПРИЄМЦЯ І ЙОГО ВЗАЄМОВІДНОСИНИ З КОНКУРЕНТАМИ ТА НЕБІЗНЕСОВИМИ ГРУПАМИ

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ЛЮТЕРА БЕРБАНКА – ЗРАЗОК ДІЙ БІЗНЕСМЕНА-НАУКОВЦЯ

Л. Бербанк народився 7 березня 1849 р. в Ланкастері, штат Масечусетс, США. Помер 11 квітня 1926 р., похований у своєму саду в Санта Роса.

Батько Самуїл Уолтон Бербанк – чесний, схильний до наукових занять фермер і фабрикант. Мав ферму, поле, сад, виробляв посуд, цеглу, володів лісами.

Мати Олівія Росе – домогосподарка, дожила до 96 років.

У школу пішов рано, був дуже несміливим, хворобливим, слабким. Почав працювати в дядька на деревообробній фабриці, навчався в Ланкастерській академії. Потім займався медициною, але в цей час помер батько, і сім'я переїхала до міста Гроутон, де він займався садівництвом і розсадництвом (в цей час виповнився йому 21 рік).

1869 року читає праці Дарвіна, купує 17 акрів землі в с. Лененбург і вирощує овочі та насіння для збуту на ринку, починає експериментувати.

У 1875 році переїжджає до Каліфорнії, зупиняється в Санта Роса. У 1876 році отримує роботу в плодовому розсаднику в Питейлюме, хворіє лихоманкою, повертається в Санта Роса. Брат дозволив на своїй ділянці розмножити 10 картоплин сорту Бербанк.

Восени 1876 року починає намічену справу, але не було капіталу. Працює теслярем, а увечері – на своїй ділянці. Через 10 років мав прибуток 16 тис. доларів на рік.

1881 р., восени, отримує замовлення на 20 тис. саджанців сливи, реалізує 19500 штук насіння мигдалю. Купує 4 акри малопридатної землі в Санта Роса, робить дренаж на 1,2 м, вносить 1800 возів гною.

Мрія – займатися вивченням квітів, але, щоб забезпечити себе грошима, зайнявся плодовими та овочевими культурами.

Основний метод – відбір та гібридизація: 1872 р. – картопля Бербанк; 1890 р. – безнасінна слива, черешня.

Персик х мигдаль: замість кісточки – солодке ядро.

Персик х нектарин – персик без опушення.

Японська слива х абрикос – плумкот (дуже врожайний).

1886 р.– приступає до селекції яблуні.

Яблуня х айва, аґрус, смородина, ожина (білий колір ожини).

Чорний горіх х горіх Східного узбережжя (маса 28 г, діаметр – 5 см).

Кукурудза – сорт Райдуга, овочева солодка кукурудза.

Пшениця х дикі форми.

Трави: конюшина (200 сортів), райграс, вівсяниця, цукрова тростина, цукровий буряк, цукрове сорго.

Декоративні рослини: біла ромашка (квіти діаметром до 17,5 см); кали – аромат; пахуча вербена – надав запах жасмину; гібридна гвоздика – вранці біла, вдень рожева, увечері темно-малинова; виткі рослини, фіалки; кактус без колючок (опункція х кактус), врожай 150–300 т/га за 3 роки, якщо зрізувати, то за рік приріст 100 т/га, 12–16% цукру в плодах.

Л. Бербанк писав: "Часто в дослідницькій роботі наставав такий час, коли думалося, що подальший прогрес неможливий. Також варто зазначити: якраз у той же час, коли нова рослина була мені дуже потрібна, то таку рослину обов'язково отримував від якого-небудь невідомого селекціонера, що жив у віддаленій частині світу. Здавалося, що він неначе за інтуїцією знав, в чому у мене була гостра потреба на цей момент. Такі випадки в моїй практиці були настільки часті, що участь цих селекціонерів стала найстабільнішим фактором моєї роботи, мої надії і сподівання, за рідкими винятками, збувалися".

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ФІРМИ З КОНКУРЕНТАМИ

а) загальні принципи

Кожний окремий бізнесмен не може діяти ізольовано від оточуючого середовища, від вміння співпрацювати з ним залежить успішне ведення бізнесу. Етика бізнесу передбачає ділову конкуренцію виробників продукції. Чесна, ділова, справедлива конкуренція – позитивне суспільне явище, з яким варто рахуватися при організації і веденні підприємницької діяльності.

Етика бізнесу вимагає розглядати конкурента не як ворога, а як суперника. Стосунки між конкурентами регулюються послідовною етикою і правилами чесної гри, а не етикою самозахисту і війни.

Вважається неетичним бажати великого зла конкуренту, але кожний має право перемагати. Якщо хтось завойовує свого споживача, пропонуючи якісніші послуги та нижчі ціни, що базуються на зниженні витрат, то таку поведінку варто вважати етичною, тому що економіка працює на споживача і вигравати має той, хто надає дешевші послуги кращої якості.

Що несправедливе у ставленні до споживачів, те несправедливе і для конкурентів. Обманлива реклама вводить в оману не тільки покупця, але й грабує і конкурента по бізнесу, продукція якого варта більшої уваги.

б) зведення наклепів на конкурентів

Особа, яка кидає болотом в інших, має бути насторожі, щоб частина бруду разом з вітром не повернулася назад.

Можливо, конкурент використовує матеріали нижчої якості, але розголошення цього факту може кинути підозру на всю галузь. Тому в даному випадку краще промовчати і знайти шляхи іншого впливу на конкурентів.

З іншого боку, мовчання також може виявитися неетичним, якщо воно наражає інших на зайву шкоду. Тому підприємець може, а інколи навіть повинен робити правдиві заяви про конкурентів за таких умов:

1. Щоб запобігти обману чи заподіянню конкурентом шкоди споживачеві.

2. Щоб змусити конкурента припинити використання нечесної практики.

При цьому краще на благо ділових кіл, щоб правдиві, але зневажливі чи принизливі для когось зауваження були зроблені приватно, чи, якщо можливо, відповідними інстанціями, які мають до цього відношення.

Потрібно уникати зневажливої стосовно конкурента реклами, тому що це може викликати зневіру до всієї галузі, а не лише конкурента. Більшість рекламних агентів з цієї причини уникають порівняльного рекламування.

Слід розрізняти різницю між зневагою чи приниженням через висловлювання і приниження в підтексті. Якщо даний продукт ми рекламуємо як найкращий чи найекономніший, то продукти конкурентів відповідно повинні бути гіршої якості.

в) нечесні перешкоди

Нечесними вважаються організація бойкоту продукції конкурента чи розпалювання конфлікту в трудовому колективі конкурента.

Сьогодні ще існує практика переманювання ключових працівників конкурента, або підкуп ринкових сил для зміщення продукції конкурента з ринку.

Щоб визначитися, наскільки поведінка бізнесмена є етичною в цьому плані, потрібно відповісти на питання: дія бізнесмена викликана прагненням надати ефективнішого обслуговування чи має намір зашкодити конкуренту?

г) зниження цін та атмосфера конкуренції

Конкуренція цін вважається стрижнем ринкової економіки. Але компанії, вихваляючи конкуренцію, намагаються уникати її у сфері цін.

Зниження цін загалом є законним і бажаним знаряддям конкуренції, шкідливі впливи якого на конкурентів компенсуються вигодами для покупців і для економіки в цілому.

Але неетичним є зниження цін, що проведене для знищення конкурентів, щоб потім взяти повну владу над споживачами.

Сезонні зниження цін при намаганні компенсувати деякі постійні витрати, особливо у скрутні часи, можуть зашкодити конкуренту, але вони є етичні, оскільки не спрямовані зумисне на заподіяння шкоди нікому і не передбачають експлуатацію сьогоднішніх і завтрашніх покупців.

Етичне зниження цін може обумовлюватись такими чинниками:

– розпродаж товару, що швидко псується, аби запобігти втрат;

– розпродаж недосконалого чи пошкодженого товару;

– розпродаж товару, знятого з виробництва;

– остаточна ліквідація підприємства;

– продаж у доброчинних цілях службам допомоги; продаж на замовлення уряду;

– продаж з надією сприяти конкуренції;

– продаж у судовому порядку.

Якщо метою конкуренції є не обслуговування споживача, а знищення конкурента, можна очікувати руйнування загальноприйнятих норм.

Етичні підприємці повинні протистояти неетичній конкуренції. Там, де неетична конкуренція, значного поширення набувають прояви змов, крадіжок, хабарництва. При цьому зростають витрати, знижується якість товарів та послуг, бізнес стає менш ефективним в обслуговуванні населення.

Жертвою війни в конкуренції підприємців стають прості люди. Тому міцна держава завжди повинна через свої закони виступати чесним арбітром у відносинах підприємців, захищаючи інтереси споживача.

д) міф конкуренції

Справжня природа економічної системи становить таємницю для населення країни, включаючи і спільноту бізнесменів, які думають, що вони знають все про те, що роблять.

Багато невеликих фірм існують у світі досить реальної конкуренції, в якому жоден продавець не може реально впливати на ціни чи розподіл ресурсів. Оскільки таких фірм багато, їх власники та друзі (а це багаточисельна група) вірять в існування конкуренції, яка автоматично забезпечує справедливість. Насправді ж невеликі фірми не задають тону в економіці. Це роблять великі фірми, які мають досить сил, щоб підтримувати певну дисципліну на ринку.

Ці фірми можуть запроваджувати ціни і через ціни вести розподіл капіталу, що не передбачено економічною теорією.

У таких груп є великий інтерес щодо збереження міфу конкуренції, оскільки це допомагає заспокоювати населення.

На заході навіть придуманий термін "народний капіталізм" – щоб відвернути увагу від реальних центрів в економіці. Факт величезної влади приховують лозунгами про вільне підприємництво, середній клас та інше.

Великі фірми мають значний політичний вплив через фінансування передвиборчих компаній з метою створення лобістських груп у парламенті, чи висунення свого президента. Великі компанії отримують допомогу з боку малих фірм у захисті громадської думки від небажаного впливу реальності. Це не значить, що люди бізнесу або недалекі, або чинять погано, сприяючи утвердженню міфів конкуренції та "народного капіталізму". Багато з них просто вірять в ці міфи, інші настільки зайняті особи, що їм не вистачає часу досліджувати реальний світ, в якому вони живуть, ще інші вважають себе врівноважуючими силами проблем, що існують в суспільстві. Бізнесмен, йдучи у бізнес, повинен реально сприймати стан речей і визначитися, що сприятиме йому в досягненні поставлених цілей.

В.Г. Лисанюк,

доктор сільськогосподарських наук,

професор, академік АТНУ

(Далі буде)

ПЕРЕЛІК ПЕСТИЦИДІВ, РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ У ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ В 2010 РОЦІ

Назва препарату (діюча речовина), фірма, країна	Норма витрати препарату	Культура	Шкідливий об'єкт, проти якого обробляється	Строк виходу для виконання ручних робіт	Строк останньої обробки	Максимальна кратність обробок
1	2	3	4	5	6	7
Гербіциди						
Гліфоган, 480 в.р. (ізопропіламінна сіль гліфосату, 480 г/л, у кислотному еквіваленті – 360 г/л), ф. Мактешим-Аган, Ізраїль	40 мл/10 л води/ 1 сотку	Плодові, виноград, овочі, квіти на насіння	Однорічні злакові й дводольні	7	–	1
	80 мл/10 л води/ 1 сотку		Багаторічні злакові й дводольні	7	–	1
Гліфос Дакар, в.г. (ізопропіламінна сіль гліфосату 770 г/кг) ф.Кемінова. А/С, Данія	25–30 г/10 л води / 1 сотку	Поля призначені під посів або садіння овочевих або картоплі	Однорічні і багаторічні злакові і дводольні	7	–	1
Антибур`ян (Смерч), в.р. (ізопропіламінна сіль гліфосату 480 г/л + дикамба 60 г/кг)	50 мл/3–5 л води/ 1 сотку	Землі не с/г призначення	Усі види бур`янів у т.ч. карантинні і деревночагарникова рослинність (оприск. в період вегетації)	7	–	1
Антипирій, к.е. (хизалохоп –П-тефурил 40 г/л)	10–20 мл/1 сотку	Картопля	Одно- і багаторічні злакові бур`яни	7	–	1–3
Антисапа, в.р.г. (метрибузин, 700 г/кг), ТОВ "Компанія "Укравіт", Україна, виробник – ТОВ "Фабрика агрохімікатів, Україна, ф. "Нанджинг Ессенс Файн-Кемикл Ко. Лтд.", Китай	5–15 г/10 л води/ 1 сотку	Картопля	Одно- і багаторічні злакові бур`яни	7	–	1
Раундап Макс, в.р. (ізопропіламінна сіль гліфосату 607 г/л, по кислоті 450 г/л)	30–48 мл/2 сотки	Плодові, виноград, овочеві, квіти на насіння	Одно- та багаторічні злакові і дводольні бур`яни (оприск. бур`янів у період їх активного росту за умови захисту культурних рослин)	7	–	1
Гліфовіт, в.р. (ізопропіламінна сіль гліфосату 480 г/л), ТОВ "Компанія "Укравіт", Україна, виробник – ТОВ "Фабрика агрохімікатів", Україна, ф.Нанджинг Ессенс Файн-Кемикл Ко. Лтд.", Китай	60–80 мл/1 сотку	Обробка площ восени під овочеві після збирання попередника	Одно- і багаторічні злакові і дводольні бур`яни	7	14	3
Домінатор, 360 в.р. (ізопропіламінна сіль гліфосату, 486 г/л, у кислотному еквіваленті – 360 г/л), ф. Доу Агросаєнсиз, США	40 мл/10 л води/ 1 сотку	Плодові, виноград, овочі, квіти на насіння	Однорічні злакові й дводольні (обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника, при висоті бур'янів 10–20 см, за три тижні до оранки)	7	–	1
	80 мл/10 л води/ 1 сотку		Багаторічні злакові й дводольні (обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника, при висоті бур'янів 10–20 см, за три тижні до оранки)	7	–	1
Дербі, к.с. (флорасулам, 75 г/л + флуметсулам, 100 г/л), ф. "Доу АгроСайєнсис Вмбх", Австрія	0,5–0,7 мл/5 л води/ 1 сотку	Пшениця озима	Однорічні та багаторічні дводольні бур`яни (обприскування від фази кущіння до фази прапорцевого листка у культури включно)	–	–	1
Отаман, в.р. (ізопропіламінна сіль гліфосату, 480 г/л, у кислотному еквіваленті – 360 г/л), ЗАТ "Хімагросервіс", Україна	40–60 мл/ 10 л води	Площі під посіви ярих зернових і овочевих	Злакові й дводольні бур'яни (обприскування восени після збирання попередника, при висоті 10–20 см, за 3 тижні до оранки)	7	–	1

1	2	3	4	5	6	7
Пантера, к.е. (хізалофоп-Р-тефурил, 40 г/л), Кромптон (Юніроял Кемікал) Регістрейшнс Лімітед, Англія	10 мл/4–5 л води/ 1 сотку	Буряки цукрові	Однорічні злакові бур'яни (обприскування в період вегетації культури, у фазі 3–4 листків у бур'янів)	7	–	1
	15–20 мл/4–5 л води/ 1 сотку	Буряки цукрові	Багаторічні злакові бур'яни (обприскування в період вегетації при висоті бур'янів 10–15 см)	7	–	1
	10 мл/4–5 л води/ 1 сотку	Капуста пізня	Однорічні злакові бур'яни (обприскування в період вегетації культури, у фазі 3–6 листків у бур'янів)	7	–	1
	15–20 мл/4–5 л води/ 1 сотку	Капуста пізня	Багаторічні злакові бур'яни (обприскування в період вегетації при висоті бур'янів 10–15 см)	7	–	1
	10 мл/4–5 л води/ 1 сотку	Помідори (розсадні й безрозсадні)	Однорічні злакові бур'яни (обприскування в період вегетації культури, у фазі 3–4 листків у бур'янів)	7	–	1
	15–20 мл/4–5 л води/ 1 сотку	Помідори (розсадні й безрозсадні)	Багаторічні злакові бур'яни (обприскування в період вегетації при висоті бур'янів 10–15 см)	7	–	1
	10 мл/4–5 л води/ 1 сотку	Картопля	Однорічні злакові бур'яни (обприскування в період вегетації культури, у фазі 3–4 листків у бур'янів)	7	–	1
	18–20 мл/4–5 л води/ 1 сотку	Картопля	Багаторічні злакові бур'яни (обприскування в період вегетації при висоті бур'янів 10–15 см)	7	–	1
Селект 120, к.е. (клетодим, 120 г/л), ф. Арвеста Корпорейшн, США	15 мл/10 л води/ 2,5 сотки	Картопля	Однорічні злакові бур'яни (обробка при висоті бур'янів 3–5 см, незалежно від фази розвитку культури)	7	–	1
	35–40 мл/10 л води/ 2,5 сотки	Картопля	Багаторічні злакові бур'яни (обробка при висоті бур'янів 15–20 см, незалежно від фази розвитку культури)	7	–	
Барклей Галлап 360, в.р.к. (ізопропіламінна сіль гліфосату, 480 г/л), "Барклей Кемикалз Лтд", Ірландія	40–60 мл/5 л води/ 1 сотку	Площі, що призначені під посів та садіння овочевих культур і картоплі	Однорічні злакові і дводольні бур'яни (обприскування вегетуючих бур`янів восени після збирання попередника, за три тижні перед оранкою)	7	–	1
Гезагард 500 FW, к.е. (прометрин, 500 г/л), ф. Сингента, Швейцарія	30–40 мл/5 л води/ 1 сотку	Картопля	Однорічні дводольні й злакові бур'яни (обприскування ґрунту до появи сходів культури)	7	30	1
	20–30 мл/5 л води/ 1 сотку	Морква	Однорічні дводольні й злакові бур'яни (обприскування ґрунту до висівання, до сходів або у фазі двох справжніх листків у культури)	7	45	1
Фюзилад Форте 150 ЄС, к.е. (флаузифоп-П-бутил, 150 г/л), ф. Сингента, Швейцарія	10 мл/5 л води/ 1 сотку	Цукрові буряки, морква, цибуля всіх генерацій, помідори, огірки, капуста, картопля, виноградники	Однорічні злакові бур'яни (обприскування у фазі 2–4 листків у бур'янів)	7	–	1
	20 мл/5 л води/ 1 сотку	Цукрові буряки, морква, цибуля всіх генерацій, помідори, огірки, капуста, картопля, виноградники	Багаторічні злакові бур'яни (обприскування у фазі 4–6 листків у бур'янів, до висоти 10–15 см)	7	–	1
Раундап, в.р. (ізопропіламінна сіль гліфосату, 482 г/л, у кислотному еквіваленті – 360 г/л), ф. Монсанто Європа С.А., Бельгія	40 мл/10 л води/ 1 сотку	Плодові, виноград, овочі, квіти на насіння	Однорічні злакові й дводольні (обприскування вегетуючих бур'янів навесні за умови захисту культурних рослин)	7	–	1
	80 мл/10 л води/ 1 сотку	Плодові, виноград, овочі, квіти на насіння	Багаторічні злакові й дводольні (обприскування вегетуючих бур'янів навесні за умови захисту культурних рослин)	7	–	1
Гоал 2Е, к.е. (оксифлуорфен, 240 г/л), ф. Доу АгроСайєнсиз, США	5–10 мл/6–8 л води/ 1 сотку	Цибуля	Однорічні дводольні бур'яни (обприскування грунту до появи сходів або у фазі 1–2 листків культури)	7	–	1

1	2	3	4	5	6	7
Зенкор, в.г. (метрибузин, 700 г/кг), ф. Байєр Кроп Сайєнс, Німеччина	5–15 г/5 л води/ 1 сотку	Картопля	Однорічні злакові й дводольні бур'яни (обробка ґрунту до появи сходів)	7	–	1
	11–14 г/5 л води/ 1 сотку	Помідори розсадні	Однорічні злакові й дводольні бур'яни (обробка ґрунту до висаджування розсади)	15	–	1
	7 г/5 л води/ 1 сотку	Помідори безрозсадні	Однорічні злакові й дводольні бур'яни (обприскування у фазі 2–4 листків культури)	7	–	1
Оберіг, к.е. (хізалофоп-П-етил, 90 г/л), ТОВ "Презенс", Україна, виробник – ф. Мінметалс Женджианг Імпорт енд Експорт Трейдинг К°., Лтд., Китай	6–9 мл/5 л води/ 1 сотку	Картопля	Однорічні злакові бур'яни (обприскування у фазі 2–4 листків у бур'янів)	7	–	1
	10–15 мл/5 л води/ 1 сотку	Картопля	Багаторічні злакові бур'яни (обприскування при висоті бур'янів 10–15 см)	7	–	1
	6–9 мл/5–7 л води	Помідори, огірки, морква, цибуля, капуста	Однорічні злакові (обприскування в період вегетації культури, у фазі 2–7 листків у бур'янів, незалежно від фази розвитку культури)	7	–	1
	10–15 мл/5–7 л води	Помідори, огірки, морква, цибуля, капуста	Багаторічні злакові (обприскування в період вегетації культури, при висоті бур'янів 10–15 см, незалежно від фази розвитку культури)	7	–	1
	6–9 мл/5–7 л води	Суниця (після збирання ягід)	Однорічні злакові (обприскування в період вегетації культури, але після збирання врожаю, у фазі 2–7 листків у бур'янів, незалежно від фази розвитку культури)	7	–	1
	10–15 мл/5–7 л води	Суниця (після збирання ягід)	Багаторічні злакові (обприскування в період вегетації культури, але після збирання врожаю, при висоті бур'янів 10–15 см, незалежно від фази розвитку культури)	7	–	1
Чистопол, в.р. (ізопропіламінна сіль гліфосату, 480 г/л, у кислотному еквіваленті – 360 г/л), ТОВ "Презенс", Україна, виробник – ф. Мінметалс Женджианг Імпорт енд Експорт Трейдинг К°., Лтд., Китай	40 мл/5 л води/ 1 сотку	Площі, призначені під висівання овочевих і картоплі	Однорічні злакові й дводольні бур'яни (обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника)	7	–	1
	80 мл/5 л води/ 1 сотку	Площі, призначені під висівання овочевих і картоплі	Багаторічні злакові й дводольні бур'яни (обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника)	7	–	1
	40 мл/5 л води/ 1 сотку	Пар	Однорічні злакові й дводольні бур'яни (обприскування бур'янів у період їхнього активного росту)	7	–	1
	80 мл/5 л води/ 1 сотку	Пар	Багаторічні злакові й дводольні бур'яни (обприскування бур'янів у період їхнього активного росту)	7	–	1
Гліфосатин, в.р. (ізопропіламінна сіль гліфосату, 480 г/л, у кислотному еквіваленті – 360 г/л), ЗАТ "Транс Оіл", Україна, виробник – ф. Ангуї Фенгл Агрокемікал К°., Лтд., Китай	40–80 мл/10 л води/ 1 сотку	Плодові та виноградники	Однорічні злакові й багаторічні бур'яни (обприскування вегетуючих бур'янів навесні або влітку)	7	–	1
	40–50 мл/10 л води/ 1 сотку	Площі, призначені під посіви кукурудзи, буряків цукрових, картоплі, зернових, льону	Однорічні злакові й багаторічні бур'яни (обприскування вегетуючих бур'янів за 2 тижні до висівання)	7	–	1
	40–60 мл/10 л води/ 1 сотку	Площі, призначені під посіви ярих зернових, картоплі, овочевих, баштанних, ріпаку, соняшника, рицини, багаторічних злакових трав на насіння, однорічних квітів на насіння	Однорічні злакові й багаторічні бур'яни (обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника)	7	–	1
	40 мл/10 л води/ 1 сотку	Пар	Однорічні злакові й багаторічні бур'яни (обприскування вегетуючих бур'янів у період їхнього активного росту)	–	–	1

1	2	3	4	5	6	7
Дуал Голд 960 ЄС, к.е. (S метолахлор, 960 г/л), ф. Сингента, Швейцарія	16 мл/5 л води/ 1 сотку	Картопля	Однорічні злакові й деякі дводольні бур'яни (обприскування ґрунту після садіння культури до появи сходів або після нагортання гребенів до появи сходів)	15		1
	16 мл/5 л води/ 1 сотку	Кавуни	Однорічні злакові й деякі дводольні бур'яни (обприскування ґрунту до появи сходів)	15		1
	16 мл/5 л води/ 1 сотку	Помідори і капуста розсадні	Обприскування ґрунту до висаджування розсади	15		1
	12 мл/5 л води/ 1 сотку	Тютюн	Однорічні злакові й деякі дводольні бур'яни (обприскування ґрунту до появи сходів)	15	–	1
	12 мл/3–5 л води/ 1 сотку	Помідори безрозсадні	Однорічні злакові й деякі дводольні бур'яни (обприскування ґрунту до висівання, під час висівання, після висівання, але до появи сходів	15	–	1
Лонтрел Гранд, в.г. (клопіралід, 750 г/кг), ф. Доу АгроСайєнсис, США	2 г/5 л води/ 1 сотку	Капуста пізня	Однорічні дводольні й багаторічні коренепаросткові бур'яни (обприскування у фазі двох листків у однорічних дводольних, у фазі "розетки" – у коренепаросткових)	7	–	1
	1,2–2 г/5 л води/ 1 сотку	Кукурудза	Однорічні дводольні й багаторічні коренепаросткові бур'яни (обприскування у фазі двох листків у однорічних дводольних, у фазі "розетки" – у коренепаросткових)	7	–	1
Лінтур 70 WG, в.г. (триасульфурон 41 г/кг+ дикамба 659 г/кг)	1,2–1,5 мл/5 л води/ 1 сотку	Газонні трави у фазі кущення)	Одно- та багаторічні дводольні бур`яни (обприск. посівів	3	–	1
Селефіт, к.с. (прометрин, 500 г/л), ПП "Хімекс", Україна, виробник – Чайна Нешнл Кемікал Констракшн Нінгбо Імп. Енд Експ. К^{О}., Китай	30–40 мл/5 л води/ 1 сотку	Картопля	Однорічні дводольні й злакові бур'яни (обприскування ґрунту до появи сходів)	7	30	1
	20–30 мл/5 л води/ 1 сотку	Морква	Однорічні дводольні й злакові бур'яни (обприскування ґрунту до висівання, до появи сходів або у фазі двох справжніх листків у культури)	7	45	1
Містраль, в.г. (метрибузин, 700 г/кг), ф. Файнкемі Швебда ГмбХ, Німеччина	15 г/8 л води/ 2 сотки	Помідори (безрозсадні)	Однорічні дводольні й злакові бур'яни (обприскування у фазі 2–4 листків у культури)		–	1
	22–28 г/8 л/ 2 сотки	Помідори (розсадні)	Однорічні дводольні й злакові бур'яни (обприскування ґрунту до висаджування розсади)		–	1
	10–30 г/8 л води/ 2 сотки	Картопля	Однорічні дводольні й злакові бур'яни (обприскування ґрунту до появи сходів культури)		–	1
Бетанал Експерт, к.е. (фенмедіфам, 91 г/л + десмедіфам, 71 г/л + етофумезат, 112 г/л), ф. Байєр КропСайєнс, Німеччина	10 мл/3 л води/ 1 сотку	Буряки цукрові, кормові, столові	Однорічні дводольні й деякі однорічні злакові бур'яни (обприскування у фазі сім'ядолей, наступні обробки з інтервалом 5–10 днів)	7	–	3
Напалм в. р. (ізопропіламінна сіль гліфосату, 480 г/л, у кислотному еквіваленті, 360 г/л, ф. ТОВ "Кемікал Агро", Україна, виробник – ф. "Агрікоптер Азія лімітед", Китай	40 мл/5–8 л води/ 1 сотку	Плодові і виноград	Однорічні злакові і дводольні бур'яни (спрямоване оприск. вегетуючих рослин навесні за умови захисту культурних рослин	7	–	1
	40 мл/5–8 л води/ 1 сотку	Овочеві культури, декоративні квіти на насіння	Обприскування вегетуючих рослин навесні за 2 тижні до висівання культури	7	7	–

1	2	3	4	5	6	7
Напалм в. р. (продовження, початок на стор. 22)	80 мл/5–8 л води/ 1 сотку	Плодові і виноград Овочеві культури, декор. квіти на насіння	Багаторічні злакові і дводольні бур'яни (спрямоване обприск. вегет. рослин навесні. За мови захисту культурних рослин)	7	–	1
Клінік, в.р. (ізопропіламінна сіль, 480 г/л), ф. Нуфарм ГмбХ енд К^{О} КГ, Австрія	40–60 мл/5 л води/ 1 сотку	Присадибні ділянки, призначені під висівання і висаджування овочевих культур, у т.ч. картоплі	Однорічні й багаторічні злакові й дводольні бур'яни (обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника, при висоті бур'янів 10–20 см, за три тижні до оранки)	7	–	1
Клінік Дуо, в.р. (ізопропіламінна сіль, 480 г/л), ф. Нуфарм ГмбХ енд К^{О} КГ, Австрія	40–60 мл/5 л води/ 1 сотку	Присадибні ділянки, призначені під висівання і висаджування овочевих культур, у т.ч. картоплі	Однорічні й багаторічні злакові й дводольні бур'яни (обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника, при висоті бур'янів 10–20 см, за три тижні до оранки)	7	–	1
Ураган Форте 500 SL в.р.к. (гліфосат у формі кислоти 500 г/л). ф. "Сингента", Швейцарія	15 мл/5 л води/ 1 сотку	Площі, що призначені під посіви або садіння овочів, картоплі	Однорічні і багаторічні злакові і дводольні бур`яни (обприск. вегетуючих бур`янів восени, після збирання попередника)	7	–	1
	15 мл/5 л води/ 1 сотку	Картопля, овочі	Однорічні і багаторічні злакові і дводольні бур`яни (обприск. вегетуючих бур`янів навесні, за 2–3 дні до появи сходів)	7	–	1
	20–40 мл/5 л води/ 1 сотку	Плодові, виноград	Однорічні і багаторічні злакові і дводольні бур`яни (обприск. вегетуючих бур`янів навесні або влітку, за умови захисту культурних рослин)			
Торнадо, в.р. (ізопропіламінна сіль, 486 г/л), ЗАТ "Фірма Август", Росія	40–60 мл/5 л води	Площі, призначені під посіви овочевих культур і картоплі	Однорічні й багаторічні злакові й дводольні бур'яни (обприскування вегетуючих бур'янів після збирання попередника)	7	–	1
Тотріл 225 ЕС, к.е. (іоксиніл у формі октаноату ефіру, 225 г/л), ф. Баєр Кроп Саєнс АГ", Німеччина	15–30 мл	Цибуля	Однорічні дводольні бур`яни (обприскування від фази 2 листків культури і до фази 6 листків за одноразової обробки)	7	–	1
	10–15 мл	Цибуля	Однорічні дводольні бур`яни (обприскування у фазі 1–2 листків культури, друге – у міру к відростання бур`янів)	7	–	2
	15–20 мл	Часник (із повітряних цибулин)	Однорічні дводольні бур`яни (обприск. від фази 2 листків культури)	7	–	1
	15–30 мл/3–5 л води/ 1 сотку	Часник озимий	Однорічні дводольні бур`яни (обприскування від фази 2–3 листків культури)	7	–	1
Старане 250, к.е. (флуроксипір, 250 г/л), ф. "Доу АгроСайєнсис", США	5–7 мл/3–5 л води/ 1 сотку	Озима пшениця	Однорічні, в т.ч. підмаренник, і багаторічні, в т.ч. березка, дводольні бур'яни (обприскування від фази кущіння до фази прапорцевого листка у культури)	–	–	1

Скорочення й умовні позначення:

к.е. – концентрат емульсії,
в.с. – водна суспензія,
в.с.к. – водно-суспензійний концентрат,
в.с.р. – водно-суспензійний розчин,
г. – гранули,
д.р. – діюча речовина,
з.п. – змочуваний порошок,
к.с. – концентрат суспензії,
п. – порошок,
р. – розчин,
р.п. – розчинний у воді порошок,
в.г. – водорозчинні гранули,
в.е. – водна емульсія,
в.р.к. – водорозчинний концентрат,
в.р. – водний розчин,
мк.с. – мікрокапсульована водна суспензія,
т.к.с. – текучий концентрат суспензії,
кр. – кристали,
кр.п. – кристалевий порошок,
ф. – фірма

*Підготував **І.В. Шевчук***
кандидат сільськогосподарських наук, ІС НААНУ

(У наступному номері читайте: “Регулятору росту рослин для приватного сектору)

Біодинамічний календар
Липень

Липень – маківка літа. Саме в цьому місяці чимало декоративних рослин знаходяться у повному розквіті, а плодові й овочеві культури вступають у період активного плодоношення. У садівників і городників багато роботи на городі, в садку і, звичайно ж, удома, адже необхідно не тільки своєчасно зібрати вирощений урожай, а й заготовити його про запас.

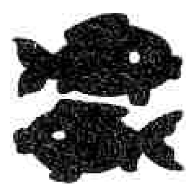

Риби 1 (4:11) – 3 (16:46)

Липень – найспекотніший місяць літа, тож не забувайте поливати садові культури. Крім того, для кращого збереження вологи фахівці радять застосовувати мульчування.

У перші дні липня продовжують збирати чергові партії ягід та овочів і переробляти їх (зібраний урожай довго зберігається). Висівають повторно насіння кропу, салату, висаджують у відкритий ґрунт розсаду цвітної капусти.

Поливають і підживлюють овочеві культури, видаляють старі листки на огірках і кабачках та неплодоносні пагони на перці.

У саду вкорінюють вуса суниці або пересаджують укорінені розетки з маточника на нове місце. Ділянку для нових насаджень ретельно й глибоко перекопують, збирають личинок хруща, аби вони не знищили коріння молодих рослин. За необхідності пересаджені рослини притіняють, використовуючи капустяне листя.

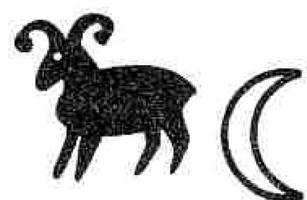

Овен 3 (16:46) – 6 (3:31)

Остання чверть Місяця – 4 (17:35)

На городі готують грядки під посів редьки зимових сортів, дайкону, пекінської капусти, обприскують овочі стимуляторами росту.

У саду продовжують видаляти кореневу й штамбову поросль, виконують кореневе підживлення плодово-ягідних культур.

У період цвітіння яблунь і зав'язі плодів проводять заходи боротьби з яблуневою плодожеркою, основний з них – хімічний. При цьому слід враховувати, що строки й кратність хімічних обробок залежать від природно-кліматичних умов зони, метеорологічних умов року, чисельності шкідника та інших факторів.

Пагони малини, що відплодоносили, вирізують та складають у компостну купу або спалюють, знищуючи тим самим шкідників і збудників хвороб, які на них накопичилися, і створюючи сприятливі умови для росту й розвитку пагонів поточного року.

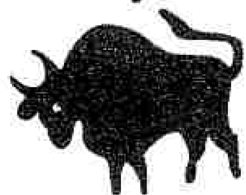

Тілець 6 (3:31) – 8 (10:52)

Висіяна й висаджена розсада в знаку Тільця дасть гарний урожай. Добре також посіяти чергову партію редиски. Обробка картоплі та коренеплодів стимуляторами росту сприятиме посиленому бульбоутворенню і наливанню коренеплодів.

У роки з підвищеною кількістю опадів картопля й помідори сильно уражуються фітофторою. Профілактичне обприскування слід провести до появи ознак захворювання. Картоплю обприскують 0,02–0,1%-ним розчином мідного купоросу за витрати робочої рідини 0,4–0,5 л на 10 м^2. Через 10 діб обприскування повторюють.

Квітникарі викопують цибулини весняноквітуючих культур (нарциси, мускарі, тюльпани, гіацинти, крокуси тощо) і просушують їх близько шести тижнів за температури 25–30°C, а потім закладають на зберігання. Готують ґрунт для садіння дворічників і багаторічників. Підживлюють троянди, гладіолуси й півонії. Продовжують живцювати багаторічники й троянди, висаджують відсадки плетистих троянд.

Близнята 8 (10:52) – 10 (14:40)

Висівають у ґрунт пекінську капусту й шпинат, розпочинають повторний висів салату, кропу та інших зеленних культур.

Квітникарі проріджують декоративні кущі, висівають у ґрунт дворічні та багаторічні квіти. Вносять під квіти комплексні мінеральні добрива у сухому вигляді.

У саду доглядають за ремонтантними суницями, намагаючись, щоб ремонтантник не плодоносив безконтрольно: багато дрібних недорозвинутих і несмачних ягід на слабеньких, у кілька листочків кущиках. Не забувають і про підживлення суниці: один тиждень – пташиний послід + попіл, другий – лише дві столових ложки попелу на відро води. Щотижня ці підживлення чергують.

Проводять щеплення плодових дерев. Слідкують за станом газону: регулярно підстригають і поливають його, видаляють бур'яни й підживлюють траву.

Рак 10 (14:40) – 12 (15:55)

Новий Місяць – 11 (22:40)

Полив рослин у ці дні буде особливо сприятливим. Також у ці дні збирають урожай, але швидко його переробляють: зібрані овочі довго не зберігатимуться, однак заготовки з них будуть вдалими.

У дні проходження Місяця через знак Рака доцільно сушити ягоди, розпочинати виготовлення домашнього вина.

Щоб відлякати метеликів капустяного білана, капусту обприскують настоєм лопуха (листя подрібнити, заповнити ним відро на 1/3, залити доверху водою і настояти три доби; додати для клейкості відвар рису, розмішати й обприскувати листки капусти щотижня протягом місяця).

На Новий Місяць, та ще й під час повного сонячного затемнення жодних садово-городніх робіт краще не проводити, бо висаджені у цей час рослини довго хворітимуть і виростуть кволими. Варто присвятити ці дні прибиранню подвір'я та благоустрою садиби.

Можна також приділити увагу щепленням, виконаним раніше. Щепи уважно оглядають: за потреби на живцях, приживлених навесні в крони дерев, послаблюють обв'язування, прищипують відростки, підв'язують пагони до рейок.

Лев 12 (15:55) – 14 (16:16)

Проводять пробне підкопування ранньої картоплі: якщо під кущем виявиться не менше 250 г картоплі, можна починати її збирати.

У саду розставляють підпори. Після суворої зими у плодових дерев інколи починають засихати гілки, раніше облистнені, їх необхідно вирізувати.

Продовжують розпушувати ґрунт у пристовбурних кругах, а в разі посухи – поливати рослини. Під час поливу, зазвичай, вносять рідкі добрива, підживлюючи дерева й кущі, квіткові рослини.

Для осіннього садіння саджанців можна розпочинати готувати садивні ями, поступово заповнюючи їх поживним ґрунтом. Систематично перелопачують компост, закладений минулого року, і поповнюють рослинними рештками та харчовими відходами компостну купу поточного року.

На винограднику виконують зелені операції, а також регулярно оглядають кущі та проводять пасинкування й нормування грон. Якщо кущі перевантажені гронами, секатором видаляють третину з них, аби решта своєчасно достигла й накопичила необхідну кількість цукру без шкоди для самої виноградної рослини.

Діва 14 (16:16) – 16 (17:26)

Дні під знаком Діви – сприятливий час для роботи з квітами, декоративними рослинами та кущами: висаджування й

пересаджування, підживлення й розділення коренів. Тож присвятіть ці дні засіванню газонів, закладанню клумб та альпійських гірок, висіву дворічних квітів та збиранню насіння з рослин, що відцвіли.

Зелені живці багаторічних квітів, висаджені в цей період, добре приживляться, а нестійкі до хвороб кімнатні рослини, посаджені або пересаджені в ці дні, менше хворітимуть.

У саду на кущах смородини вирізують гілки, пошкоджені гусінню смородинової склівки, знищують личинки трача.

Для боротьби із сливовою плодожеркою та іншими шкідниками поряд із сливовими деревами досвідчені садівники висаджують кущі бузини, яка завдяки своїм сильним фітонцидним властивостям відлякує гризунів і шкідливих комах.

Терези 16 (17:26) – 18 (20:43)

Перша чверть Місяця – 18 (13:10)

На городі після збирання ранніх овочів можна посіяти сидератні культури. Підгортають картоплю, збирають колорадських жуків та їхні личинки, обприскують рослини препаратами Іскра, Кінмікс, Конфідор та ін.

Висівають шпинат для осіннього споживання, підживлюють овочеві культури, обрізують старі пожовклі листки на рослинах огірків, кабачків, помідорів, слабкі пагони на перці й баклажанах.

Квітникарі продовжують ділити й пересаджувати багаторічні квіти, що відцвіли, підживлювати їх і застосовувати заходи щодо боротьби зі шкідниками на квітнику.

Для розмноження ягідних кущів, зокрема смородини, можна застосувати метод горизонтальних відсадків. Для цього окремі пагони пригинають і засипають землею. Згодом на них утворяться придаткові корені, тоді їх можна буде відокремити від материнської рослини.

Скорпіон 18 (20:43) – 21 (2:50)

Скорпіон – сприятливий знак для садіння, тож у ці дні можна висіяти багаторічні цибулі, шпинат для осіннього врожаю, а також повторно висіяти зеленні культури. Проводять кореневе підживлення овочевих рослин.

На грядках із ріпчастою цибулею відгрібають ґрунт від цибулин, щоб вони активніше наливалися та визрівали. Підгортають цибулю-порей для отримання товстіших "ніжок".

В саду проводять кореневе й позакореневе підживлення плодових дерев, ягідних кущів, вносячи при цьому фосфорно-калійні добрива.

У малини середнього та середньопізнього строків достигання (Міраж, Столична, Патриція тощо) прищипують верхівки пагонів нинішнього року, щоб посилити утворення бічних пагонів, а відтак – підвищити врожай наступного року.

Квітникарі продовжують виполювати бур'яни й боротися із шкідниками та хворобами на квітково-декоративних культурах.

Стрілець 21 (2:50) – 23 (11:40)

Дні під знаком Стрільця можна присвятити обробітку ґрунту, обприскуванню квіткових культур від грибних хвороб. Перевіряють також правильність встановлення опор під гілки дерев, що рясно плодоносять.

Слід пам'ятати, що плодові дерева, зокрема яблуня, груша, слива, потребують захисту від грибних захворювань (плодових гнилей). У цьому випадку ефективне застосування ридомилу. Однак потрібно враховувати, що останню обробку препаратом проводять не пізніше ніж за 20 днів до збирання врожаю. Також при збиранні врожаю потрібно знімати й плоди, уражені гнилями, муміфіковані. Вони слугують джерелом поширення інфекції в саду, тому їхнє збирання й закопування буде простим та ефективним заходом у боротьбі з хворобами.

Збирають врожай ягід малини, смородини, аґрусу та інших ягідних культур. Чергові партії ягід і овочів, зібрані в ці дні, активно переробляють.

Козеріг 23 (11:40) – 25 (22:40)

У третій декаді липня на винограднику розпочинають чеканку виноградної лози – прищипування точок росту на верхівках (коронках) пагонів для припинення вегетативного росту лоз. Щодо захворювань, то в липні на виноградниках можна спостерігати спалахи мільдью, розвитку якої сприяє дощова погода. Для профілактики кущі винограду обробляють одним із системних препаратів (ридомил, арцерид тощо), які захищають рослину протягом 20 днів.

Квітникарі розпочинають живцювати флокс волотистий, зрізуючи верхівки пагонів завдовжки 5–10 см і висаджуючи їх у ящики. Продовжують підживлювати квіткові рослини, зокрема гладіолуси й жоржини. Збирають квітки, листя й траву лікарських рослин.

Нагадаємо, що напередодні Повного Місяця ефективне прополювання рослин.

Водолій 25 (22:40) – 28 (11:01)

Повний Місяць – 26 (4:36)

Дні, коли Місяць уповні, вважаються несприятливими для роботи в саду й на городі. Тож краще утриматися від садіння й пересаджування культурних рослин. Натомість варто зайнятися обприскуванням плодових дерев і кущів від хвороб та шкідників, підготовкою майбутніх грядок і клумб – усі ці роботи пройдуть успішно й виконувати їх буде легко. А можна також провести цей день з користю, господарюючи в дачному будинку або в квартирі.

Період перебування Місяця в безплідному знаку Водолія підходить для закладання компостних куп. За необхідності можна встановити додаткові опори під гілки плодових дерев. Ефективним буде обприскування овочевих культур стимуляторами росту. Також варто зайнятися підготовкою погребів до нового сезону: провітрюванням приміщень, їхньою побілкою, обприскуванням вапном та обкурюванням сірчаними шашками.

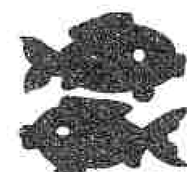

Риби 28 (11:01) – 30 (23:43)

Сприятливий час для повторних посівів редиски. Можна також повторно висіяти шпинат, пекінську капусту, крес-салат.

У саду продовжують розпушувати ґрунт у пристовбурних кругах і підживлювати плодові дерева: за великого врожаю – комплексними добривами (потрібний азот для закладання плодових бруньок на наступний рік), за малого врожаю – лише фосфорно-калійними.

На квітниках оглядають рослини, видаляючи зів'ялі квітки й суцвіття для подовження періоду цвітіння. Розпочинають ділення ірисів, окулірування троянд та бузку.

Господині займаються переробкою овочевої продукції: засолюванням, консервуванням, сушінням та заморожуванням.

Овен 30 (23:43) – 2.08 (11:15)

На городі продовжують прополювання й боротьбу з бур'янами. Рослинні рештки, не заражені хворобами, та бур'яни складають у компостні ями.

У саду вирізують пагони малини, що відплодоносили. Видаляють вуса на кущах суниці, а також кореневу й штамбову поросль у яблунь і груш. Систематично поливають і прополюють садові рослини. Розпочинають збирати плоди вишні та сливи.

Не варто забувати й про кімнатні рослини: у цей час вони потребують частих поливів і регулярного підживлення. Якщо є можливість, горщики з рослинами виставляють на повітря – на балкони, лоджії, подвір'я садиби.

Розпушувач ґрунту

Фото 1. Дряпак для ґрунту.

Кожний, хто дбайливо працює на своїй земельній ділянці, знає, що після рясних дощів або щедрого поливу на поверхні ґрунту, особливо на чорноземах, утворюється досить міцна кірка, яка перешкоджає проникненню в ґрунт повітря, створює умови для швидкого випаровування корисної вологи, стримує розвиток корисних рослин, пригнічує їх. А відтак її необхідно дуже обережно, аби не пошкодити культурні рослини, розбити граблями чи якимось іншим сільськогосподарським інструментом.

За свій багаторічний досвід роботи біля землі я випробував чимало різних удосконалених пристосувань. Зокрема, підсихаючий після дощу або поливу ґрунт досить добре розпушується надлегким тризубчастим дряпаком (фото 1 і рис. 1). З цією метою я також випробував відомий плоскоріз Фокіна (зменшена культиваторна лапа з ручкою), широко розрекламований нині у пресі. Однак мушу визнати, що обидва ці інструменти не створюють такої бажаної й цілком пухкої поверхні ґрунту, який стає грубогрудкуватим.

Тому я вирішив у додаток до дряпака застосувати свій дисковий розпушувач, який на фото 2 і 3 добре видно.

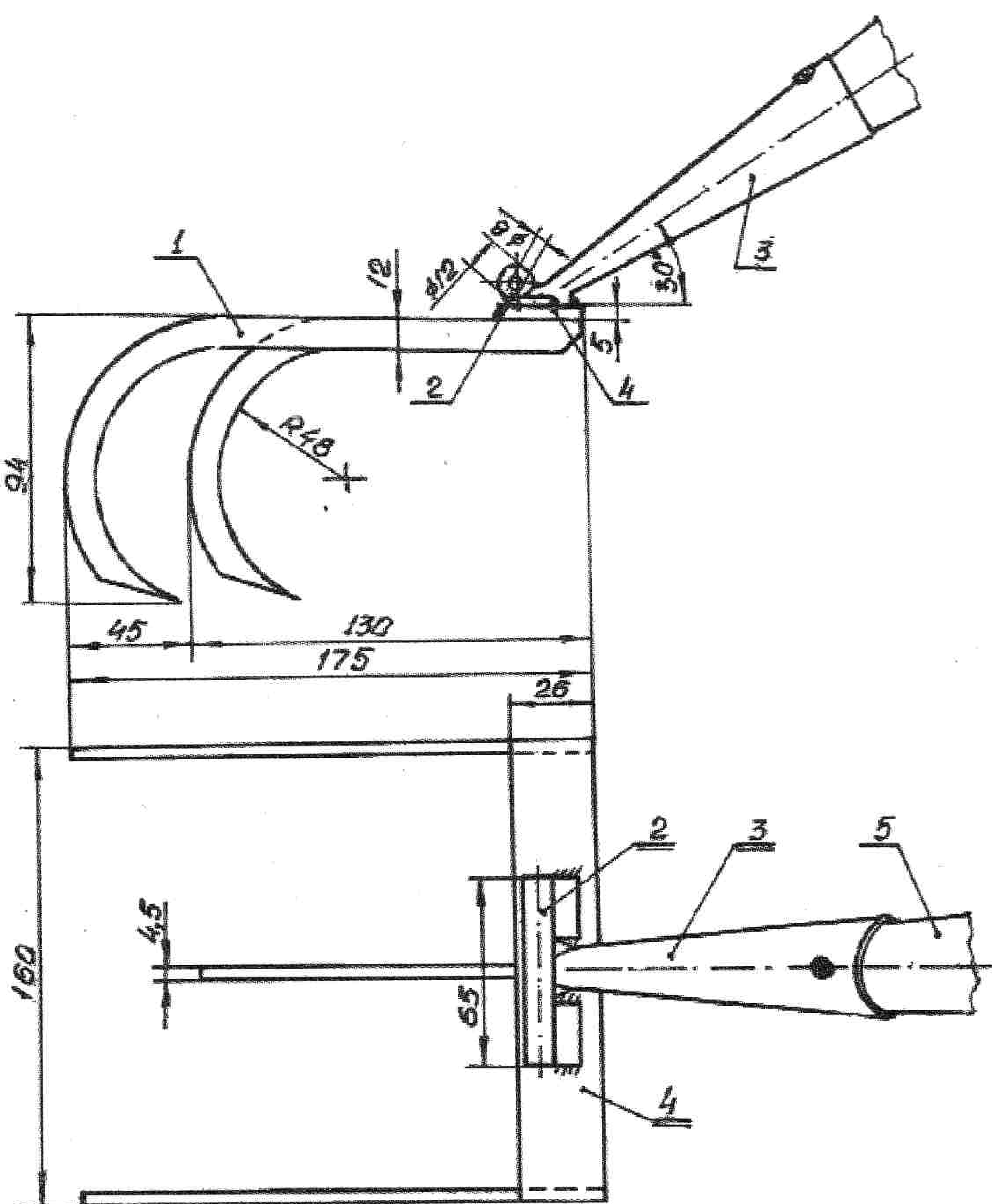

Рис. 1. Дряпак для ґрунту:
1 – зуб дряпака, 3 шт.; 2 – втулка шарніра; 3 – держак (від сапи); 4 – рама (полоса 26х5 мм); 5 – ручка (дерево).

Він дуже добре й ефективно подрібнює всі грудки на городній і садовій ділянці, створюючи дрібногрудкувату поверхню ґрунту на глибину 3–4 см.

Тепер переді мною постало завдання об'єднати дві операції обробітку ґрунту в одну. Для цього я створив агрегат, який назвав "розпушувач Набока". Цей агрегат, незважаючи на невелику масу (2,6 кг), допомагає легко розпушувати ґрунт після дощів або поливів на ділянках картоплі, кукурудзи, цибулі, моркви, гороху, петрушки, суниць та інших культур (фото 2, 3).

Технологія розпушування ґрунту, приміром, у міжряддях цибулі, полягає в наступному:

◆ ставимо розпушувач у міжряддя цибулі й, протягуючи за пристрій ручку, дряпакуємо й розпушуємо одночасно ґрунт в одному міжрядді на довжину 80–90 см;

◆ піднімаємо розпушувач за ручку й переставляємо його на стартову позицію в другий рядок; так обробляємо 4–5 рядків цибулі (якщо картоплі або кукурудзи, то, як правило, 2 рядки);

◆ відступаючи назад на 80–90 см по необроблених рядках, знову розпушуємо міжряддя, які почали обробляти.

За годину роботи можна розпушити ґрунт на ділянці 1,5–2 сотки. Окрім того, за такого способу обробітку земельної ділянки аматор отримує чимало інших переваг: відмінну якість розпушування ґрунту – зубцями його дряпакують на глибину 4–5 см; корінці бур'янів, зазвичай, добре видаляються з ґрунту, а грудочки землі розбиваються дисками. І при цьому жодного сліду від ніг на обробленій поверхні.

Будову розробленого мною агрегату добре видно на рисунках і фотографіях. До речі, останні зроблені після багатьох весняних і літніх випробувань даного пристрою на власній та сусідніх земельних ділянках.

Бажаючі виготовити цей агрегат самостійно можуть скористатися наданими кресленнями, де зазначені необхідні розміри. Також у статті наведені деякі рекомендації щодо його виготовлення.

Слід зазначити, що виготовлення дряпака (рис. 1) не становить особливих труднощів і не потребує великих витрат. Із сталі, бажано загар-

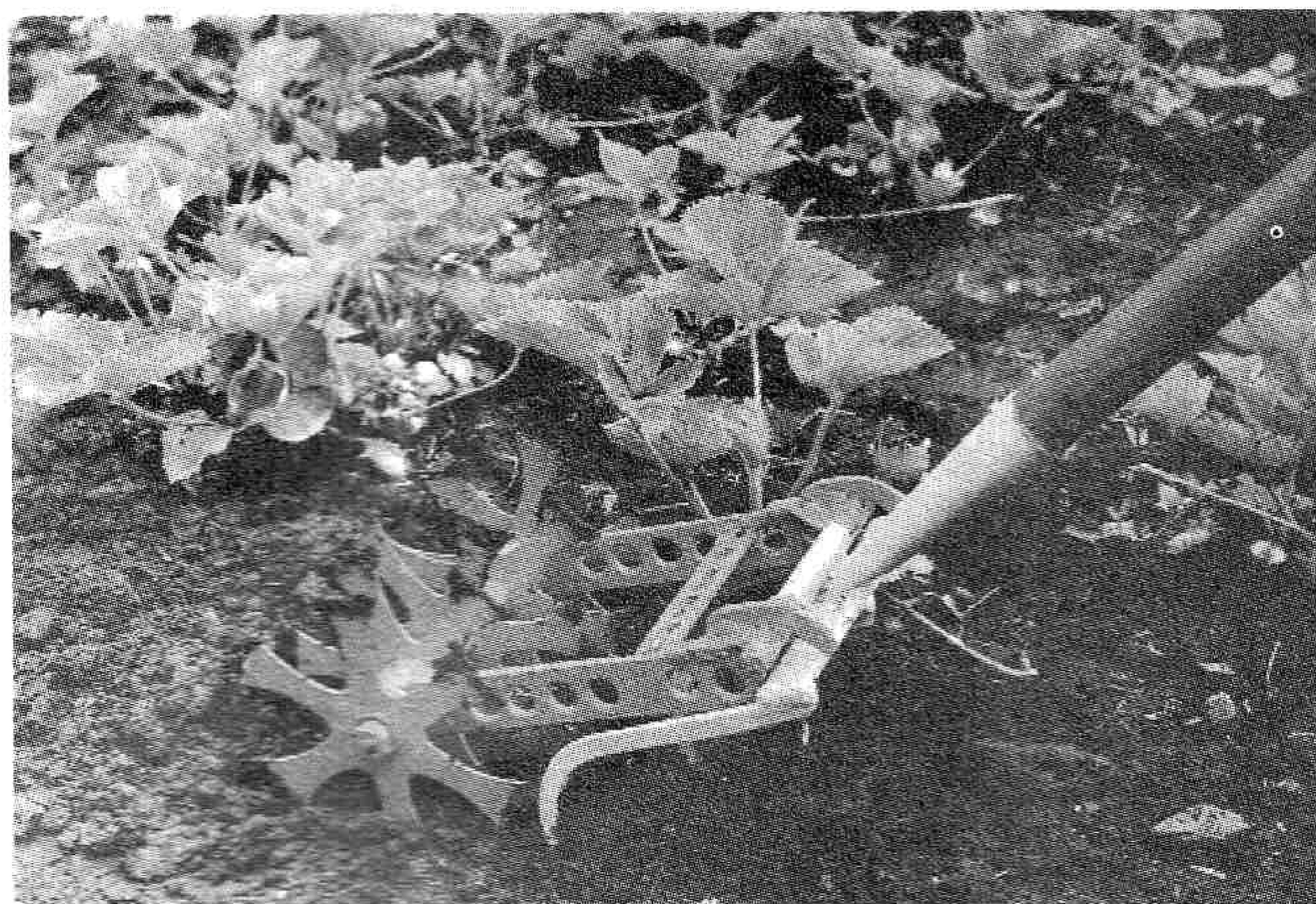

Фото 2. Обробка агрегатом міжрядь суниці.

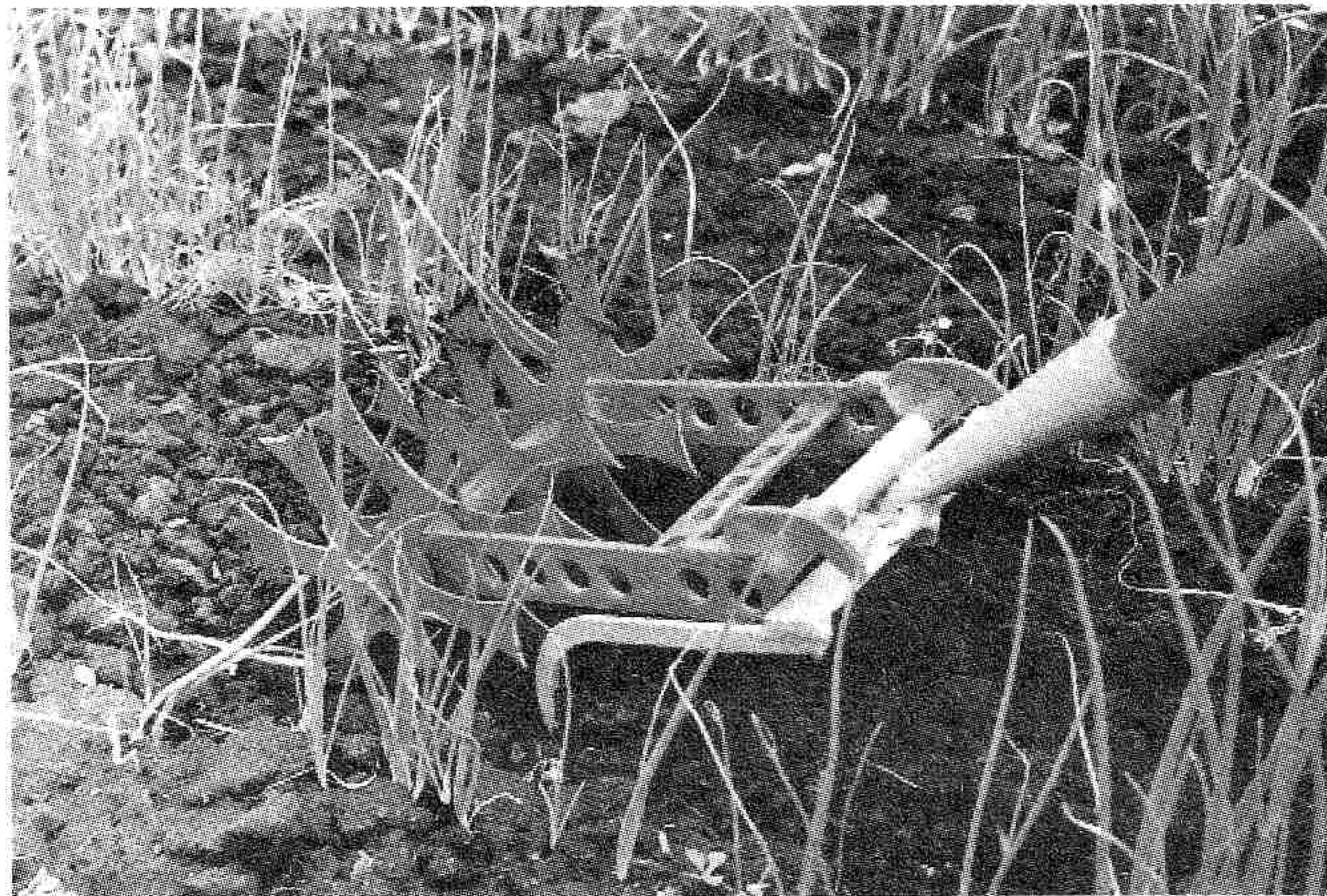

Фото 3. Обробка агрегатом міжрядь цибулі-сіянки.

тованої, розміром 12х4,5 мм виготовляють згідно вказаних розмірів три зуби-дряпаки 1. До рами 4 попередньо приварюють держак 3 від старої сапи і втулку 2 шарніра з'єднання його з розпушувачем. Потім приварюють і зуби: два довших – по краях рами, а коротший – посередині. Довжина ручки 5 має бути в межах 120–135 см, що дасть можливість одним протягуванням агрегата обробляти рядок 80–90 см.

Отвори на тягах 6 (рис. 2) і поперечині 9 розпушувача роблять з метою зменшення маси агрегата. Розпушувач

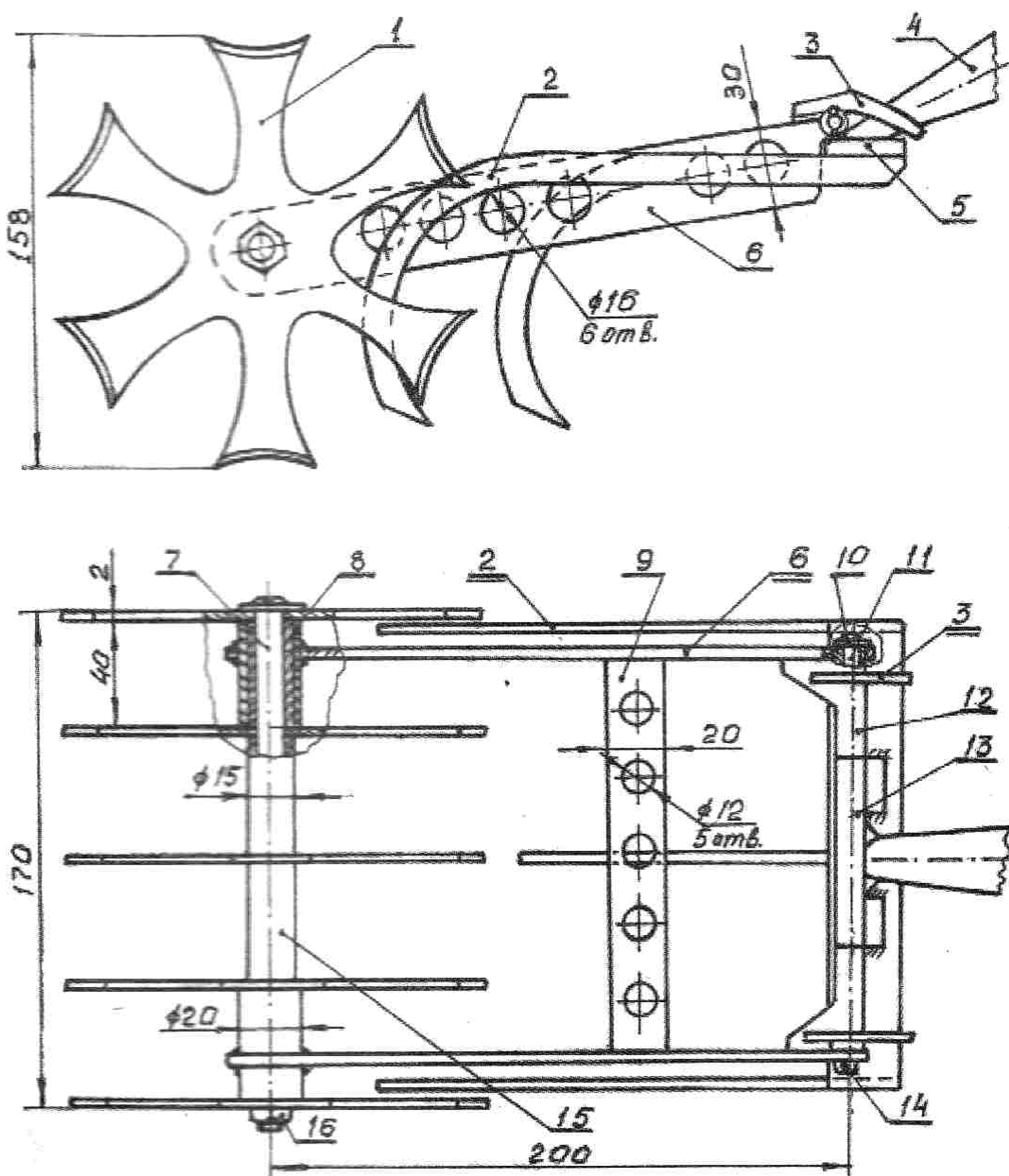

Рис. 2. Розпушувач у зборі:
1 – диск, 5 шт.; 2 – зуб дряпака; 3 – обмежувальний упор; 4 – держак; 5 – рама дряпака; 6 – тяга, 2 шт.; 7 – вісь дисків діаметром 10 мм; 8 – втулка підшипника ковзання, 2 шт.; 9 – поперечина; 10 – шайба валика; 11 – валик шарніра; 12 – втулка розпушувача; 13 – втулка дряпака; 14 – шплінт; 15 – обмежуюча втулка, 4 шт.; 16 – гайка М-10.

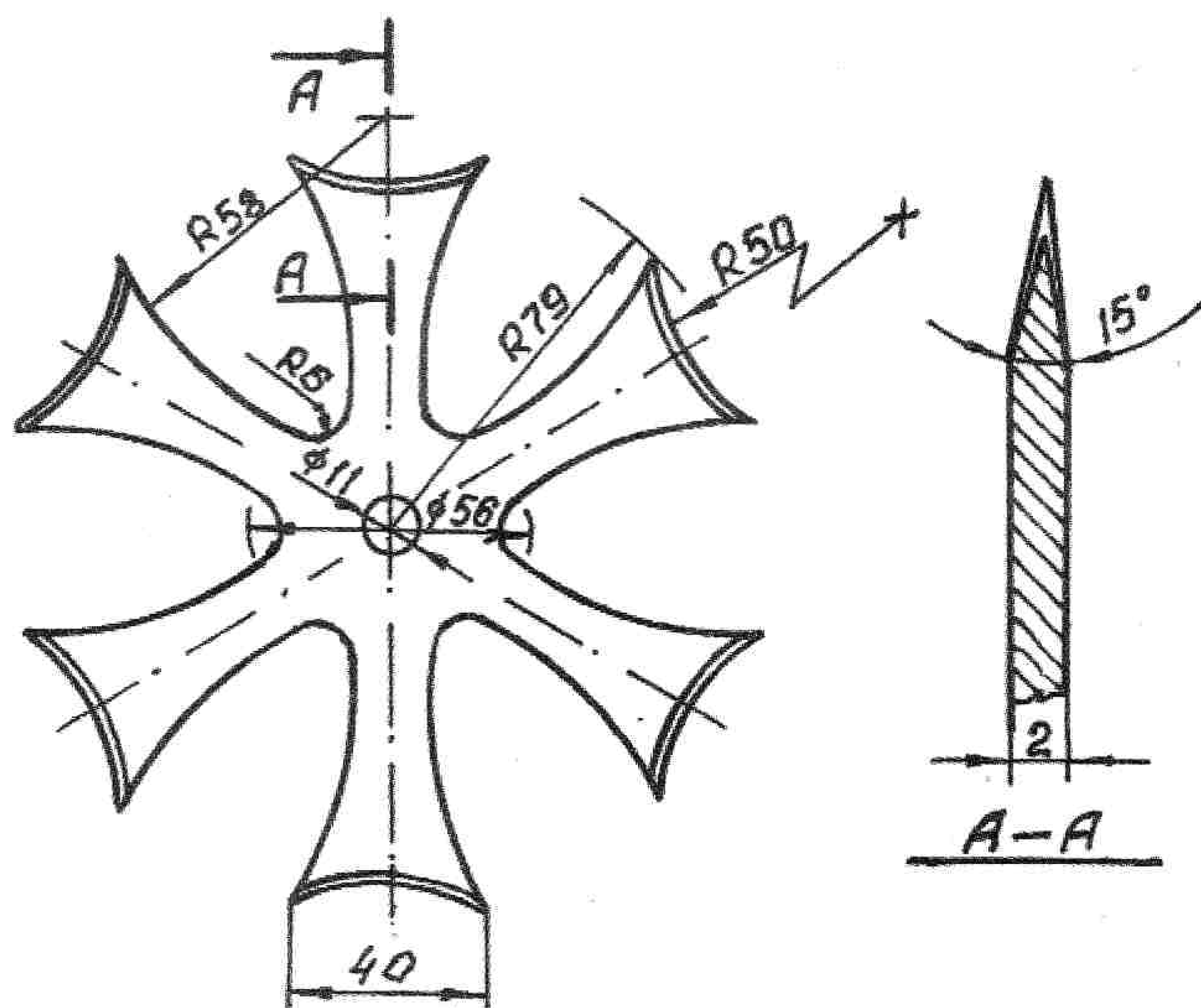

Рис. 3. Диск розпушувача.

із дряпаком з'єднують шарнірно віссю 11, яка фіксується шплінтом 14. Розпушувач може зміщуватися відносно дряпака у вертикальній площині на 5 см. Це зміщення обмежується упорами 3.

За необхідності дисковий розпушувач можна зняти і використовувати дряпак окремо від нього на дуже забур'янених ділянках.

П'ять дисків розпушувача виготовляють із двоміліметрової сталі, а робочу поверхню заточують під кутом 15°. З'єднуються вони віссю 7, а відстань між ними обмежують втулки 15. Крайні втулки вставляють у підшипники ковзання 8 тяг рамки розпушувача. При стисканні дисків гайкою 16 їх розміщують у різних положеннях. Втулки 12 і 13 шарнірного з'єднання використовують зі старих дверних навісів.

Отже, я переконаний, що виготовлення даного агрегата під силу кожному домашньому майстру, а ефект від його застосування ви відчуєте при першому ж випробуванні.

Насамкінець хотілося б нагадати відомий мудрий вислів: "Вдосконаленню немає меж". Тож дерзайте, творіть і нехай вам усміхнеться удача, дорогі читачі!

Микола Набок,
відмінник винахідництва і раціоналізації,
с. Рівне, Кіровоградська обл.,
тел. 097-593-45-78

Якісний компост – джерело родючості ґрунту

Чи не найдоступніше для дачників органічне добриво – це компост. Про його сприятливий вплив на структуру й родючість ґрунту знають не лише досвідчені городники і садівники, а й більшість аматорів-початківців. Шкода лише, що не кожний вміє правильно компост приготувати.

Отже, компост – це відмінне джерело поживних елементів для вашого саду і городу. За своїм складом і структурою він близький до найродючішої частини ґрунту. Окрім того, виготовлення компосту власноруч дає змогу заощадити кошти на придбання добрив, мульчматеріалів і, до того ж, зберегти сили й кошти на прибирання й вивезення побутових відходів за межі ділянки.

За твердженням фахівців, правильно приготовлений компост здатний поліпшити структуру ґрунту й збагатити його екологічно чистими органічними і мінеральними речовинами у пропорціях, необхідних для живлення рослин.

То що ж кладуть у компост? Для компостування насамперед згодяться кухонні відходи: будь-які харчові рештки, шкірочки від овочів, картоплі, фруктів. А ось зіпсовані гнилі продукти закладати в компост не рекомендується, бо мікроорганізми, що його населяють, здатні переробити й нейтралізувати лише обмежену кількість плісеневих грибів. А відтак їхній надлишок може спричинити поширення плісняви й псування компостного матеріалу.

Окрім кухонних відходів, у компост можна закладати старий папір і картон, тирсу, гілки дерев, кору, траву і бур'яни тощо. Однак слід пам'ятати, що для створення оптимального середовища у компостній купі більшість сировини потребує подрібнення: чим меншою буде фракція компонентів, що додаються до компосту, тим швидше й вищої якості отримаємо кінцевий продукт.

Слід також зазначити, що досвідчені городники радять не допускати осіменіння бур'янистих рослин не лише на власній ділянці, а й навколо неї. Адже бур'яни, на яких є насіння, можуть стати джерелом подальшого засмічення вашої ділянки. Тож необхідно своєчасно видаляти їх і закладати у компост.

Якщо ж до компосту потрапили бур'янисті рослини з насінням, то необхідно враховувати, що деякі з них втрачають схожість за підвищення температури всередині купи до 40° в процесі компостування. А, щоб насіння бур'янів гарантовано втратило схожість, бажано скласти рослини у ємкість, залити їх водою, притопити вантажем і залишити на 10 днів. І лише після цього додати у компост разом із рідиною, що значно прискорить процес розкладання продуктів, закладених для компостування.

Зазвичай, процес компостування триває близько року, тому на ділянках влаштовують два–три майданчики: на одному з них тільки починають закладати компостні купи, на іншому відбувається приготування компосту, а на третьому вже можна використовувати готове добриво.

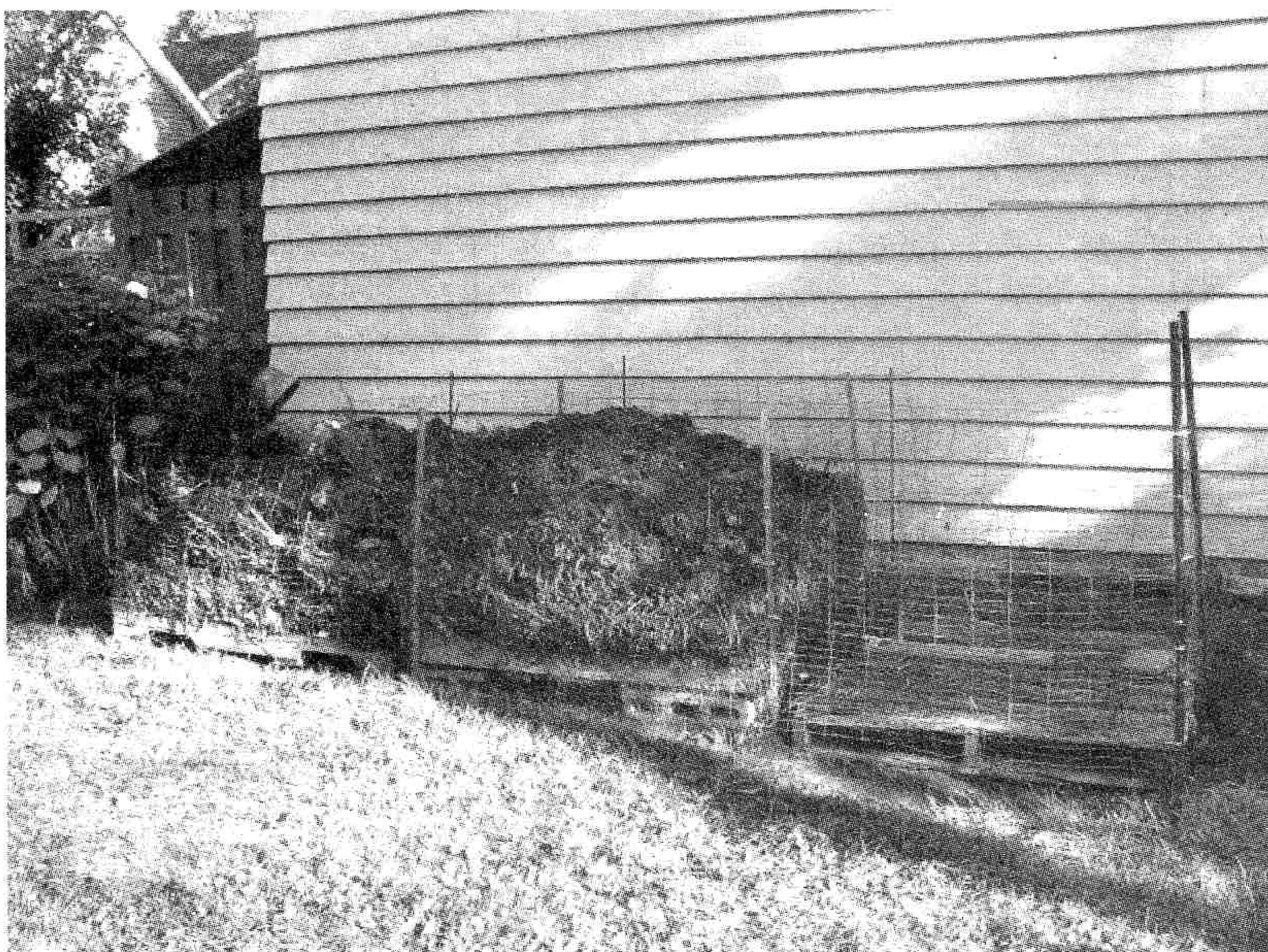

Дехто з городників влаштовує одну довгу компостну купу, з одного кінця якої відбувається закладання сировини, а з іншого – виймання готового компосту. Однак за будь-якого способу компостування готовий продукт повинен частково стикатися з новою купою, щоб організми, які його населяють, могли швидше переміститися до іншого місця і приготування нового компосту відбувалося швидше та якісніше.

Для приготування компосту, зазвичай, використовують дерев'яні ящики об'ємом не менше 1 $м^3$, хоча інколи з цією метою застосовують інші підручні матеріали – сітку, пластик тощо. У дерев'яних компостних ящиках бажано передбачити знімну стінку для зручного виймання компосту. Між дошками ящика обов'язково має бути просвіт для доступу повітря до нижніх шарів ком-

посту. Ящик не повинен мати дна, щоб мікроорганізми з ґрунту могли безперешкодно потрапляти до компосту.

Щодо підготовки місця для встановлення ящика, то під ним заздалегідь слід зняти верхній шар ґрунту, на дно ями укласти гілки, деревні залишки, будь-який дренажний матеріал, аби надлишки води могли вільно просочуватися вниз. Потім шарами укладають сировину для компостування. Вийнятий з ями ґрунт також додають у ящик з метою збагачення сировини мікрофлорою.

За сухої погоди компостну купу необхідно регулярно поливати. Компост також потребує обов'язкового періодичного провітрювання й перемішування, для чого через щілини в ящику за допомогою вил сировину злегка піднімають і перемішують.

Нині для прискорення процесу компостування існує безліч різноманітних добавок, які рекомендують додавати в компост для якнайшвидшого отримання кінцевого продукту та підвищення його якості. Окрім того, сприяє прискоренню процесу компостування застосування різноманітних заквасок. Зокрема, кубик дріжджів і склянку цукрового піску розводять в 1 л води і вносять цей розчин у лунки, які роблять у компостній купі. Або готують закваски з гноївки, пташиного посліду або настою бур'янів (кропива, кульбаба, мокриця, листки лопуха тощо).

Через рік, коли рослинні рештки та інші компоненти перетворяться на родючий компост, його можна буде використовувати. Тим більше, що варіантів застосування компосту безліч. Приміром, напровесні, під час пересаджування кімнатних рослин, у горщики додають по 1–3 жмені компосту. Квіти після такого підживлення добре ростуть і рясно цвітуть. Коли висаджують дерева або кущі, також додають компост у садивну яму. Ефективне використання компосту під час висіву насіння овочевих і квіткових культур на розсаду.

Отже, компост – дуже корисний під час господарювання біля землі, тож раджу всім зайнятися його виготовленням. Не пожалкуєте!

О. Кіян,
Закарпатська обл.

Чи можна обійтися без "хімії"?

Чимало дачників під час вирощування овочів і фруктів у великих кількостях використовують мінеральні добрива, гербіциди, пестициди тощо, не замислюючись при цьому, що всі ці речовини завдають величезної шкоди ґрунту. А відтак їхнє власне здоров'я також потерпає від споживання "напханих" хімікатами продуктів. Але ж, працюючи біля землі на власній дачі або на городі, можна цілком обійтися без "хімії".

"На своїй дачній ділянці, якій уже понад дванадцять років, рік у рік я роблю все, аби підвищити родючість ґрунту", – розповідає Марія Ромашина з Мукачівщини. – "А це означає, що слід обов'язково витримувати сівозміну. Одну грядку я завжди засіваю сидератами, насіння яких протягом літа сію кілька разів, а зелень потім прикопую в ґрунт. Обов'язково чергую культури. Наприклад, редиску висіваю у квітні, а в травні, після її збирання, на цій самій грядці у мене ростуть салат, кріп, помідори тощо".

"На дачі варто надавати перевагу методу змішаних насаджень, коли, приміром, на одній грядці вирощується кукурудза, квасоля і гарбуз", – радить пані Марія. – "Землі у мене порожньої не буває. Якщо ростуть огірки на шпалерах, то внизу обов'язково – кущова квасоля, соя, салат або чорнобривці. Якщо грядка з картоплею, то в одній лунці обов'язково боби, а по краях – нагідки.

Колорадських жуків у мене на ділянці практично не буває ось уже багато років поспіль. Адже, як відомо, вони не люблять запаху цибулевого лушпиння, що гниє. Тому під час садіння картоплі або баклажанів у кожну лунку я обов'язково кладу жменю заздалегідь замоченого лушпиння цибулі, яке набуло міцного "аромату".

Високорослі помідори на ділянці М. Ромашиної ростуть навколо яблунь, бо городниця переконалася, що ці культури допомагають одна одній у боротьбі з численними шкідниками. Спільно ростуть також цибуля й морква. За такого способу вирощування висаджують рядок цибулі, а наступний – моркви, потім знову цибуля, і так далі. Замикати ж спільну грядку обов'язково повинна цибуля.

"Я не користуюся жодними хімічними препаратами, не отруюю землю, воду й повітря. Усі добрива, які вношу в ґрунт, – це сидеральні культури, курячий послід і кролячий гній. Також купую коров'як, який використовую для кореневого підживлення рослин. Особливо чутливі до нього огірки: і врожай щедріший, і борошнистої роси на них не буває", – радить пані Марія.

Отже, якщо земля доглянута, належно удобрена органікою, вона дихає, то й рослини почуваються на ній комфортно, добре ростуть і розвиваються, дають високий, екологічно чистий урожай.

Однак і в досвідчених городників інколи не все, як кажуть, буває гладко. Зокрема, трапляються погодні примхи: то багато дощів і мало сонця, то, навпаки, 2–3 місяці з неба ні краплі, а сонця в надлишку. Дивишся – тут як тут з'явилися шкідники різного кольору і виду: кліщі, клопи тощо. Щоб позбутися багатьох із них, радять засипати в банку 300 г подрібненого часнику, залити його 1 л води і поставити у темне місце на 5 діб, щільно закривши банку. Потім процідити настій, додати 50 г рідкого мила, розвести настій у 10 л води й обприскувати ним рослини проти шкідників.

Для боротьби з капустяною совкою, капустяним біланом, з медяницею на яблунях, а також різними видами молі дуже ефективний настій із красеня – дельфініуму. Виявляється, ця надзвичайно красива квіткова рослина отруйна. Восени, після закінчення цвітіння, потрібно зрізати кущ дельфініума й засушити, щоб використовувати наступного року для приготування настоїв проти садових і городніх шкідників. А роблять їх так: 500 г сухих подрібнених стебел і листя дельфініуму заливають водою і настоюють протягом двох діб. Потім настій проціджують, додають 50 г рідкого мила, доводять кількість рідини до 10 л і обприскують пошкоджені шкідниками рослини. Результат завжди виходить відмінним!

Поради записала
О. Кіян

Пристрій захищає врожай від птахів

Кінець травня – початок червня – чудова пора, коли починає достигати врожай ягід. Чекають її і люди, й птахи. Зграйки горобців, шпаки і дрозди налітають на грядки суниці, кущі смородини, на вишні, черешні, посіви соняшнику і завдають шкоди врожаю. Іноді навіть не дають йому й достигнути.

Найпростіше обладнати опудало. Я так і зробив. Спочатку воно відганяло птахів від ягід, але незабаром вони звикли до нього. Треба було знайти щось нове, що захищало б ягоди від птиці.

Давно відомо, що птахи бояться спалахів сонця, яскравих блискучих предметів у саду й на городі. Тому для захисту від них багато садівників та городників використовують блискучі стрічки, гірлянди з металевих банок та кришок, "дощик" від новорічної ялинки, смужки алюмінієвої фольги, які відбивають сонячні промені і коливаються від незначного подиху вітру. Після закінчення сезону ці пристосування легко знімаються з гілок і зберігаються до наступного сезону. Всі ці засоби деякою мірою рятують урожай.

Я ж хочу розповісти про новий досвід захисту врожаю від птахів. Ми використали для цього поліетиленову пляшку місткістю 2 л. У ґрунт забиваємо металеву трубу довжиною 1–1,2 м і діаметром 20 мм на глибину 30–50 см. При цьому нижній кінець трубки заплескуємо, а у верхній забиваємо пробку з-під "Шампанського" разом із встановленим металевим стрижнем. Перед цим у пробці пропалюємо отвір, у який можна було б щільно вставити стрижень діаметром 8 мм і довжиною 40 см.

У першому варіанті (див. рис. 1, 2) в стінках пляшки вирізуємо три лопаті розміром 7х15 см і відгинаємо їх, а у дні пляшки пропалюємо отвір діаметром, трішки більшим від діаметра стрижня, щоб пляшка могла легко обертатися на стрижні. Всі поверхні пляшки обклеюємо фольгою, використовуючи клей "Момент".

На стрижень надіваємо металеву або поліетиленову шайбу, а потім пляшку. За необхідності верхній кінець стрижня обробляємо напилком або наждачним папером. Навіть за незначного подиху вітру пляшка обертається, крутиться, створює звуки і коливання, які по трубі передаються в ґрунт. Кроти та сліпаки їх не витримують і зникають з ділянки. До того ж при обертанні пляшка надсилає у повітряний простір спалахи (відблиски) сонячних променів, а кривизна поверхні підсилює ефект. Це відлякує птахів.

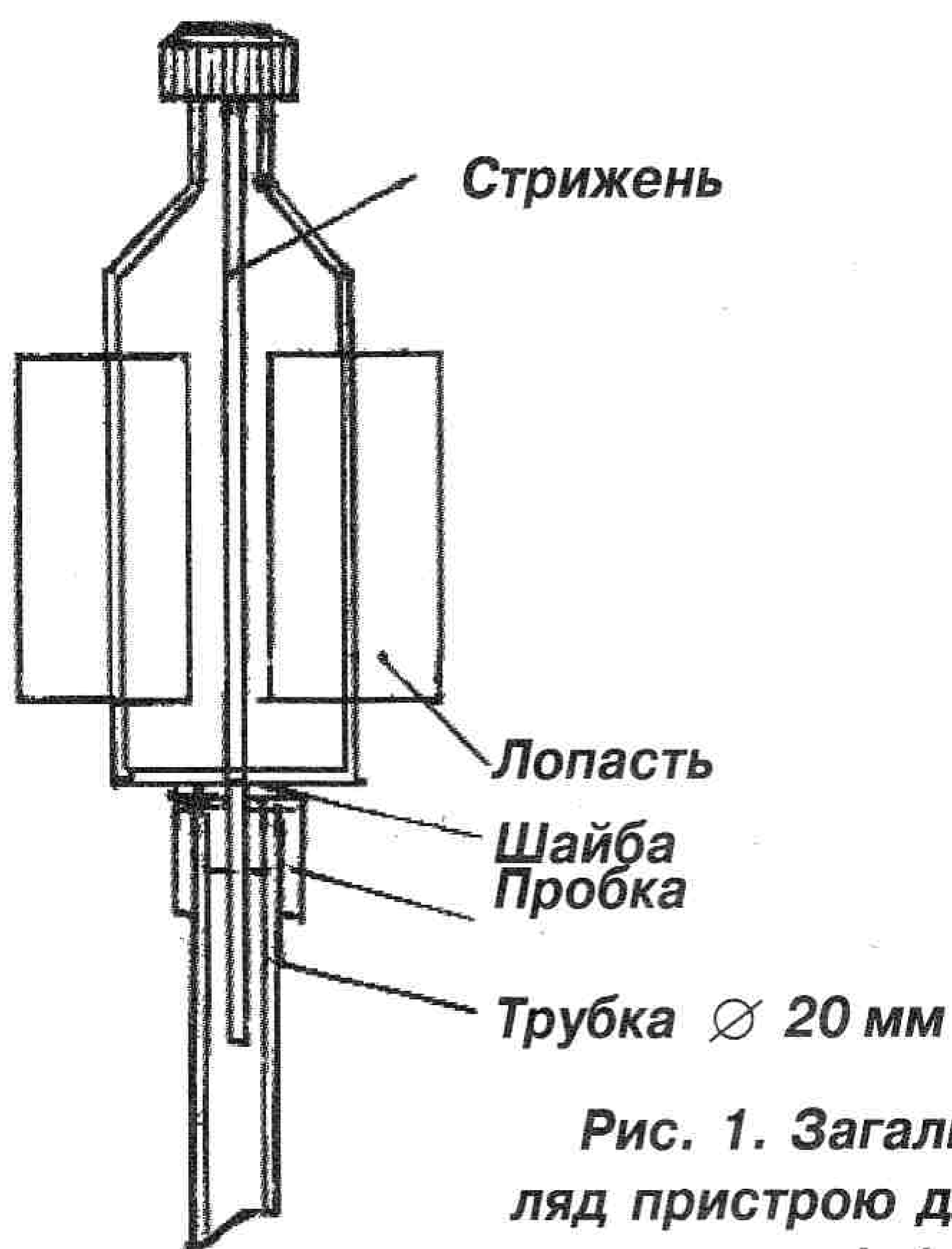

Рис. 1. Загальний вигляд пристрою для відлякування птахів (схематично, варіант 1).

Рис. 2. Вигляд зверху (варіант 1).

Рис. 3. Вигляд зверху (варіант 2).

Пристрій встановлюється на висоті 1–1,5 м для ягідників і до 2 м – для плодових дерев.

Другий варіант пристрою передбачає використання для цієї мети двох ПЕТ-пляшок, у яких видаляють нижні й верхні частини, а кожна пляшка розрізується по висоті, згинається посередині, і створюють дві гнуті поверхні, як показано на схемі (рис. 3). Поверхні пляшок обклеюють блискучою фольгою і прикріплюють до дерев`яної рамки, яка обертається на стрижні.

Виблискуючи на сонці, пристрій справляє велике враження не тільки на птахів, а навіть і на людей. Тож врожай буде захищено. Для цього в саду потрібно поставити кілька таких пристроїв.

О.К. Мова,
смт Хотінь, Сумська обл.

Пропоную...

...продаю молодняк кролів порід: німецький строкатий велетень, європейська шиншила, каліфорнійська, новозеландська, панон.

Микола Юрійович,
Київська обл., тел. (096) 230-01-07

...кролі великих елітних порід, багатоплідні (австрійської, словацької селекції).

Володимир Федорович Гордієнко,
м. Вінниця, тел. (097) 308-20-95

...інкубаційні яйця, добові курчата, молодняк порід курей: кохінхіни – чорний, голубий; брама – темна, світла, золотиста, куріпчаста; орпінгтон – чорний, жовтий, віандот срібний; юрловські – голосисті, італійські – срібні; цесарки; лебеді – чорні, чорношиї; декоративні качки – мандаринки, каролінки, огарі, казарки; павичі – індійські, білі, чорнокрилі; фазани.

Сергій Миколайович Гезун,
вул. Шевченка, 162-а, с. Родниківка,
Уманський р-н, Черкаська обл., 20300,
тел. (050) 38-38-288

...саджанці троянд для всіх кліматичних регіонів України, блакитні, зелені, двоколірні, смугасті та інші. Для кольорового каталога надсилайте конверт, марки на 2,2 грн.

А.Я. Береза,
а/с 238, м. Красноармійськ, Донецька обл., 85307

...кури: орпінгтон, брама, кохінхін; курчата, яйця.
м. Кіровоград, тел. (095) 009-19-64

...найкращі сорти великоплідної суниці: Ольвія, Кент, Розана, Королева Єлизавета, Єлизавета II, Морський пейзаж та інші. Малину, агрус, ожину, смородину, порічки. Опт, роздріб.

Юлія Володимирівна Коміренко,
вул. Леніна, 399, с. Мошни, Черкаський р-н,
Черкаська обл., 19645,
тел. (097) 575- 77-81

...квіти. Подробиці на www.Kvity.at.ua

...60 сортів гіацинтів, нарцисів, ірисів, лілійників. Конверт – каталог.

В.В. Литвин,
вул. Щорса, 7/9, кв. 53, м. Київ, 03150

...недорого гладіолуси, лілії, тюльпани, клематиси. Безкоштовно інструкції, консультації, каталог – у вашому конверті.

Галина Миколаївна Дейцева,
а/с 23, м. Кременчук-25, Полтавська обл., 39625,
тел. (05366) 6-89-51

...високі бородаті іриси 165 сортів, півонії 30 сортів.

Микола Іванович Музичук,
с. Юльївка, Запорізький р-н, Запорізька обл., 70434,
тел. (067) 833-65-61

...поросят породи мангал та корейських.
Тел. (050) 056-92-99, (096) 930-44-26

...вівці романівські.
м. Київ, тел. (095) 672-95-33

...продаю мангалів.

Люба,
с. Гармаки, Барський р-н, Вінницька обл.,
тел. (097) 235-35-84

...лимон Павловський. Глина голуба, кембрійська – лікувальна. Іван-чай та інші лікарські трави. Мурайя, фейхоа, насіння банана. Каліфорнійський черв`як. Міцелій грибів лісових та домашніх. Як боротися з надлишком ваги, алкоголізмом, нікотиновою та наркотичною залежністю, Як легко видалити пеньки із саду.

Б.А. Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...цибулини тюльпанів, гіацинтів, нарцисів, крокусів з Голландії – на вигонку.
Тел. (03654) 2-31-15, (097) 667-88-33
E-mail:volodia_ostzog@mail.ru

...схеми і опис крапельного, підземного, дозованого і автоматичного поливу рослин (10 грн.).
п/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500

...дешево поросята породи мангал.
м. Болехів, Івано-Франківська обл.,
тел. (050) 516-20-52, (03437) 3-44-84

...поросята: кармали – великі. Поросні свиноматки. Великі українські спаровані мангали.
м. Сквира, Київська обл., тел. (097) 835-55-11

...недорого цибулини і штучну дітку тюльпанів таких класів: Фостера, Кауфмана, Грейга (всі надранні), Дарвінівські гібриди (ранні), Тріумф, прості пізні, махрові (повні), бахромчасті, папугові, лілійні. Діє система знижок. Каталог – безкоштовно, у вашому конверті.

Борис Віталійович Ковальчук,
с. Затурці, Локачинський р-н, Волинська обл., 45523

...тюльпани (150), нарциси, крокуси, лілії. Конверт – каталог.

Юрій Павлович Семеняка,
вул. Л. Українки,21, с. Нечипорівка,
Яготинський р-н, Київська обл., 07751,
тел. (04575) 37-0-73, моб. (097) 605-60-85

...чистопородних травоїдних поросят породи мангал, кармал, кореєць.

Петро Миколайович Коломієць,
с. Журавка, Черкаська обл.,
тел. (096) 338-45-43, (099) 047-77-37

...чистопородні поросята породи мангал.

Володимир,
Сумська обл., тел. (099) 463-17-35

...продаються поросята породи мангалиця.

Сергій,
тел. (067) 712-10-15

...міцелій грибів: глива (біла, сіра, лимонна), опеньки (осінні, зимові), шиітаке, печериці, білий гриб, лисички, маслюки, рижик, трюфель. Технологія вирощування грибів на присадибній ділянці, доступна будь-якому садоводу-дачнику.

С.А. Рябова,
а/с 9, м. Пирятин, Полтавська обл., 37000

...вроздріб та оптом. Саджанці великоплідної суниці звичайного і постійного плодоношення; малину, ожину, смородину, агрус. Насіння айстр та городніх культур.

О.Ю. Савейко,
с. Хорішки, Козельщинський р-н, Полтавська обл., 39112,
тел. (096) 771-24-75

...великі бородаті іриси США, Австралія. Всі сорти по одній ціні. Сіянці ведмежих горіхів, фундука червонолистого, півонії дворічної деревовидної, крокуси – білі, фіолетові, жовті, троянди. Можливий дрібний опт. Каталог відсутній. Інформація по телефону.

Сергій Тихонович Ткаченко,
вул. Щорса, 20, Кожанка, Фастівський р-н,
Київська обл., 08550,
тел. (04565) 43-7-11, (098) 538-49-01

...яйця племінних великопородних курей фавероль, орпінгтон і казарки; можлива пересилка яєць.

Микола Федорович Туркоман,
вул. Краматорська, 24, м. Костянтинівка,
Донецька обл., 85106,
тел. (06272) 4-53-62, (066) 942-88-86

ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

Рубрику веде Б.Дегтярьов, юрист

Про право власності на земельну ділянку

У зв'язку з приватизацією присадибної ділянки в сільраді повідомили, що за виготовлення двох державних актів, замість одного державного акту, які посвідчують право власності на землю (0,25 га та 0,15 га), необхідно підготувати біля тисячі гривень. Раніше виготовлення таких документів коштувало 50, 70 гривень. Яким нормативним актом це передбачено?

К.А. Лебідь,
с. Малохатка, Луганська обл.

По-перше, чому йдеться про два державні акти на землю, яка розташована на одній території? У зв'язку з цим слід нагадати, що постановою Кабінету Міністрів України від 02.04.2002 р. № 449 "Про затвердження форми державного акта на право власності на земельну ділянку та державного акта на право постійного користування земельною ділянкою" затверджено форми державного акта на право власності на земельну ділянку та державного акта на право постійного користування земельною ділянкою.

Порядок складання державних актів визначено Інструкцією про порядок складання, видачі, реєстрації та зберігання державних актів на право власності на земельну ділянку і право постійного користування земельною ділянкою та договорів оренди землі (затверджено наказом Держкомзему України від 04.06.1999 р. № 43 із змінами).

Пунктом 1.8 цієї Інструкції визначено: якщо земельна ділянка, що передається у власність або надається у постійне користування, розташована на території кількох адміністративно-територіальних одиниць (сіл, селищ, міст), то державний акт на право власності на земельну ділянку або на право постійного користування земельною ділянкою видається окремо на кожну частину ділянки, розташовану на території відповідної сільської, селищної, міської ради.

Питання засвідчення на одному бланку державного акта кількох земельних ділянок різного цільового призначення названою інструкцією не передбачено.

Отже, складати державний акт на право власності чи право постійного користування земельною ділянкою різного цільового призначення потрібно на кожну земельну ділянку окремо.

Щодо оплати за роботи та послуги з виготовлення державних актів. Згідно із ст. 1 Закону України від 20.01.2005 р. №2375-IV "Про захист конституційних прав громадян на землю" вартість робіт із землеустрою з виготовлення документів, які посвідчують право власності на земельні ділянки, в разі виділення у натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв) не може перевищувати п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (5 х 17 грн.).

Вартість робіт із землеустрою щодо виготовлення документа, який посвідчує право власності на земельну ділянку, за передачі безоплатно земельних ділянок у власність громадянам України відповідно до ст. 121 Земельного кодексу України, крім випадків, визначених частиною першою цієї статті, не може перевищувати дев'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (9х17 грн.)

Відповідно до статті 202 Земельного кодексу України державна реєстрація земельних ділянок здійснюється у складі державного реєстру земель, який складається з двох частин:

– книги записів реєстрації державних актів на право власності на землю та на право постійного користування землею, договорів оренди землі із зазначенням кадастрових номерів земельних ділянок;

– поземельної книги, яка містить відомості про земельну ділянку.

Спільним наказом Державного комітету України із земельних ресурсів, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України від 15.06.2001 р. №97/298/124 "Про затвердження величини оплати земельно-кадастрових робіт та послуг" затверджено величини оплати земельно-кадастрових робіт та послуг, які застосовуються державними органами земельних ресурсів і рекомендовані для застосування підприємствами, організаціями, проектними інститутами, пошуково-розвідувальними експедиціями, госпрозрахунковими групами й іншими підприємницькими структурами незалежно від форм власності та відомчої належності на всій території України.

Враховуючи зазначене, вартість документа, що посвідчує право власності на земельну ділянку, визначається із суми згідно із Законом № 2375, а величина оплати земельно-кадастрових робіт та послуг – відповідно до вищенаведеного спільного наказу.

(Закінчення. Початок на стор. 14)

Ми ж пропонуємо поєднувати третій метод з другим. Наприклад, спочатку на підщепі 54-118 виростити сильний пагін. Потім у серпні або наступної весни прищепити на ньому на висоті 50 см високоморозостійкий карликовий інтеркаляр 62-396 (або КД5). А ще через рік на інтеркалярі на 20 см вище прищепити видатний сорт: 50 см + 20 см = 70 см. Такої висоти штамб карликовому дереву не потрібний. То для чого ж він? Така складна комбінація в компонуванні завищеного штамбоутворювача дає змогу:

1) заглибити під час садіння корені 54-118 на 20 см і тим самим підсилити гарантії їхньої збереженості від вимерзання за суворої безсніжної зими;

2) цим дотримується відповідна для карликових дерев висота штамба – 50 см;

3) карликовий інтеркаляр надає дереву карликового росту;

4) позаяк дана вставка високоморозостійка, вона передає дану властивість і верхній частині штамба;

5) така складна комбінація зберігає позитивні властивості карликового дерева і унеможливлює негативні, які пов`язані з великими затратами коштів та праці на створення опорних систем і щорічне утеплення коренів, штамбів.

Додатковий аргумент: вчені на підставі досліджень встановили, що в середньому сума врожаю з дерев на карликових вставках за 10 років після садіння (1990–1999 рр.) більш ніж у 3,6 раза перевищила врожаї тих самих сортів на сильнорослій підщепі за ті ж 10 років. А прибутку з 1 га за 10 років сад на карликових вставках дав майже у 8 разів більше, ніж сильнорослі дерева за такий самий період (Є.Н. Сєдов, Н.Г. Красова, 2000).

Але такі складні подвійно-сортові комбінації мають високу собівартість: господарсько-біологічні матеріали для них потрібні високоякісні (гостродефіцитні), і компонувати їх слід кілька років, і ретельно слідкувати та доглядати, і технології їхнього виготовлення складні, майже ювелірні. Звідси висока собівартість у порівнянні із звичайними саджанцями(наприклад, як ціна елегантного костюма в 10 разів вища від робочого костюма для садових робіт).

Тому слід добре зважити, що вигідніше: багато разів заново корчувати загиблі дерева, копати й заправляти ями, заново купувати і садити щоразу нові саджанці, вкладати багато коштів та сил на спорудження опорних систем й утеплення коренів і штамбів, чи виготовити (замовити) дуже складні комбінації високостійких, з надзвичайно високими якостями саджанців, які позбавлять вас від важких проблем.

Вирішувати садівникам. Але незалежно від їхнього рішення будь-який тип саду об`єктивно потребує грамотного обрізування. Багатьом дачникам це не зовсім подобається. Тому вони надають перевагу садам на сіянцевих підщепах. Але і в таких садах відсутність грамотного обрізування призводить до прикрих наслідків. У більшості дачних садів половина дерев на сіянцевій підщепі вже загинули до 15–18 років (це 1/3–1/2 від нормальної тривалості їхнього життя). А решта дерев зачахли або вже в агонії, з тих самих причин. Мабуть, нам, слов`янам, слід все-таки долучатися до німецької чи японської ретельності в роботі, якою ми нехтуємо і тому... безнадійно відстаємо від них.

Ф.Г. Білека, С.В. Гоменюк

Брянське диво

кращих світових сортів ремонтантної малини І.В. Казакова мало відомо. Тому хочу поділитися інформацією про унікальні сорти, отримані від міжвидового схрещування малини, в результаті якого створені сорти з цінними господарсько-корисними властивостями.

Особливо стрімкий стрибок у селекції ремонтантної малини зроблено за останні десять років. Іван Васильович Казаков у співпраці з Сергієм Миколайовичем Євдокименком вивели сорти малини, які мають масу ягід до 12 г. Є відомості, що садівники в Росії за гарного догляду за малиною отримують ягоди масою до 15 г і більше. Існують сорти ремонтантної малини, ягоди якої можуть висіти на кущі стиглими 5–7 днів, не втрачаючи якості і не осипаючись. Деякі сорти мають 1–3 пагони заміщення у вигляді малинового деревця, вони не потребують підв'язування (штамбового типу). Під масою врожаю пагони не полягають, що спрощує вирощування ягід без додаткових затрат.

Перспективні сорти ремонтантної малини

Про ремонтантні сорти малини існує багато друкованої інформації, але більшість з цих сортів вже застарілі, не відповідають сучасним вимогам, малопродуктивні, з такими недоліками, як велика шипуватість, що ускладнює роботу в малиннику, в тому числі і збір ягід, слабка ремонтантність, дрібноплідність та ін. Про видатні сорти російського селекціонера, професора, талановитого вченого, автора більше 20 новітніх,

Недосяжна

Є сорти, котрі мають ягоди з блиском, з добрим смаком, що приваблює покупців на ринку. Жовтоплідні сорти малини мають оранжеве, абрикосове, золотисто-жовте забарвлення. Наприклад, сорт Оранжеве чудо оригінального кольору, за смаковими якостями йому немає рівних. Ягоди духмяні, масою близько 9 г, завдовжки 3,5 см. Нові ремонтантні сорти здатні віддавати основний врожай до настання перших ранніх осінніх приморозків.

Плодоношення на пагонах поточного року – по всій висоті зверху до низу. Достигання перших ягід ранніх ремонтантних сортів розпочинається з половини липня і масове достигання продовжується до кінця серпня – початку вересня. В подальшому ягоди будуть достигати до настання стійких морозів, але вже в меншій кількості. Ягоди всіх ремонтантних сортів здебільшого витримують заморозки до –2°С, після цього зелені плоди продовжують визрівати, але перестають рости. Останні п'ять років ягоди ремонтантних сортів достигали до 1 листопада, поки не починалися стійкі морози, а в 2009 році, після короткочасних приморозків, ягоди достигали до половини листопада.

У всіх нових ремонтантних сортів після пожовтіння листя пагони зрізують на зиму на рівні землі. Якщо восени цього зробити не змогли, потрібно зрізати ранньої весни, до набубнявіння бруньок. Вислів "малина, котра двічі плодоносить", який часто в народі вживають, до нових ремонтантних сортів не підходить. Нові сорти плодоносять один раз протягом 3,5 місяця безперервно, а в південних районах і довше, поки не настануть стійкі морози. Для такого тривалого періоду плодоношення потрібна родюча земля, а в посушливе літо – поливи.

У старих сортів пагони гілкуються слабо, як за звичайного плодоношення, так і в ремонтантних, тому рекомендують прищипнути верхівку, щоб викликати розгалуження пагонів і збільшити врожай. Але для ремонтантних сортів це має негативне значення: запізнюється період достигання ягід.

Ремонтантна малина з плодоношенням на дворічних пагонах – це старі малопродуктивні сорти. Ягоди в них починають достигати на цьогорічних пагонах у другій половині або наприкінці серпня чи навіть на початку вересня, та й то тільки на верхівках 30–50 см. Нижня частина пагона залишається плодоносити на наступний рік, але врожай на минулорічних пагонах у ремонтантних сортів слабкий, набагато гірший, ніж на пагонах поточного року, до того ж дуже виснажує кущ. Багато енергії витрачає рослина на формування та визрівання насіння. Тому дворазове плодоношення старих ремонтантних сортів в сукупності дає набагато менший врожай, ніж у нових тільки на однорічних пагонах. Отож малину, виведену І.В.Казаковим, потрібно вирощувати як однорічну культуру. Це здешевлює собівартість ягід, а їхнє вирощування стає більш рентабельним.

Зараз важко розібратися в такій великій різноманітності запропонованих сортів, котрі надходять з усіх боків. Кожен рік з`являються все нові й нові сорти різних культур, у тому числі й малини. Тож поширилася реклама неіснуючих суперсортів, за суперцінами. Пропонуються сорти з гучними привабливими назвами: Главний маршал, Красная гвардія, Бєлая гвардія, Солнцелікая тощо. Таких сортів немає у Держреєстрі Росії і не існує сортоформ, переданих на дослідження. Це любительські "сорти", які, на мою думку, великої цінності не представляють. Тому будьте уважні: хто хоче придбати справжній хороший сорт, потрібно зібрати якомога більше інформації про нього, а не зваблюватися гарними назвами без конкретної характеристики, бо написати можна що завгодно.

Під час придбання саджанців потрібно порадитися з якомога ширшим колом садівників, аби не повторювалися випадки, як із суницею, що в'ється. Інформація пішла з одних рук і багато любителів кинулися купувати цю культуру, а там – обман. А це робиться дуже просто: створюється колона, щільно висаджуються рослини в пророблені отвори, і реклама готова. Це для інформації тим, хто ще не знає, як це робиться.

Повертаємося до малини. Наводимо коротку характеристику деяких сортів І.В. Казакова. Перший ремонтантний сорт Бабине літо отриманий у 1973 році. Ягоди цього сорту масою 2–3 г (середнього розміру), округло-конічні, яскраво-червоні, кисло-солодкі, з неоднорідними, міцно з`єднаними кістянками, врожайність – близько 1,8 кг. Пагони середньорослі (1,2–1,5 м), шипуваті. Шипи тверді, тонкі.

Бабине літо-2. Ягоди середнього розміру (3–3,5 г), тупо-конічні, з однорідними дрібними кістянками, міцно з`єднаними між собою, кисло-солодкі, рубінового кольору. Врожайність – близько 2,2 кг з куща, достигання на початку серпня. Недолік – тверді, тонкі, гострі колючки.

Геракл, отриманий у 1991 році. Ягоди великі (5–6 г), кисло-солодкі, усічено-конічної форми, рубінового кольору, з однорідними, міцно з`єднаними кістянками. Деякі садівники свідчать, що за гарного догляду можна отримати ягоди величиною до 10 г. Мені таких великих ягід отримати не вдалося. Продуктивність – близько 2,5 кг з куща. Достигання ягід на молодих пагонах починається з 15–20 липня. Пагони висотою до 1,6 м, вкриті прямими твердими шипами.

Геракл

Брянське диво (8-79-2). Один з найновіших ремонтантних сортів, отриманий у 2001 році. Вирізняється великоплідністю ягід (до 11 г) привабливої видовжено-конічної форми, червоних, кисло-солодких, з однорідними кістянками, з високою транспортабельністю. Достигання ягід починається на початку серпня, врожайність висока, близько 3 кг з куща. В разі садіння рослин малини 3 х 0,5 м (для обробітку міжрядь великогабаритною технікою) врожайність становить близько 17 т з 1 га. Якщо вирощувати цей сорт малини на маленьких присадибних ділянках з ручною працею або з використанням малогабаритної техніки (мотоблок), можна висаджувати з меншими міжряддями за схемою 1,5 х 0,5 м, при цьому врожайність підвищується. Висота пагонів цього сорту до 1,7 м. У нижній частині вони вкриті тонкими м`якими шипами. За два роки вирощування мною не було помічено уражень хворобами та пошкоджень шкідниками. Сорт цінується за дуже великі й гарні ягоди, постійно високі врожаї.

Недосяжна (Р-34), відібраний В.В.Кичиною в 1990 році. Перші ягоди масою до 6 г, середня маса 2–4 г, тупо-конічної форми. Темно-червоні кістянки міцно з`єднані між собою, солодкі, з невеликою кількістю насіння. Початок достигання ягід на пагонах поточного року – з 15–20 липня, врожайність – до 3 кг з куща. Пагони висотою 1–1,4 м, рідко вкриті неколючими шипами. Цей сорт отримав визнання як ранній, великоплідний, врожайний та ремонтантний.

М.М. Макаренко,
с. Любомирка, Олександрівський р-н,
Кіровоградська обл.

"Букет" знищує шкідників

Гусениці непарного шовкопряду на листку шовковиці.

Колонія попелиці на молодому пагоні троянди.

Попелиці в саду та на городі бувають різні. Зелена яблунева попелиця уражує яблуні, груші та деякі інші рослини. За літо попелиця спроможна дати 17 поколінь.

Чортополохова попелиця завдає шкоди кісточковим. Починаючи з третього покоління, з`являються крилаті особини, які перелітають на соняшники та інші складноцвіті.

Сливова попелиця пошкоджує усі кісточкові культури. Дає за сезон до 10 поколінь.

Вишнева попелиця шкодить і вишні, й черешні. На черешні попелиця дає до 14 поколінь.

Якщо б у попелиці не було ворогів, то потомство однієї самки за рік могло б укрити землю багатометровим шаром. А ворогів у попелиці дуже багато. Велике значення у боротьбі з шкідниками мають хижі комахи: проти попелиць – жуки та личинки сонечка, личинки золотоочки та мух-дзюрчалок, паразитоїздці; проти совки – яйцеїд трихограма, паразити гусениць – мухи тахіна та їздець. Ці корисні комахи зосереджуються на ділянках, де поблизу росте кріп або насінники моркви, пастернаку, нектаром яких вони живляться.

Велику роботу виконують птахи. На наших очах зграйка горобців засіла на грядці капусти і швидко та діловито знищувала шкідників. Не заважайте їм – пройде час, і грядка капусти буде чистою. Маленький корольок, що важить 10 грамів, за рік знищує до 10 мільйонів маленьких комах, їхніх личинок та яєчок. А одна родина синиці за гніздовий період позбавляє від шкідників близько 40 яблунь! Але, як вони не стараються ще й людям дістається "на горіхи".

У боротьбі з попелицями, міллю, біланом, совками та іншими шкідниками господарі розчавлюють їх руками, застосовують настої та відвари тютюну, ромашки, зеленого бадилля помідорів та картоплі, листя лопуха, кульбаби, лушпиння цибулі, часнику тощо. Використовують їх свіжими. Але ці засоби не завжди задовільняють садівників та городників – попелиця частково гине, її кількість згодом зменшується, але зовсім вона не зникає, швидко розмножується і продовжує свою чорну справу.

А що, коли об`єднати усі ці засоби в один "букет" і подарувати його попелиці? Спробували – і попелиця, нарешті, наїлася!

Ось рецепт "улюбленої" їжі попелиці:

1) відро (10 л) води;

2) одна склянка очищеної та пропущеної через м`ясорубку ріпчастої цибулі;

3) одна столова ложка з горою чорного перцю;

4) 5 столових ложок попелу;

5) дві столові ложки рідкого мила.

Все це добре перемішати, процідити. Двічі через 5–6 діб обприскати рослини, заселені й пошкоджені комахами. Дивлячись на оброблені рослини, ви побачите, що зникла не тільки попелиця, а й інші шкідники.

Слід мати на увазі, що як настої й відвари, так і "букет" такі ж отруйні для тварин і людей, як і хімічні препарати, тому обробку ними припиняють за 15 днів до збирання врожаю. Проте вони швидко втрачають токсичність на світлі, не мають залишкової дії, не накопичуються у продукції, тож екологічно безпечні і ними доцільно користуватися на присадибних і дачних ділянках.

При обприскуванні особливо необхідно остерігатися від потрапляння препарату в очі. В разі потрапляння – добре промити їх великою кількістю води.

"Букет" є чудовим конкурентом хімічним засобам захисту рослин і перевірений у дії.

О.І. Свистюр,
с. Хотінь, Сумська обл.

Швидкі помічники

На присадибних ділянках і в садах інколи можна побачити швидких створінь які, маскуючись під колір зелених хащів, снують у пошуках поживи. Одним словом – ящірки. Найчастіше вони зустрічаються в північних регіонах України. На півдні можна натрапити на такі поширені види ящірок, як середню та зелену. В дечому схожі на своїх давніх предків, вони майже все своє життя проводять у пошуках поживи. Винятком є те, що увесь вільний час від пошуку поживи вони гріються під сонячним промінням десь на грядках чи на видноті.

Зустрічаючи на своїх ділянках ящірок, більшість людей, зокрема міського походження, ставляться до них з неповагою, а дехто вважає їх шкідливими чи навіть отруйними тваринами. Така думка глибоко помилкова. Всі види ящірок, які існують на території країни, не те що безкривдні, а й навіть приносять велику користь. Живляться вони, головним чином, безхребетними тваринами – мухами, багатоніжками, павуками. В "меню" також входять численні шкідники сільського та лісового господарства – саранові, землерийки, різні жуки, метелики і їхня гусінь, а також різноманітні носії хвороб. Після тривалої перерви в харчуванні (наприклад, після періоду злив), ящірки хапають і поїдають навіть колорадських жуків. Відомо, що залежно від місця існування їх раціон на 35–85% складається з шкідників. Ящірки поїдають доволі багато поживи і за інтенсивністю знищення шкідників не поступаються багатьом корисним птахам.

Людина має не лише схильно ставитись до ящірок, а й оберігати їх від переслідувань, а тим більше і від необґрунтованого знищення. Бо нині ящірки в звичайних для них місцях перебування трапляються значно рідше. Причин для цього чимало – зменшення нерозораних природних угідь, широке використання отрутохімікатів для боротьби з шкідниками і хворобами сільськогосподарських культур, від яких так чи інакше страждають не лише ящірки. Потрібно, по можливості, оберігати ті ділянки, на яких вони могли б нормально існувати. Пам'ятайте, що ці маленькі створіння дають нам відчутну користь у боротьбі за збереження врожаїв.

Ю.І. Бобко,
м. Бровари, Київська обл.

«Клуб Органического Земледелия»

«Плоскорезы Фокина. Можно НЕ копать!»

Здравствуйте, уважаемые земледельцы! Меня зовут Трофименко Петр Николаевич. В 2003 году я привез в Украину российские плоскорезы Фокина и начал активно их распространять. Оказалось, что плоскорез – это новый инструмент, требующий определенных навыков в работе, и кроме того, – это часть сверхлегкой технологии земледелия, поэтому с целью просвещения в 2004 году я основал Клуб Органического Земледелия. Сегодня членами Клуба являются 70 тыс. человек, представительства Клуба работают в сотне городов Украины. Клуб наладил производство оригинальных плоскорезов Фокина в Украине и распространил уже более 300 тыс. комплектов. За 7 лет инструмент стал пользоваться заслуженной популярностью у многих членов Клуба, которые не могут нахвалиться новинкой и с радостью обрабатывают землю.

Обратиться к вам меня побудили недовольные звонки тех, кто заплатил за плоскорез Фокина дороже либо приобрел подделку. *Во-первых, Клуб предлагает своим членам плоскорезы и другую продукцию* ***по ценам ниже обычных, со скидкой до 10%.*** *Во-вторых, мы в Клубе* ***гарантируем качество своей продукции.*** *Обмен брака осуществляется бесплатно. Мы заинтересованы в долгосрочных отношениях со своими членами Клуба. И наконец, мы* ***обучаем работе плоскорезом:*** *бесплатные консультации, семинары, прокат видеофильмов.*

Для знакомства с Клубом Органического Земледелия закажите наш новый Справочник продукции Клуба (192 стр.) с собранной в Клубе полезной информацией о продукции. Все товары (инвентарь, теплицы, укрывные материалы, органические удобрения и биологические средства защиты растений, семена сидератов и мицелий грибов, книги и видео по органическому земледелию и др.) соответствуют девизу Клуба: «Урожай – выше, работы – меньше, здоровье – лучше!»

Если подход к земледелию в согласии с Природой вам близок, то вступайте в Клуб и получайте всю продукцию со скидкой. Для этого оплатите вступительный пакет и заполните анкету, мы изготовим вам именную карточку. В пакет входит книга В. Белого «Земля живая» с уникальной подборкой материалов по агротехнике ОЗ, а также подписка на полугодие на газету «К Земле с любовью!» В Клубе нет обязательных взносов и необходимости посещать семинары. Цена пакета члена Клуба – 25 грн.

Для знакомства с Клубом ОЗ и уникальным опытом членов Клуба по внедрению органического земледелия, я с удовольствием приглашаю вас подписаться на ежемесячную газету Клуба «К ЗЕМЛЕ С ЛЮБОВЬЮ!»
Стоимость полугодовой подписки – 13,92 грн.
Индексы: 99599 (рус.) и 37007 (укр.).

С уважением,
Петр ТРОФИМЕНКО,
основатель Клуба Органического Земледелия,
г. Киев 02140, ул. Гмыри, 3, кв. 141

Заказать и оплатить продукцию Клуба можно по почте наложенным платежом по адресу:
«Клуб ОЗ», а/я 51, Киев 02140.
Телефоны для справок и заказов:
(044)331-27-55, 221-70-93 с 9:00 до 18:00.
Эл. почта: **info@cluboz.net.**
Координаты ближайшего Клуба – на сайте **www.cluboz.net.**
Заказы для оптовых покупателей:
(067)468-75-25, region@cluboz.net.

Акции и цены на продукцию в региональных Клубах могут отличаться.

ПЛОСКОРЕЗЫ ФОКИНА

выполняют более 20 видов работ и нужны каждому, кто хочет избавиться от тяжкого труда на земле, в первую очередь – тем, кто не может работать лопатой. Очень удобны при обработке почвы – можно не копать! Прополка ускоряется в 2-3 раза! Многие члены клуба почти забыли о тяпке и лопате.

Ищите на плоскорезах клеймо Клуба ОЗ – знак качества плоскореза Фокина!

Цена комплекта (большое и малое лезвия, 4 болта и гайки, брошюра Фокина «К Земле с наукой») – 60 грн. Черенки приобретаются отдельно либо изготавливаются самостоятельно, по эскизу в брошюре. Для формирования гряд и работы на тяжелых почвах рекомендуем **специальный плоскорез Фокина «Могущник»** с широким укороченным лезвием. **Цена – 50 грн.**

Члены Клуба также довольны универсальными точилками, которые позволяют быстро заточить столовые и волнистые ножи, косы, топоры и **плоскорез!** Есть дополнительная насадка для ножниц. **Цена точилки – 18 грн.** Лезвия созданы из высококачественного материала! Гарантия – 3 года!

Акция!

Заказывайте плоскорезы прямо сейчас!

Каждый покупатель комплекта плоскорезов Фокина получает ПОДАРОК – КЛУБНЫЙ ДВД со сборником видеофильмов по работе плоскорезом!

Диск знакомит с автором изобретения и опытом организаторов Клубов из Днепропетровска, Херсона, Кировограда и Ивано-Франковска.
Цена диска (отдельно) – 15 грн.

Акция действует до 1.07.10.

САДОВЫЙ БУР БРЗ

Как облегчить труд при копке ям для посадки деревьев и кустарников? Как подготовить скважины под фундаментные опоры или установить столбы для ограды? Проложить трубы коммуникаций? Подкормить деревья? Проверить уровень грунтовых вод и взять пробы грунта? **Садовым буром – намного легче и быстрее, чем лопатой.** Инструмент легкий, компактный, прочный. Подходит для любых типов почв, любых земляных работ. С работой легко может справиться и третьеклассник!

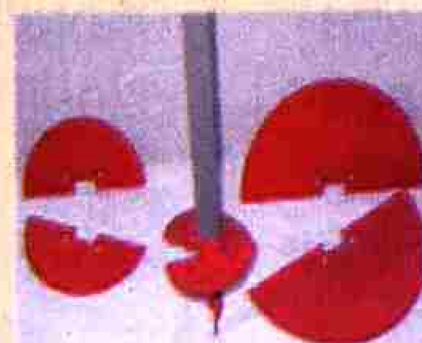

В комплект БРЗ входит 4 сменных ножа диаметром 82, 120, 170 и 250 мм.
Цена бура – 460 грн.

Отдельно для бурения неглубоких колодцев, выгребных и компостных ям (до 2-3 м) можно приобрести удлиняющую секцию 1 м.
Цена секции – 83 грн.

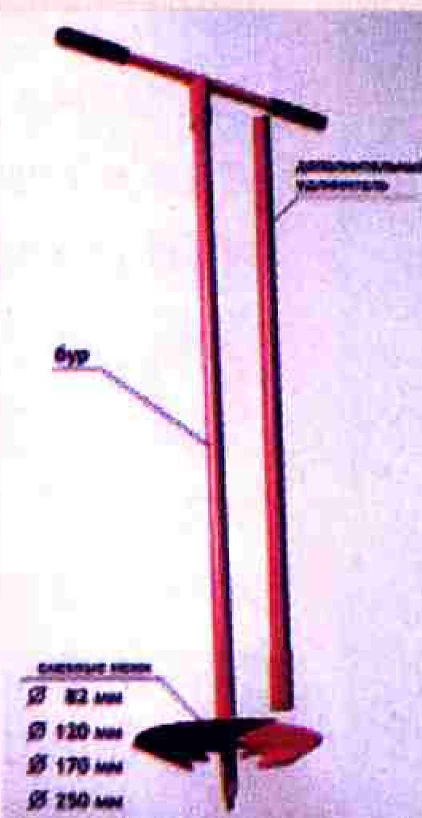

КУПОН ЗАКАЗА

Индекс ____________ Адрес ______________________________

____

ФИО (полностью) _______________________________________

Подарок при заказе на сумму больше 200 грн. – справочник «Продукция Клуба ОЗ».

Наименование	Обычная цена	Клубная цена	Кол-во, шт.
Плоскорез Фокина, комплект (ДВД в подарок!)	60 грн.	55 грн.	
Плоскорез Могущник	50 грн.	45 грн.	
Черенок для плоскореза	21 грн.	19 грн.	
Точилка для лезвий	18 грн.	16 грн.	
ДВД «Плоскорез в Клубе ОЗ»	16 грн.	15 грн.	
Садовый бур БРЗ	460 грн.	420 грн.	
Секция 1 м для БРЗ	83 грн.	75 грн.	
Книга В. Белого «Земля живая»	13 грн.	12 грн.	
Справочник «Продукция Клуба ОЗ»	10 грн.	9 грн.	
Пакет члена Клуба	25 грн.	25 грн.	

Цены указаны без стоимости транспортных и почтовых расходов. **ДСГ-0610**

ЗАКАЖИТЕ ПАКЕТ ЧЛЕНА КЛУБА И СРАЗУ ЖЕ ПОЛУЧИТЕ ПРОДУКЦИЮ ПО КЛУБНОЙ ЦЕНЕ (ДЛЯ ЧЛЕНОВ КЛУБА)!

Филиалы Киевского Клуба Органического Земледелия «К Земле с любовью» (обслуживаются только члены Клуба):

КЦ «Березняки»	ул. Бучмы, д.5-а	331-27-55, 221-70-93
КЦ «Голосеево»	ул. Васильковская, д.1, 2-й этаж	228-38-15
КЦ «Позняки»	ул. Ревуцкого, д.13а, с/ш 290	229-87-22
КЦ «Подол»	ул. Фроловская, д.9, 2 этаж	353-76-22
КЦ «Минская»	пр. Оболонский, д.26, Дом Быта, к.204	228-38-13
КЦ «Центр»	ул. Красноармейская, д.29, к.5 (вх. в арку)	221-70-92, 521-63-33
КЦ «Черниговская»	ул. Попудренка, д.52, цокол. этаж, к.15	228-38-14
КЦ «Севастопольская»	ул. Народного ополчения, д.1, 2-й этаж	228-68-24

СЕКРЕТИ ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ

Яких правил потрібно дотримуватися, щоб ваша ділянка не перетворилася на хаотичний набір невдало пов'язаних між собою частин-елементів? Які закони, прийоми і навіть... таємниці використовує ландшафтний дизайнер, працюючи з природними матеріалами? Спробуємо відповісти на ці та деякі інші питання.

Однак насамперед зазначимо, що ми не претендуємо на "істину в останній інстанції". Ця стаття – лише спроба розбудити вашу цікавість, викликати інтерес і бажання дізнатися більше про таке захоплююче й неповторне явище, яким, безумовно, є ландшафтний дизайн. Тим більше, що долучитися до нього можуть усі бажаючі.

П'ять головних елементів

Природний ландшафт формує п'ять основних компонентів, тісно взаємозв'язаних один з одним: земля, вода, повітряні маси, рослинність і тваринний світ. Ми знаємо, що на землі залишилося мало куточків, де ландшафт зберігся у своєму природному вигляді, бо більшість ландшафтів штучно створені людиною.

Сучасні заміські садиби – це також ландшафт, створений руками людини. Тому дачникам, садівникам і власникам присадибних ділянок, що створюють новий вигляд передмість, важливо використовувати прийоми й закони ландшафтної архітектури. Адже ці закони – закони гармонії й краси, закони самої Матінки-природи...

Основні принципи ландшафтного дизайну

Якщо ви самотужки вирішили зайнятися плануванням свого саду, то вам необхідно врахувати основні принципи ландшафтного дизайну. Це не означає, що ви маєте застосовувати всі ці принципи для кожної частини вашого плану, але їхнє розуміння допоможе генерувати ідеї та підвищити власний творчий рівень.

Насамперед нагадаємо, що цілісність (гармонія) саду має бути найголовнішою метою у ландшафтному дизайні. Один з найкращих способів її розкриття – в застосуванні послідовності й повторення елементів: рослин, груп рослин, елементів декору тощо. Цілісність може бути досягнута шляхом послідовності характеристик елементів у композиції: зростання, розмір, текстура, колірні схеми.

Хороший приклад до вищесказаного – використання валунів. Небажано застосовувати в композиції один великий білий валун круглої форми, інший великий червоний квадратної форми та ін. Погодьтеся, що неможливо створити єдність композиції з використанням такої групи матеріалів.

І це лише один приклад, але принцип, про який йшлося, поширюється на всі інші елементи, зокрема такі, як групи рослин, матеріалів тощо.

Одним із простих шляхів створення певної дизайнерської теми є використання садового декору. Наприклад, якщо вирішили створити дизайнерську тему "Рай для

метеликів" (тим більше, що метеликів вважають символом кохання, щастя й благополуччя), то можна використати рослини, які приваблюватимуть метеликів, у пригоді також стануть статуї, прикраси та інший декор, що має певне відношення до цих яскравих крилатих створінь.

Інший варіант – використання системи кольорів для створення гармонії. Приміром, вибирають два або три кольори і систематично повторюють їх у саду. Щоправда, при цьому слід дотримуватися міри й доцільності створених композицій. Адже кольорова гама жодним чином не повинна напружувати або нервувати мешканців садиби. Навпаки, вона має повертати їм витрачену протягом дня енергію. А відтак добір кольорової гами – досить відповідальне заняття.

У дизайні саду "задають тон" симетричні доріжки й квітники, а також геометричні форми – квадрати та круги.

Щодо впливу певних кольорових поєднань на самопочуття людини, то це також дуже важливе питання. І тут необхідно намагатися підібрати найоптимальніший варіант, врахувавши всі деталі. Приміром, використання яскравих кольорів – червоного, жовтого, помаранчевого створює затишок, тепло і вабить до саду. На відміну від прохолодних кольорів – блакитного, синього, що ніби зорово віддаляють від нас об'єкти. Сірий, чорний, білий кольори вважаються нейтральними, тому їх краще використовувати у фоновому режимі з яскравими квітками на передньому плані.

Крім того, кольори можна використати для привертання людської уваги до конкретної ділянки саду. Зокрема, яскрава "пляма" серед холодних кольорів природно притягує людський погляд.

Ще один важливий чинник: природні переходи потрібно застосовувати, щоб уникнути різких перепадів або змін у створеному власноруч ландшафті. Необхідно вдало добирати висоту рослини або колір, хоча дане правило може бути прийнятним і для решти елементів ландшафту – текстури, форми листя або розміру.

Слід зазначити, що кожний власник дачі або садиби, який узявся власноруч упорядковувати свою ділянку, має враховувати поради професійних ландшафтних дизайнерів. Вони допоможуть створити справжній затишок і комфорт та атмосферу, в якій буде легко й приємно жити всім мешканцям садиби. Пропонуємо кілька таких порад, що є одними з найважливіших.

Привертайте увагу до деталей

Одним із улюблених оптичних прийомів професіоналів ландшафтного дизайну, який застосовано у більшості найвідоміших парків світу, є створення так званої зорової осі, коли спеціально зроблені композиційні лінії скеровують погляд на красиву скульптуру або фонтан.

Звичайно ж, деталь, до якої привертають увагу в саду, має бути невеликого розміру. Зазвичай, це красива амфора, невеликий фонтанчик, екзотична рослина тощо. Зрозуміло, що такі деталі мають відповідати стилю саду або ландшафтної композиції.

Найпростіше скерувати погляд за допомогою прямих садових доріжок. Якщо вони мають чіткий бордюр, то від-

Досить вдале використання у ландшафтному дизайні теми "Рай для метеликів", яких, до речі, здавна вважають символом кохання, щастя й благополуччя.

Оригінальний "будиночок" для метеликів та дрібних птахів.

разу ж сприймаються як композиційна вісь. Як рослинні бордюри чудово зарекомендували себе низькорослі самшит, сорти курильського чаю та спіреї.

Зорову вісь, що скеровує погляд, зазвичай, утворюють так, аби вона знаходилася безпосередньо перед очима. Наприклад, проводять її від тераси до альтанки.

Симетрія створює гармонію

Сади з чіткою гармонійною структурою ідеально підходять для будинків сучасної лаконічної архітектури. В цьому випадку в дизайні саду задають тон симетричні доріжки й квітники, а також геометричні форми – квадрати та круги.

Симетрії можна досягти за допомогою невеликих дерев і кущів з красиво підстриженою кроною. Окрім популярного самшиту, це – туя, бирючина, кизильник блискучий, глід, липа, крони яких можна підстригати у вигляді кулі, конуса, піраміди, колони. Такі дерева, як клен, колоноподібний ялівець, навіть без обрізування зберігають акуратну геометричну форму крони.

Чудово підкреслюють симетрію рослини, у тому числі діжкові, які використовують у композиціях попарно. Їх можна поставити по обидва боки від доріжки або садових меблів. Дуже привабливі також квітучі садові ліани на опорах чіткої геометричної форми, наприклад клематис, жимолость або інші виткі рослини.

Чіткі форми для вільного огляду

Слід зазначити, що під час створення ландшафтних композицій чітких ліній-контурів надають не лише великим елементам, що відразу впадають в очі (тераса, майданчик для відпочинку, газон тощо), а й менш помітним – штучній міні-водоймі чи невеликому квітнику. Їхні контури можна підкреслити найрізноманітнішими способами, приміром, за допомогою акуратного бордюру із підстрижених рослин, каменю або дощок.

Садовий дизайн власноруч

Перш ніж розпочинати перекопувати ґрунт і висаджувати рослини, складіть детальний план майбутнього саду. Адже перед його закладанням або оновленням слід врахувати деякі практичні питання. Зокрема, на детальний план ділянки спочатку наносять рослини, які вже ростуть на ній, і позначають ті, які потрібно залишити. Також позначають сонячні й затінені місця, перевіряють, чи є ухил ґрунту, який можна використати для створення терас, садового струмочка тощо.

Наступний етап планування – складання списку особистих побажань усіх мешканців садиби. Запишіть, що саме вам неодмінно хотілося б зробити у своєму саду – ставок, розкішний квітник, міні-город або місце для відпочинку у затишному куточку саду, з якого можна було б милуватися красивим пейзажем.

Важливі структурні елементи, які ландшафтні дизайнери радять запланувати з самого початку, – це великі дерева й кущі. Вони створюватимуть у саду враження густої зелені, і ділянка вже не сприйматиметься як "пласка рівнина". Крім того, ці рослини подарують відпочиваючим приємний затінок і прохолоду під час спекотного дня.

Однак слід враховувати, що згодом дерева, особливо високорослі, можуть затінювати великі ділянки саду, що створюватиме певний дискомфорт. Тому, купуючи саджанці, неодмінно поцікавтеся у продавців ймовірним розміром їхньої крони у дорослому віці.

Конкретне планування насаджень, а також розміщення будинків та інших споруд проводять спочатку на точно виміряному плані ділянки. На ньому, зокрема, мають бути зазначені розміри всіх наявних або запланованих будівель. Решту елементів, у тому числі й рослини, позначають на плані в реальних пропорціях, аби мати точне уявлення, як вони виглядатимуть насправді. Фахівці радять обов'язково розглянути кілька варіантів плану ділянки, адже набагато простіше змінити щось на папері, ніж на ділянці. Не забудьте також про своєчасне проведення освітлення в саду та виконання інших нагальних робіт, які краще виконати до висаджування рослин.

Гармонійне поєднання рослин у саду

Якщо ви любите контрасти, то і в дизайні власної ділянки можна скомбінувати червоний і зелений, жовтий і фіолетовий або помаранчевий і синій кольори. Але, створюючи квітник, слід враховувати не лише гармонійне поєднання забарвлення рослин. Індивідуального та неповторного характеру нададуть квітнику також ефектні форми певних рослин. Прикладом класичної комбінації є спрямовані до неба вузькі суцвіття шпорника або спіреї поряд із фонтаноподібними декоративними злаками.

Нагадаємо також, що перш за все привертають до себе увагу геометричні форми куба або кулі. Тому в одному квітнику можна вдало поєднати, приміром, сині кулі декоративної цибулі, спокійні зелені кулі самшиту та інші, не менш ефектні рослини.

О. Кіян,
Закарпатська обл.

Мікроорганізми знешкоджують органічні відходи

Утилізація різних органічних відходів, що накопичуються в місцях діяльності людини, завжди була і залишається проблемною. Особливо, якщо з вирішенням цієї проблеми ти залишаєшся наодинці. І саме тут, у нагоді, стануть препарати мікробіологічного походження. Біопрепарати, допоможуть зберегти комфорт та затишок в заміському будинку і на його території, одним словом, жити в гармонії з природою, насолоджуватись її барвами та ароматами.

Як правило, у природі відходів практично не буває, тому що природні біосистеми успішно перетворюють одні види речовин в інші, активно використовуючи енергію сонця, води та корисної мікрофлори.

Наразі людина сама шукає рішення, як правильно, корисно і безпечно для навколишнього середовища знайти спосіб переробки побутових органічних відходів. І вихід знайдено. Наприклад, біопрепарат-деструктор з торговою назвою **Унікал.** До складу препарату входять спеціально відібрані групи природних мікроорганізмів, поживним середовищем яких є різні органічні відходи. Такий препарат не може завдати шкоди здоров'ю людини, тваринам та навколишньому середовищу. Унікал добре переробляє органічні речовини. **Цей універсальний препарат:**

- **прискорить переробку органічних відходів у вигрібних ямах, вуличних туалетах, септиках в екологічно безпечну рідину, кисень та вуглекислий газ;**
- **покращить дренажну систему, попереджуючи замулення дна у ямі;**
- **очистить від слизових забруднень каналізаційні труби;**
- **прискорить переробку різних органічних відходів (рослинних з городів, харчових, фекалій, гною, пташиного посліду) в корисне поживне добриво.**

Живі мікроорганізми **Унікалу**, потрапивши в сприятливе середовище з температурою 25-35^{0}С, достатньою вологістю суміші та збагаченням повітрям, використовують відходи, як джерело живлення і починають активно розмножуватись, виділяючи ферменти та біологічноактивні речовини. Під впливом ферментів складні сполуки перетворюються в прості, доступні для живлення рослин.

У використанні препарат безпечний. Він не містить шкідливих хімічних компонентів. Не потребує допоміжних засобів у застосуванні.

Випускається **Унікал** у вигляді двох товарних форм: рідка і суха. **Стартова доза препарату – 25 г (30 мл) на 1 м^3 органічних відходів або 5 м каналізаційних труб.** При наступних обробках доза зменшується вдвічі. Кількість обробок для вигрібних ям і туалетів – 1 раз на місяць, а для переробки відходів у компост – 1 раз на 7-10 днів.

Через тиждень у місцях локалізації зникає неприємний гнилісний запах, через 2-4 тижні покращується витік із каналізації, що вказує на очищення стінок трубопроводів. А протягом одного-двох місяців відбудеться дозрівання компосту-добрива, збагаченого цінними поживними речовинами та корисною ґрунтовою мікрофлорою.

Саме таке добриво допоможе виростити здорові, смачні овочі і фрукти на Вашій присадибній ділянці.

Виробник: ПП "БТУ-Центр", Україна
м.Ладижин, Вінницька обл,
вул. Будівельників, 35, тел.(04343) 6-02-94
Відділ реалізації: (044) 276-09-46, (067) 656-09-95
www.btu-center.com E-mail:info@btu-center.com

Як підготувати корми для згодовування свиням?

Підготовка кормів до згодовування – це обробка для поліпшення їхніх смакових якостей, перетравності й поживності, а іноді для знешкодження зіпсованих або отруйних кормів. За станом корму у свинарстві розрізняють суху, вологу й рідку годівлю, але найкраще свині засвоюють корми у вигляді густих мішанок з вологістю до 70%.

Зернові корми обов'язково розмелюють (подрібнюють), завдяки чому поживні речовини краще перетравлюються, а це сприяє збільшенню приростів живої маси. Для свиней потрібний середній помел у вигляді дерті. Зерно великого помелу погано перетравлюється, тонкого – розпорошується, спричинює у тварин захворювання дихальних шляхів, а після змішування з водою утворює клейку пасту, яку тварини погано їдять.

Якщо змолоти зерно немає можливості, за 16, а той за 24 год. перед згодовуванням його намочують. Таке зерно свині перетравлюють гірше, ніж дерть, але значно краще, ніж сухе. Поросятам-сисунам з 5–7-го дня життя дають підсмажене зерно ячменю, вівса, гороху або кукурудзи. Поїдаючи таке зерно, поросята привчаються жувати корм, у них краще розвиваються зуби, жувальна мускулатура і секреція слинних залоз.

Зерно спочатку замочують до набухання, потім його насипають тонким шаром на дека або на сковорідки й підсмажують до світло-коричневого кольору. Крім поросят-сисунів, для поросних і підсисних свиноматок зерно пророщують. Під час пророщування протягом 2–3 днів зерно збагачується на вітамін B_2, а протягом 8–9 днів – на каротин і вітамін С.

Найвигідніше концентровані корми давати свиням у вигляді комбікормів. Рецептуру таких комбікормів розробляють науковці на основі сучасних методик годування окремих видів і вікових груп сільськогосподарських тварин та знання їхніх потреб у поживних речовинах. Кожному рецепту комбікорму для певного виду тварин присвоюється відповідний номер. Згідно з інструкцією, встановлено такий порядок їхньої нумерації: для свиней – 50–59. У межах окремого виду тварин кожному рецепту присвоюється порядковий номер.

Вид комбікорму вказується літерами: ПК – повнораціонний комбікорм, К – концентрат, П – премікс, БВД – білково-вітамінна добавка; БВМД – білково-вітамінно-мінеральна добавка. Наприклад, ПК-50 – повнораціонний комбікорм для свиней, 50-й рецепт. До речі, останнім часом комбікорм для свиней почали позначати літерами СК – свинячий комбікорм.

Повнораціонні комбікорми згодовують у чистому вигляді без змішування з іншими кормами. Комбікорми-концентрати, які містять підвищену кількість поживних речовин, використовують у суміші з соковитими й зеленими кормами. Комбікорми виготовляють у вигляді борошна й у гранульованій формі. Корм у вигляді гранул не розпорошується, його менше втрачається під час згодовування, він краще перетравлюється порівняно з борошнистим кормом. Однак, тривале згодовування гранул спричинює ушкодження епітелію і навіть виразку шлунка.

Полову і трав'яне борошно перед використанням змочують. Ніжне, високоякісне сіно можна давати у звичайному або подрібненому вигляді з величиною частинок не більше, ніж для молодняку свиней, тобто 2–3 мм, а дорослих свиней – 5–6 мм. Грубе борошно краще запарювати.

Зелений корм, якщо його згодовують у станку, має бути тільки свіжоскошений, оскільки в'яла трава або та, що почала бродити, спричиняє розлад дії шлунково-кишкового тракту. Зелену траву перед згодовуванням подрібнюють. Краще зелену траву згодовувати свиням на пасовищах.

На штучних пасовищах можна висівати конюшину, люцерну, вику, овес, горох, озиме жито, кукурудзу. Деякі культури, наприклад, вику, горох, овес і мішанки цих рослин найкраще згодовувати в скошеному вигляді, бо вони швидко витоптуються під час випасання. Поросні матки поїдають за добу приблизно 10–12 кг зеленого корму, підсисні матки – 8–10, поросята 2–3-місячного віку – 1–2, молодняк 4–6 місяців – 3–4 і молодняк 7–10 місяців – 6–8 кг. Щоб мати таке пасовище, в садибі засівають ділянку площею близько 150 $м^2$. Крім того, щириця, спориш, кропива, лобода можуть замінити сіяні трави.

Важливу роль у годуванні свиней у домашніх умовах відіграє картопля. Помиту, очищену картоплю треба запарювати або варити. Воду, в якій вона варилася, зливають і свиням не дають, тому що під час варіння з неї виділяється отруйна речовина соланін, яка є шкідливою для свиней.

Коренеплоди перед згодовуванням очищають від землі, миють і дають тваринам у дрібно нарізаному вигляді. Баштанні соковиті корми згодовують подрібненими в суміші з концентрованими кормами та сінним борошном.

Поживним кормом для свиней є кухонні відходи. Їх можна давати без попереднього проварювання у суміші з концентрованими кормами.

Для годування свиней широко застосовують премікси. Це суміш вітамінів і мікроелементів у потрібному співвідношенні. Премікси додають до комбікормів на комбікормових заводах або в підсобному господарстві до раціону з власних кормів.

Норма потреби води на одну тварину за добу залежить від її віку та живої маси і становить, л: для незапліднених і поросних маток – 12, підсисних маток з поросятами – 20, поросят після відлучення – 2 і свиней на відгодовуванні – 6.

Підготовляють корми до згодовування перед самим годуванням. Гнилий і запліснявілий корм може спричинити у свиней різні захворювання, а також призвести до абортів у поросних свиноматок.

Дмитро Білай,
викладач Аграрно-економічного коледжу Полтавської державної аграрної академії

Кокцидіоз птиці

Кокцидіоз – заразне захворювання молодняку птиці, яке проявляється ураженням кишківника. Його реєструють у всіх країнах, що розвивають птахівництво. Внаслідок хвороби птиця відстає у рості та розвитку, а смертність сягає 50%.

Збудник хвороби – одноклітинний паразит, яких у птиці понад 10 видів. У зовнішньому середовищі він розвивається за температури 20–30°С та відносної вологості 70–80%. У ґрунті збудник зберігається більше півроку, а у виділеннях – до 36 діб. За температури 40–50°С паразити гинуть.

Передається хвороба через хвору або перехворілу птицю, яка забруднює корми, підстилку, інвентар, а також із стічними водами та через дику птицю.

Зараження може відбуватися від поїдання птицею коренеплодів, які вирощені на ділянках, удобрених забрудненим мікроорганізмами пташиним послідом, у віці 15–20 діб. Збудник, що потрапляє до організму, порушує роботу кишківника з появою некрозів слизової оболонки та її кровотечею, яка призводить до падежу птахів.

Від зараження птиці до прояву клінічних ознак минає від чотирьох до семи діб. Клінічні ознаки залежать від того, який вид кокцидій зумовив хворобу. В деяких випадках у птиці навіть немає проносу, але вона помітно відстає у рості та розвитку.

Гострий перебіг хвороби спостерігається за антисанітарних умов утримання птахів, які скупчуються. Пір`я у них скуйовджене, матове, спостерігається відсутність апетиту, спрага, у більшості – пронос з домішками крові. Перед загибеллю проявляються паралічі крил та ніг. Хворі гинуть на 2–12-у добу. Трупи птиці виснажені, по всьому кишківнику або в задній частині тонкої кишки та сліпих відростках крововиливи, запалення слизової оболонки з некротичними ділянками сіро-білого кольору.

Для встановлення діагнозу слід запросити спеціаліста ветеринарної медицини, який відбере матеріал для мікроскопічних досліджень і в разі позитивних результатів призначить дієве лікування.

Підозрювану на захворювання птицю лікують, а хвору ізолюють і забивають. Приміщення, у якому утримувалася хвора птиця, а також клітки, сідала, обладнання, інвентар дезінфікують. Перед цим послід видаляють з території пташника і знезаражують, витримуючи його в бурті висотою 60–70 см протягом 14 діб.

Господарю слід не допускати контакту дорослого поголів`я з молодняком, дотримуватися санітарних норм утримання, годівлі та напування птиці. Лише за цих умов можна домогтися, щоб вирощування птиці не було збитковим.

Л.К. Волинець,
доктор ветеринарних наук

Е-гіповітаміноз індиків (недостатність токоферолу)

Нестача вітаміну Е в організмі індиків призводить до захворювання, яке поширене на території України і завдає господарям, котрі тримають цих птахів, значних економічних збитків.

Вітамін Е синтезується лише зеленими рослинами, особливо паростками злаків. Цей вітамін впливає на розвиток, життя та розмноження індиків, а його нестача призводить до глибоких порушень обміну речовин і фізіологічних функцій організму, а відтак знижується функція розмноження, інтенсивність окислювальних процесів у тканинах. Порушується обмін білків, вуглеводів та мінеральних речовин. Відчутно зменшується продуктивність птахів.

Вихід індичат з яєць, одержаних від маточного поголів`я, яке годували кормами з нестачею вітаміну, незначний. Індики за таких умов годування втрачають відтворювальну здатність, незважаючи на те, що їхній зовнішній вигляд задовільний.

У птахів розвиваються дистрофічні зміни у печінці, скелетних м`язах, м`язах шлунку та в серці. В індичат опухають і набрякають суглоби. У 12–60-денному віці вони втрачають апетит, слабнуть. Рухи маятникоподібні, вони закидають голову назад або вбік. Ходять по колу, з`являються судоми ніг та крил, пальці скрючені. Смертність з-поміж хворих індичат сягає 60–90%, а ті, що перехворіли, відстають у рості та розвитку.

Під час розтину птахів, які загинули, у головному мозку виявляють крововиливи, набряки. У деяких індиків спостерігаються набряки підшкірної клітковини в ділянках шиї, грудей, живота. М`язи бліді, склоподібні, водянисті, іноді з домішкою крові та вираженою м`язовою дистрофією, набряком легень, а також випотіванням ексудату у повітроносні мішки. Серцевий м`яз дряблий, кишківник недорозвинутий.

Діагноз можна поставити на підставі описаних клінічних ознак та патологоанатомічних змін, а також на основі лабораторних досліджень на вміст у раціоні та у жовтку яєць вітаміну Е.

Для профілактики хвороби до раціону вводять сінне борошно, зелень, пророщене зерно пшениці, вівса й кукурудзи.

Позитивний результат дає даванка хворим індичатам селеніту натрію у дозі 0,05–0,1 мг/кг корму. Препарат розводять у воді, перемішують з кормом і дають один раз на добу протягом 5–7 днів. Після десятиденної перерви лікування повторюють. Сприятливо впливають також внутрішньом`язові ін`єкції несучкам тривітаміну (A, D, E) у дозі 1 мл.

Л.К. Волинець,
доктор ветеринарних наук

Конкурс "Віртуози української кухні"

Я наважилася взяти участь у новому кулінарному конкурсі. Надсилаю випробувані роками рецепти страв нашої української кухні. Буду вдячна, якщо вони сподобаються і будуть надруковані.

*З повагою, **Тамара Момотюк,***
с. Росошани, Кельменецький р-н, Чернівецька обл.

Салат "Здоров'я"

Треба мати: 120 г свіжих огірків, 120 г моркви, яблуко (80 г), 120 г помідорів, листя зеленого салату, 120 г сметани, сік лимона, цукор, сіль за смаком.

Огірки, яблуко, сиру моркву нарізати соломкою. Листя салату нарізати крупно. Овочі з'єднати, заправити сметаною, змішаною з лимонними соком, цукром, сіллю.

Капуста з макаронами, запечена у духовці

Треба мати: 1 кг капусти, 300 г макаронів або вермішелі, 3–4 яйця, 0,5 склянки молока, 0,5 склянки тертого твердого сиру, 5–6 столових ложок будь-якого жиру, 0,5 склянки води, сіль кладемо за смаком.

Нашинковану капусту солимо, складаємо в каструлю, доливаємо 0,5 склянки води і 5–6 ложок жиру. Тушкуємо, поки капуста не стане м'якою. Відварені й промиті макарони відкидаємо на сито. Коли вода стече, змішуємо їх з капустою. Капусту з макаронами викладаємо на змащене вершковим маслом деко. Зверху посипаємо твердим сиром. Яйця збиваємо разом з молоком і рівномірно поливаємо капусту з макаронами. Деко ставимо у духовку і запікаємо до рум'яної шкоринки.

Котлети, фаршировані хроном

Треба мати на чотири порції: 500 г телятини, 100 г пшеничного хліба, 0,5 склянки молока, 2 цибулини, жир, борошно, сіль, 4 столові ложки тертого хрону, 2 столові ложки сметани, жир для смаження; 2 склянки сметани для тушкування.

М'ясо пропустити через м'ясорубку, додавши розмочений у молоці і віджатий хліб. Одну цибулину нарізати, спасерувати, додати у фарш і вдруге пропустити його через м'ясорубку. Підготовлений хрін слід натерти, спасерувати і змішати з двома ложками сметани. З котлетної маси та хрону сформувати котлети, запанірувати їх у борошні, надати їм округлої форми і підсмажити з цибулею. Готові котлети скласти у товстостінну каструлю, залити двома склянками сметани і тушкувати не менше 10 хв.

Трубочки рибні

Треба мати: філе судака, тріски або окуня (300 г), одне яйце, 2–3 столових ложки пшеничного борошна, пучечок зеленої цибулі (30 г), зеленої петрушки (15 г), 1 столову ложку сметани (30 г), два яйця, перець чорний мелений, сухарі мелені 2–3 столових ложки, 60 г олії, 20 г вершкового масла.

Рибне філе злегка відбиваємо, нарізуємо тоненькими шматочками, солимо й перчимо за смаком. Фарш кладемо на шматочки філе і згортаємо трубочкою.

Фарш, який викладаємо на шматочок риби, готуємо так: круто зварені яйця, зелень цибулі, зелень петрушки дрібно нарізуємо, солимо, заправляємо сметаною і вимішуємо.

Обкачуємо трубочки у борошні, потім занурюємо їх у збите яйце, паніруємло у мелених сухарях та смажимо на олії і ставимо на 2–3 хв. у гарячу духовку.

Перед тим, як подати до столу, рибні трубочки поливаємо розтопленим вершковим маслом. На гарнір до таких трубочок смакуватиме картопляне пюре.

Деруни з грибами

Треба мати; 500 г картоплі, 200 г шампіньйонів, 2–3 столових ложки олії (це приблизно 50 г), 20 г вершкового масла, 2 столових ложки борошна, ложку молока, 1 яйце, сіль за смаком.

Гриби вимити, обсушити, дрібно нарізати і обсмажити на вершковому маслі. Охолодити, а тим часом очищену картоплю тремо на дрібній тертушці і відкидаємо на друшляк. Коли рідина стече, додаємо молоко, борошно, яйце, печериці і вимішуємо. Обсмажуємо на олії з обох боків до золотистого кольору. Подавати деруни до столу бажано гарячими.

Огірки малосольні

Огірки миємо у проточній воді. Чисті огірки заливаємо холодною водою і залишаємо на 2–3 години. А тим

часом готуємо банки. В чисті банки на дно кладемо кріп, селеру, перець, часник, листя чорної смородини та хрону. Якщо листя немає, можна обійтися сіллю, перцем та часником.

У огірків відрізуємо кінці й щільно укладаємо в банки. Наповнені банки заливаємо завчасно приготовленим теплим розсолом (60 г солі на 1 літр води). Банки зав'язуємо марлею або накриваємо капроновими кришками і ставимо на сонце. Через 2 дні огірки готові. Для кращого зберігання банку з огірками треба винести на холод.

Рецепти варення з черешні

I варіант

Треба мати: 1 кг ягід черешні, 800 г цукру, 1,5 склянки води, 1 чайну ложечку лимонної кислоти і 1 пакетик ваніліну.

Сироп із цукру та води прокип'ятити, залити ним черешню, дати постояти 2–3 год. і довести до кипіння. Відставити (з вечора до ранку, або з ранку до вечора), а потім при слабкому кипінні варити 5 год. до готовності. В кінці готування додати лимонну кислоту та порошок ваніліну.

II варіант

Треба мати: 1 кг ягід черешні без кісточок, 1 кг цукру, 1,5 склянки води, 1 лимон.

Із цукру та води готуємо сироп. Заливаємо ним черешню і кип'ятимо 1 хв. Знімаємо з вогню і даємо настоятися 6 год. Після цього знову кип'ятимо і даємо настоятися 5–6 год. Додаємо цедру одного лимона, нарізаного шматочками, та сік одного лимона і варимо на слабкому вогні до готовності. Готовність визначаємо, наливши краплю варення на блюдечко. Якщо крапля тримається, не розтікається – варення готове.

Мармелад з черешень

Треба мати: черешні, цукор, кількість довільна, але пропорція 1:1.

Стиглі ягоди черешень миємо, видаляємо кісточки. Черешні без кісточок пропускаємо через м'ясорубку і одержану масу варимо з цукром до загустіння. В процесі варіння мармелад треба постійно помішувати, щоб не підгорів. Теплий мармелад викладаємо у банки. На дно їх бажано насипати цукру, зверху також. Це робиться для кращого зберігання. Банки накриваємо чистим поліетиленовим пакетиком, а зверху обв'язуємо папером або тканиною.

Черешня маринована

Треба мати: черешні, 3–4 шт. запашного горошку, 1 шматочок кориці, 2–3 шт. гвоздики

Для консервування відбирають стиглі плоди, що дозріли на дереві, оскільки властивий черешням смак з'являється тільки при дозріванні їх на дереві. Доцільно вибирати білі черешні. Перед консервуванням черешню треба залити холодною водою, щоб уберегти ягоди від потемніння. Для маринування беруть великі непом'яті черешні. У сухі чисті банки укладають прянощі (3–4 шт. запашного горошку, 1 шматочок кориці, 2–3 шт. гвоздики на одну банку місткістю 0,5 л), а потім – черешні.

Заливку готують так: для 10 банок місткістю 0,5 л в емальовану каструлю наливають 1,2 л води й додають літрову банку цукру. Суміш кип'ятять до повного розчинення цукру і гарячим фільтрують. Профільтрований сироп знову доводять до кипіння й вливають столову ложку оцтової кислоти 80%-ної концентрації.Заливають гарячим (за температури 80–85°С) маринадом покладені в банки черешні, накривають банки кришками і ставлять у каструлю з водою, нагрітою до 60–70°С для пастеризації. Час пастеризації за 85°С для банок місткістю 0,5 л – 15 хв, 1 л – 20 хв. У процесі обробки каструля повинна бути накрита кришкою, а рівень води в ній – на 3 см нижче верха горлечка банки.

Після пастеризації кришки закатують та перевертають банки донизу горлом і поступово охолоджують, накривши рушником.

Компот з порічок

Треба мати: порічки і цукор у пропорції 1:1,5.

Тверді стиглі ягоди порічок очищають від плодоніжок, миють, дають стекти воді і засипають у банки. Порічки можна консервувати з плодоніжками. Для того, щоб ягоди не зморщувалися і не спливали, перед розфасовуванням їх треба витримати 1–2 хв. у цукровому сиропі 40–45%-ної концентрації, нагрітому до температури 70°С. Цей же сироп можна використати для заливання ягід у банках.

Наповнені банки місткістю 0,5 л накривають кришками і стерилізують 10 хв. у киплячій воді. В банки місткістю 0,5 л кладуть приблизно 330–350 г порічок. Після стерилізації їх закатують і охолоджують.

У номері:

Щедра грядка
Колесник Л.І. Буряк столовий – давня цілюща овочева культура 4
Пінчук М.О. Успішно вирощуємо батат 6
Крохмаль О.А. Мотоблок полегшує працю 8
Плутенко Г.В. Технологія вермикультури 9
Допоможи собі сам
Кисленко О., ОвсієнкоР. Редиска: запобігає раку і дарує вітаміни 12
Ходімте в сад
Білека Ф.Г., Гоменюк С.В. Обрізування плодових дерев у дачних і присадибних садах 14
Безкоштовна вкладка "Господар" (журнал у журналі) 17–32
Макаренко М.М. Перспективні сорти ремонтантної малини 34
Свистюр О.І. "Букет" знищує шкідників 36
Бобко Ю.І. Швидкі помічники 36
Дім і садиба
Кіян О. Секрети ландшафтного дизайну 38
Домашня ферма
Білай Д. Як підготувати корми для згодовування свиням? 42
Волинець Л.К. Кокцидіоз птиці 43
Е-гіповітаміноз індиків (недостатність токоферолу) . . 43
Конкурс "Віртуози української кухні" 44

„ДІМ, САД, ГОРОД“
виробничо-практичний журнал
№6,червень, 2010 р.
Головний редактор **М.І. Халимоненко**
Головний художник **Т.П. Колодницька**
Заступники головного редактора **Б.К.Донгаш, І.Ф.Куштенко**
Зав.відділами **А.М.Капітульська, О.В.Кисленко**
Літературний редактор **А.М.Капітульська**
Дизайн, верстка **Н.Х.Дець**
Комерційний директор **Г.А.Донець**,
Реклама **Н.В.Васильєва**,
тел.: (044) 222-93-17,
тел.: (044) 223-38-17,
E-mail:vgt@i.com.ua
Оголошення **О.К.Шевченко 223-22-58**
E-mail:reclama@dimsadgorod.com
Розповсюдження, маркетинг **Т.І.Лазебник**
тел.: 223-22-58, 221-68-08
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
www.dimsadgorod.com

Видання зареєстровано, серія КВ, №3536 від 3.10.98
Підписано до друку 21.05.2010 р.
Загальний тираж 141 035 прим.
Ціна договірна.
Адреса редакції та видавця: вул. Академіка Заболотного, 19, Київ, 03680, МСП–680.
Тел.: (044) 223-69-11, (044) 223-69-12, факс/автомат: 223-22-59
E-mail: dsg@dimsadgorod.com

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».
Надруковано у друкарні Видавничий Дім "Високий замок".
м. Львів, вул. Вол. Великого, 2.
Тел.: (032) 237-47-02

ТРИМАЄ НА МУШЦІ
ЛИШЕ ВОРОЖИХ ЖУКІВ

каліпсо®

Препарат № 1 в Європі

для захисту від колорадського жука та інших шкідників саду і городу

Безпечний для бджіл та джмелів

Довідки цілодобово: 0 800 500 188
(по Україні дзвінки безкоштовні)
www.zelenysvit.com

Bayer Garden
Ми допоможемо.

Байєр Гарден